Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 206—207 (8696—8697). ● 26 октябрь, 1985 йил ● ШАНБА ● Баҳоси 5 тийин.

БУГУН СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ ПРОГРАММАСИНИНГ ЛОЙИҲАСИ ЭЪЛОН ҚИЛИНМОҚДА.

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ ПРОГРАММА ЛОЙИҲАСИНИ КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ОКТЯБРЬ ПЛЕНУМИ ЯКДИЛЛИК БИЛАН МАЪҚУЛЛАДИ ВА ПЛЕНУМ ҚАРОРИГА МУВОФИҚ, У СССР БАРЧА КОММУНИСТЛАРИНИНГ, ҲАММА МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ КЕНГ МУҲОКАМАСИГА ҲАВОЛА ЭТИЛАДИ. МУҲОКАМА ЯКУНЛАРИ ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ ПРОГРАММА ЛОЙИҲАСИНИ УЗИЛ-КЕСИЛ КУРИБ ЧИҚИШ ПАЙТИДА ЭЪТИБОРГА ОЛИНАДИ.

ПАРТИЯНИНГ ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ ПРОГРАММАСИ СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXVII СЪЕЗДИ МУҲОКАМАСИГА ВА ТАСДИҒИГА ТАҚДИМ ЭТИЛАДИ.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети.

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ЛОЙИҲА

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(ЯНГИ ТАҲРИРИ)

К И Р И Ш

Улуғ Октябрь социалистик революцияси туфайли бунёд бўлган Советлар мамлакати катта ва шонли йўлни босиб ўтди. Коммунистик партия раҳбарлигида оламшумул-тарихий ғалабаларга эришилди. Ишчилар синфининг, барча меҳнаткашларнинг манфаатларини изчил ифода этаётган, маркսча-ленинча таълимот, революцион кураш ва социалистик қурилишнинг ғоят бой тажрибаси билан қуролланган КПСС совет халқини коммунистик бунёдкорлик ва тинчлик йўлидан комил ишонч билан бошлаб бормоқда.

Партия коммунистларнинг биринчи программавий ҳужжати — «Коммунистик партия манифести»да эълон қилинган жамиятни социалистик асосда ўзгартириш ғояларининг, халқаро ишчилар ҳаракати революцион анъаналарининг, Париж Коммунаси қаҳрамонлари сўнмас жасоратининг муносиб давомчиси сифатида сиёсий майдонга чиқди. Илмий коммунизм асосчилари Карл Маркс билан Фридрих Энгельс синфий курашнинг тарихий тажрибасига, инсоният илғор тафаккурининг ютуқларига таяниб, ижтимоий ривожланишнинг объектив қонунларини кашф этдилар, капитализм емирилиши муқаррарлигини назарий исботлаб, янги, социалистик тузум ижодкори бўлмиш пролетариатнинг оламшумул-тарихий вазифасини асослаб бердилар. Уларнинг «Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!» деган оташин даъвати ҳозирда ҳам ишчилар ҳаракатининг жанговар шиори бўлиб қолмоқда.

Маркс ва Энгельс ишининг гениал давомчиси Владимир Ильич Ленин янги тарихий шароитларда уларнинг таълимотини ҳар томонлама ривожлантириб, ҳозирги замоннинг туб масалаларини ҳал қилиб берди, ишчилар ҳаракатини социалистик революция ва социалистик қурилиш назарияси, уруш ва тинчлик проблемаларига илмий қарашлар системаси билан қуроллантирди.

Марксизм-ленинизм — яхлит революцион таълимот. Улуғ Ленин ташкил этган партия илмий социализмни ишчилар ҳаракати билан боғлашнинг, назария билан практика чамбарчас бирлигининг жонли тимсоли бўлиб қолди. У ҳамиша марксизм-ленинизм партияси, революцион ҳаракат партияси бўлиб келди, ҳозир ҳам шундай ва бундан буён ҳам шундай бўлиб қолаверади.

КПСС ҳар бир тарихий босқичда ўз программаларида илмий асосланган вазифаларни ҳал этди.

Большевистик партия 1903 йилдаги II съездда биринчи Программани қабул қилиб, Россия ишчилар синфи, деҳқонлари, барча меҳнаткашларини чор самодержавиесини, сўнгра эса капиталистик тузумни ағдариб ташлаш учун курашга бошлади, Россиядаги уч революция алангаларидан ўтди. 1917 йилнинг октябрида ишчилар синфи сиёсий ҳокимиятни ўз қўлига олди. Тарихда биринчи марта ишчи ва деҳқонлар давлати бунёд этилди. **Янги дунёни қуриш бошланди.**

Партия 1919 йилги VIII съездда иккинчи Программани қабул қилиб, социализм қуриш вазифасини илгари сурди. Совет халқи Коммунистик партия раҳбарлигида синаб кўрилмаган йўлдан бориб, ғоят катта қийинчиликларни енгиб, мислсиз қаҳрамонлик кўрсатиб, Ленин ишлаб чиққан социализм қуриш планини амалга оширди. **Мамлакатимизда социализм реал воқелик бўлиб қолди.**

Партия 1961 йилги XXII съездда учинчи Программани қабул қилиб, коммунистик қурилишнинг барча йўналишларида ғоят катта ишларни авж олдириб юборди. Совет халқи ишлаб чиқарувчи кучларни, иқтисодий ва социал муносабатларни, социалистик демократияни, маданиятни ривожлантиришда, янги инсонни камол топтиришда катта муваффақиятларга эришди. **Мамлакат ривожланган социализм босқичига қадам қўйди.** Империалистларнинг жабр-зулм, агрессия ва уруш сиёсатига қарши, тинчлик, демократия ва социал тараққиёт учун курашда қудратли омил бўлмиш Совет Иттифоқининг роли ошди.

Учинчи Программа қабул қилинганидан кейин ўтган вақт унинг асосий назарий ва сиёсий йўл-йўриқлари тўғрилигини тасдиқлади. Шу билан бирга тўпланган тажриба, мамлакатнинг ички турмушида ва жаҳон майдонида рўй берган ўзгаришларни илмий идрок этиш совет жамиятини ривожлантириш истиқболларини, пировард мақсад — коммунизмга эришиш йўллари ва воситаларини, янги тарихий шароитда халқаро сиёсат вазифаларини аниқроқ ва конкретроқ белгилаб олиш имконини беради.

КПССнинг ҳозирги таҳрирдаги учинчи Программаси — социализмни планли равишда ва ҳар томонлама такомиллаштириш, мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш негизида совет жамиятини коммунизм сари янада олға силжитиш программасидир. Бу Программа — тинчлик ва социал тараққиёт учун кураш программасидир.

БИРИНЧИ ҚИСМ

КАПИТАЛИЗМДАН СОЦИАЛИЗМ ВА КОММУНИЗМГА ЎТИШ— ҲОЗИРГИ ДАВРНИНГ АСОСИЙ МАЗМУНИ

I. УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИ ВА СССРДА СОЦИАЛИЗМ ҚУРИЛИШИ

Инсониятнинг социализм томон Октябрь революцияси бошлаб берган оламшумул-тарихий бурилиши — жамият тараққиётининг қонуний натижасидир.

Капитализм — инсоният тарихида сўнгги эксплуататорлик тузумидир. Капитализм ишлаб чиқарувчи кучларни бениҳоя ривожлантириб, сўнгра ижтимоий тараққиёт йўлидаги тўсиққа айланди.

Капитализмнинг бутун тарихи — унинг асосий зиддияти— ишлаб чиқаришнинг ижтимоий хусусияти билан ўзлаштиришнинг хусусий капиталистик формаси ўртасидаги зиддиятнинг чуқурлашуви, ишчилар синфи билан барча меҳнаткашларни эксплуатация қилишнинг кучайиши, меҳнат билан капитал, мазлумлар билан золимлар ўртасидаги курашнинг кескинлашуви тарихи, иқтисодий кризислар, социал-сиёсий ларзалар, меҳнат аҳлига сон-саноқсиз кулфатлар келтирувчи босқинчилик урушлари ва можаролар тарихидир.

Капиталнинг концентрациялашиш ва марказлашиш жараёни XX асрнинг бошларида бутун иқтисодий ва сиёсий ҳаётда асосий воситаларни эгаллаб олган капиталистларнинг қудратли монополистик иттифоқларини вужудга келтирди. Капитализм ўзининг олий ва сўнгги босқичи — империализм босқичига кирди. Ленин таъбири билан айтганда, «империалистик капитализм миллатларни жуда ҳам қаттиқ эзувчи золимга айланди», агрессив урушларнинг асосий манбаи бўлиб қолди.

Империализм босқичида капиталистик ишлаб чиқариш муносабатларини социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари билан алмаштириш учун моддий шароитлар таркиб топади, музаффар социалистик революциянинг объектив ва субъектив шарт-шароитлари етилади. **Тарих эски жамиятни революцион тарзда ўзгартириш ва янги жамиятни бунёд этиш вазифасини ишчилар синфи зиммасига юклади.** Ишчилар синфи шу вазифани амалга ошира бориб, ўзининг синфий манфаатларинигина эмас, шу билан бирга барча меҳнаткашларнинг манфаатларини ҳам ифода этади.

Россияда чоризм зулми, крепостнойлик сарқитлари чуқурлаштириб юборган империализм зиддиятлари ниҳоятда зўр куч билан намоён бўлди. Россия халқаро империализмнинг энг заиф бўғини, унинг зиддиятлари бир тугунга тўпланган жой бўлиб қолди. Жаҳон революцион ҳаракатининг маркази айни шу ерга кўчди. Россия пролетариати олдида ниҳоятда қийин ва ғоят масъулиятли вазифа—буржуазиянинг жаҳонга ҳукмронлик занжирини биринчи бўлиб парчалаб ташлаш вазифаси кўндаланг бўлди. Янги типдаги партия—пролетариатнинг жанговар революцион ташкилоти раҳбарлигидагина шундай қилиш мумкин эди.

Большевистик партия ташкил этилганлиги Россия ва халқаро ишчилар ҳаракати тарихида бурилиш нуқтаси бўлди. Большевистик партия ташкил этилганлиги ижтимоий тараққиётнинг объектив эҳтиёжи, пролетариат синфий курашининг ифодаси, Ленин, унинг теварагида жипслашган марксистлар илмий зукколигининг самараси, тинимсиз сиёсий ва ташкилотчилик фаолиятининг натижаси бўлди. Лениннинг «Бизга революционерлар ташкилотини беринг-чи, биз Россияни тубдан ўзгартириб юборамиз!» деган эҳтиросли даъватини Россия жамиятидаги ишчилар, илғор кишилар, меҳнаткаш халқнинг энг яхши намояндалари ақлан ва қалбан қизғин маъқуллаб кутиб олдилар. Ленин партиянинг идеологик, сиёсий ва ташкилий принципларини, унинг омма ўртасидаги иш усулларини ишлаб чиқди. Янги типдаги партия ревизионизм ва ўнг оппортунизм, догматизм ва сўл авантюризм билан муросасиз олишувларда ташкил этилди.

Империализм давридаги биринчи халқ революцияси — 1905—1907 йиллардаги революциянинг ўзиёқ ишчилар синфининг кучини кўрсатди, пролетариат келгуси ғалабаларининг муқаддимаси бўлди. 1917 йилги февраль буржуа-демократик революцияси чоризмни супуриб ташлади. Аммо бу революция халқ оммасини социал ва миллий зулмдан, империалистик уруш машаққатларидан халос қилмади, Россия жамиятини кемираётган зиддиятларни ҳал этмади. Социалистик революция замоннинг қатъий талаби бўлиб қолди.

Россия ишчилар синфи ғоят юксак даражада революционлиги ва уюшқоқлиги билан ажралиб турарди. Сиёсий жангларда чиниққан, илғор революцион назарияни эгаллаб олган большевистик партия ишчилар синфига бошчилик қилар эди. Ленин партияни равшан кураш истиқболи билан қуроллантириб, пролетар революцияси империализм шароитида дастлаб битта ёки алоҳида олинган бир нечта мамлакатда ғалаба қилиши мумкинлиги тўғрисидаги таълимотни яратди.

Ишчилар синфи Большевиклар партиясининг даъвати билан ва унинг раҳбарлигида капитал ҳукмронлигига қарши кескин жангга отланди. Партия пролетариатнинг социализм учун курашини, деҳқонларнинг ер учун курашини, Россиядаги эзилган халқларнинг миллий озодлик курашини, империалистик урушга қарши, тинчлик учун умумхалқ ҳаракатини бир қудратли оқим қилиб бирлаштирди ва уни буржуа тузумини ағдариб ташлашга йўллади.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси жаҳон тарихида бурилиш ясаган воқеа бўлди, жаҳон тараққиётининг бош йўналиши ва асосий тенденцияларини белгилаб берди. Бу революция капитализмни янги, коммунистик ижтимоий-иқтисодий формация билан алмаштиришдан иборат енгилмас жараённи бошлаб берди.

Тарихда биринчи марта пролетариат диктатураси давлати вужудга келди. Ишчилар синфи ўз теварагига барча меҳнаткашларни бирлаштириб, капитализмдан социализмга ўтиш даврининг ғоят мураккаб вазифаларини ҳал қилишга, янги жамият асосларини барпо этишга киришди.

Сиёсий ҳокимият қўлга киритилганлиги, гражданлар уруши фронтларида эришилган ғалабалар, чет эл ҳарбий интервенциясининг тор-мор этилганлиги, янги ҳаёт қуриш истиқболлари очилганлиги меҳнаткашлар оммасининг кучи ва революцион ғайрат-шижоатини ниҳоятда жўш урдириб юборди. Меҳнаткашлар оммаси хўжалик вайронлиги, буржуазиянинг контрреволюцион фитналари ва саботажи, мамлакатнинг техникавий-иқтисодий ва маданий қолоқлиги юзага келтирган маҳрумликлар ва машаққатларни енгиб ўтди. Ўтиш даврида синфий кураш баъзида ўткир тўқнашувлар тусини олди. Советлар мамлакати душман бўлган капиталистик қуршовнинг шиддатли ҳужумларига, кўпдан кўп ҳарбий ва сиёсий иғвогарликларга дуч келди..

Партия омманинг ғайрат-шижоатига таяниб, ўнг ва «сўл» оппортунистларнинг хуружларини даф этиб, ўзининг ғоявий-сиёсий ва ташкилий бирлигини мустаҳкамлаб, социализмни барпо этишнинг ленинча бош йўлини оғишмай ўтказиб келди.

Асосий ишлаб чиқариш воситалари халқ қўлига ўтди. Ер, заводлар, фабрикалар, банклар **национализация қилинганлиги** ижтимоий социалистик мулкни қарор топтириш ва ривожлантириш, хўжаликнинг планли системасини ташкил этиш учун зарур шарт-шароитларни таъминлади. Мамлакатни **индустрлаштириш** Совет Иттифоқини қудратли саноат давлатига айлантирди. Қишлоқ хўжалигини **коллективлаштириш** иқтисодий муносабатларда, деҳқонларнинг бутун турмуш тарзида чуқур тўнтариш бўлиб қолди. Ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқи мустаҳкам социал-иқтисодий негизда қарор топтирилди. **Маданий революция** натижасида саводсизлик тугатилди, меҳнат аҳлининг ижодий кучларини ривожлантириш, уни маънавий жиҳатдан равнақ топтириш учун кенг имкониятлар очилди, социалистик интеллигенция шаклланди, марксча-ленинча идеология совет кишиларининг онгида ҳукмрон идеология бўлиб қолди.

Миллий масаланинг ҳал қилиниши—социализмнинг энг буюк ютуғидир. Октябрь ғалабаси миллий зулмга ва миллатларнинг ҳуқуқий тенгсизлигига абадий барҳам берди. Тенг ҳуқуқли эркин халқларнинг ихтиёрий асосларда кўпмиллатли ягона давлатга— Совет Социалистик Республикалари Иттифоқига бирлашуви ғоят катта роль ўйнади. Социалистик қурилиш давомида собиқ миллий чекка ўлкалар иқтисодий, социал ва маданий жиҳатдан жадал тараққий этиши таъминланди. Миллий адоват ўтмишда қолиб кетди, СССРдаги барча халқларнинг қардошларча дўстлиги, мустаҳкам ҳамкорлиги ва ўзаро ёрдами ҳаёт нормаси бўлиб қолди.

Буларнинг ҳаммаси оламшумул-тарихий аҳамиятга молик социал тўнтариш амалга оширилганлиги — хусусий мулкчиликнинг асрий ҳукмронлигига абадий барҳам берилганлигини, одам одамни эксплуатация қилиши тугатилганлигини билдирди. Ишчилар синфи, колхозчи-деҳқонлар, халқ зиёлиларининг, барча миллат меҳнаткашларининг муштарак манфаатлари негизида совет жамиятининг социал-сиёсий ва ғоявий бирлиги таркиб топди. Меҳнат аҳли мамлакатнинг тўла ҳуқуқли хўжайини бўлиб қолди. **СССРда социалистик жамият асосан барпо этилди.**

Улуғ Ватан уруши янги тузумни қаттиқ синовдан ўтказди. Совет халқи ва унинг Қуролли Кучлари партия теварагига жипслашиб, мислсиз қаҳрамонлик кўрсатиб, жаҳон империалистик реакциясининг зарбдор отрядини қақшатқич мағлубиятга учратдилар. Совет Иттифоқи ўз ғалабаси билан Европа халқларини нацистлар қуллигидан ҳалос этишга, жаҳон цивилизациясини гитлеризм жаҳолатидан омон сақлаб қолишга ҳал қилувчи ҳисса қўшди. Германия фашизми билан Япония милитаризмининг тор-мор этилганлиги халқларнинг тинчлик, демократия, миллий-озодлик ва социализм йўлидаги кураши учун янги-янги имкониятлар очди. Совет халқининг ғалабаси Совет давлатининг халқаро обрў-эътиборини юксакликка кўтарди.

СССР қисқа муддат ичида урушнинг оғир жароҳатларини тузатиб, ўзининг иқтисодий, илмий-техникавий ва мудофаа қудратини анча мустаҳкамлади, халқаро позицияларини кучайтирди. **Мамлакатимизда социализм батамом ва узил-кесил ғалаба қозонди.**

Совет жамияти эришилган ютуқларга таяниб, иқтисодий, социал-сиёсий ва маънавий ривожланишнинг барча соҳаларида олға томон дадил ҳаракат қилишни давом эттираверди. Мамлакатда яхлит халқ хўжалик комплекси таркиб топди. Мамлакатнинг шимолида ва шарқида янги катта-катта районлар ўзлаштирилди, табиат неъматларидан фойдаланиш яхшиланди. Миллий даромад, ижтимоий меҳнат унумдорлиги талай даражада ошди. Халқ фаровонлиги даражаси анча юксалди, уй-жой қурилиши улуғвор программаси амалга оширилди. Халқнинг маънавий бойлиги кўпайди, умумий ўрта таълимга ўтилди, совет фани ва техникаси ғоят катта муваффақиятларга эришди. Совет Иттифоқида биринчи атом электр станцияси ва биринчи атом музёрар кемаси барпо этилди, Ернинг биринчи сунъий йўлдоши парвоз қилди, ичида одами бўлган биринчи космик кема учирилди.

Социалистик ижтимоий муносабатлар мустаҳкамланди. Кишиларнинг янги социал ва интернационал бирлиги — совет халқи таркиб топди.

Партия большевистик принципиаллик ва ўз-ўзини танқид руҳини намоён этиб, омманинг мададига таяниб, шахсга сиғиниш оқибатларини, партия ва давлат раҳбарлигининг ленинча нормаларидан чекинишларни тугатиш, субъектив, волюнтаристик хатоларни тузатиш юзасидан катта ишларни амалга оширди. Социалистик демократия янада ривожлантирилди, совет қонунчилиги мустаҳкамланди.

СССР билан АҚШ, Варшава Шартномаси ташкилоти билан НАТО ўртасида ҳарбий-стратегик мувозанат ўрнатилганлиги социализмнинг тарихий ютуғи бўлди. Бу ютуқ СССРнинг, социализм мамлакатлари ва барча тараққийпарвар кучларнинг позицияларини мустаҳкамлади, империализм агрессив доираларининг жаҳон ядро урушида ғалаба қозонишга бўлган режаларини чиппакка чиқарди. Ана шу мувозанатни сақлаб қолиш—тинчлик ва халқаро хавфсизликни таъминлашнинг жиддий гаровидир.

СССРнинг, бошқа социалистик мамлакатларнинг тажрибаси инсоният тараққиётининг капитализмдан устун босқичи сифатида янги жамиятнинг сўзсиз социал-иқтисодий, сиёсий, ғоявий ва маънавий афзалликларини яққол намойиш этмоқда, буржуа тузуми ҳал этишга қодир бўлмаган саволларга жавоб топиб бермоқда.

Социализм— байроғига «Ҳамма нарса инсон учун, инсон бахт-саодати учун» деган сўзлар ёзиб қўйилган жамиятдир. Бу шундай жамиятки, унда:

— ишлаб чиқариш воситалари халқ қўлида бўлиб, одам одамни эксплуатация қилишига, социал зулмга, имтиёзли озчиликнинг ҳукмронлигига, миллионлаб кишиларнинг қашшоқлиги ва саводсизлигига абадий барҳам берилган;

— ишлаб чиқарувчи кучларни жўшқин ва планли равишда ривожлантириш учун ғоят кенг уфқлар очилгандир, фан-техника тараққиёти миллионларнинг ишсиз қолишига сабаб бўлмай, балки бутун халқнинг фаровонлигини муттасил оширишга хизмат қилади;

— «Ҳар кимдан—қобилиятига яраша, ҳар кимга—меҳнатига яраша» принципига мувофиқ меҳнат қилиш ва унга одилона ҳақ тўланишидан иборат тенг ҳуқуқ таъминланган, аҳоли бепул медицина хизмати, маориф, жуда кам ҳақ тўланадиган уй-жой каби социал неъматлардан фойдаланади;

— ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва зиёлиларнинг бузилмас иттифоқи қарор топган, хотин-қизларга эркаклар билан ҳақиқатан ҳам тенг ҳуқуқлар берилган, ёш авлодга эртанги куннинг ишончли йўли очилган, меҳнат ветеранларининг социал таъминоти гарантияланган;

— миллий тенгсизлик бартараф этилган, барча миллат ва элатларнинг амалдаги ҳамда юридик тенглиги, дўстлиги ва қардошлиги қарор топган;

— чинакам демократия— халқ учун ва халқнинг ўзи амалга ошираётган ҳокимият ўрнатилган ва ривожланмоқда, гражданларнинг ишлаб чиқаришни, жамоат ва давлат ишларини бошқаришдаги тобора кенг ва тўла ҳуқуқли иштироки таъминланган;

— эркинлик, инсон ҳуқуқлари, шахснинг қадр-қиммати ғоялари реал ҳаётий мазмун билан тўлдирилган, ҳуқуқ ва бурчларнинг бирлиги таъминланмоқда, ҳамма ва ҳар бир киши учун ягона ахлоқ қонунлари ва нормалари, битта интизом амал қилмоқда;

— чинакам инсонпарвар марксча-ленинча идеология ҳукмронлик қилмоқда, халқ оммаси барча билим манбаларидан баҳраманд бўлмоқда, умумжаҳон маданиятининг барча яхши жиҳатларини ўзига сингдириб бораётган илғор маданият яратилган;

— социал адолат, коллективизм ва ўртоқларча ўзаро ёрдамга асосланган, меҳнат аҳлининг келажакдан кўнглини тўқ қиладиган, янги ижтимоий муносабатлар, ўз тақдири ижодкори сифатида уни маънавий ва ахлоқий жиҳатдан улуғловчи социалистик турмуш тарзи таркиб топди.

Социализм — халқаро майдонда ўй-фикри ва хатти-ҳаракатлари халқларнинг мустақиллик ва социал тараққиётга бўлган муддаосини қўллаб-қувватлашга қаратилган, тинчликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашдан иборат бош вазифага бўйсиндирилган жамиятдир.

Совет халқининг фидокорона меҳнати, экономика, социал ва сиёсий соҳалардаги, фан ва маданият соҳасидаги катта-катта муваффақиятлар мамлакатимизни ривожланган социализм босқичини очиб берган янги тарихий марраларга олиб чиқди. Социалистик жамиятни бутун чоралар билан ва ҳар томонлама такомиллаштириш, унинг имконият ҳамда афзалликларидан яна ҳам тўлиқ ва самарали фойдаланиш вазифаси кун тартибига қўйилди.

II. ҲОЗИРГИ ДУНЁДА ТАРАҚҚИЁТ ВА РЕАКЦИЯ КУЧЛАРИ ЎРТАСИДАГИ КУРАШ

Улуғ Октябрь бошлаб берган социал озодлик жаҳоншумул-тарихий жараёни Германия фашизми билан Япония милитаризми тор-мор этилганидан кейин бир қанча мамлакатларда — Европада, Осиёда, сўнгра эса Америкада ҳам эксплуататорлар ҳокимиятининг ағдариб ташланиши билан нишонланди. **Дастлаб бизнинг мамлакатимизда воқеликка айланган социализм жаҳон системаси бўлиб қолди.** Марксизм-ленинизмнинг янги жамият қуриш назарияси халқаро миқёсда синовдан ўтди, социализм Ер куррасининг жуда катта кенгликларида қарор топди, унинг шак-шубҳасиз афзалликлари мамлакатларнинг бутун бир группаси мисолида яққол тасдиқланди, юз миллионлаб кишилар коммунистик цивилизацияни бунёд этиш йўлидан бормоқдалар. Тобора янги-янги халқлар капитализмга ишончни йўқотмоқдалар, ўзининг ривожланиш истиқболларини у билан боғлашни хоҳламаяптилар, социалистик мамлакатларда қарор топган ижтимоий тузум типига, ижтимоий муносабатларга сабот билан интилмоқдалар.

Социализмнинг муваффақиятлари уларга ғоят қисқа тарихий муддатларда, империализмнинг иқтисодий зуғумдан ва мафкуравий ғаламисликлардан тортиб контрреволюцион тўнтаришлар уюштиришга бевосита уринишгача етиб борган узлуксиз тазйиқи шароитида эришилганлиги учун ҳам жозибадордир.

Социалистик мамлакатларда орттирилган тажрибанинг аҳамияти сўнмасдир. Ўтган ўн йилликлар социалистик қурилиш практикасини бойитди, социализм дунёсининг кўп қирралилигини яққол намоён этди. Айни вақтда шу ўн йилликлар тажрибаси **социализм ривожининг умумий қонуниятлари,** чунончи: ишчилар синфининг етакчилик роли шароитида меҳнаткашлар ҳокимияти; илмий социализм идеологияси билан қуролланган Коммунистик партиянинг жамият ривожланишига раҳбарлиги; асосий ишлаб чиқариш воситаларининг ижтимоий мулклиги қарор топиши ва шу негизда экономиканинг бутун халқ манфаатлари йўлида планли ўсиши; «Ҳар кимдан—қобилиятига яраша, ҳар кимга— меҳнатига яраша» принципининг амалга ошиши; социалистик демократиянинг ривожланиши; барча миллат ва элатларнинг тенг ҳуқуқлилиги ва дўстлиги; революцион ғалабаларни синфий душманларнинг ҳамлаларидан ҳимоя қилиш сингари умумий қонунларнинг жуда катта аҳамиятидан далолат беради.

(Давоми 2-бетда).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Социалистик мамлакатлардан ҳар бирининг конкрет шароитларида умумий қонуниятлардан фойдаланиш — уларнинг дадил олға интилиши, ўсиш қийинчиликларини енгиб ўтиш ва рўй берадиган зиддиятларни ўз вақтида бартараф этишнинг асосидир, раҳбар коммунистик партияларнинг социалистик ривожланиш умумий жараёнига реал ҳиссасидир.

Социализм социалистик давлатлар ўртасида вужудга келадиган халқаро муносабатларнинг мисли кўрилмаган янги типини юзага чиқарди. Марксизм-ленинизм идеологияси, синфий бирдамлик, янги жамиятни қуриш ва уни ҳимоя қилиш вазифаларини ҳал этишдаги дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам, ҳар бир давлатнинг тенг ҳуқуқлилиги, унинг мустақиллиги ва суверенитетини ҳурмат қилиш бу муносабатларнинг мустаҳкам пойдеворидир.

Социалистик ҳамдўстликда социалистик интернационализм муносабатлари тўла-тўкис мужассамлашди. Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашида, Варшава Шартномаси ташкилотида қатнашувчи ҳамдўстлик мамлакатлари туб манфаатлар ва мақсадларнинг муштараклиги билан, кўп қиррали кенг ҳамкорлик алоқалари билан бирлашиб, ўзларининг халқаро ишлардаги ҳаракатларини мувофиқлаштириб олиб бормоқдалар. Мамлакатларнинг бундай ҳамжамияти тарихда бўлган эмас, бу ҳамжамиятда ҳеч кимнинг алоҳида ҳуқуқлари ва имтиёзлари йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас, ундаги халқаро муносабатлар ҳақиқатан ҳам халқлар ўртасидаги муносабатларга айланган, унда олий партия ва давлат раҳбарларидан тортиб меҳнат коллективларигача — жуда турли поғоналарда жонли самарали алоқалар вужудга келган ва ривожланмоқда. Ҳамдўстлик социалистик қурилишда қардош давлатларнинг кучига куч қўшмоқда, уларнинг ишончли хавфсизлигини таъминлашга ёрдам бермоқда.

Социалистик мамлакатларнинг ўзаро тобора кўпроқ яқинлашиб боришга бўлган объектив эҳтиёжи социализм моҳиятининг ўзидан келиб чиқади. Агар капиталистик дунёда иқтисодий, социал-сиёсий ва маданий ривожланишнинг нотекислик қонуни амал қилса, кучли мамлакатлар заиф мамлакатларни талаш ҳисобига бойлик орттирса ва уларнинг қолоқлигини шу ҳолда сақлаб қолишга зўр бериб уринса, социализм эса камроқ ривожланган мамлакатларни илғор мамлакатлар даражасига етказиб олиш учун зарур шарт-шароитларни яратади. Социалистик мамлакатларнинг ижтимоий ривожланиш даражаси нақадар юқори ва нақадар бир-бирига яқин бўлса, уларнинг ҳамкорлиги шу қадар кенг ва чуқурроқ бўлади, уларнинг ўзаро яқинлашув жараёни шу қадар узвийроқ бўлади.

Жаҳон социализм системасининг ташкил топиши, социалистик ҳамдўстликнинг шаклланиши ва мустаҳкамланиши **халқаро майдондаги кучлар нисбатининг** социал тараққиёт, демократия, миллий озодлик ва тинчлик учун курашаётган халқлар фойдасига **тубдан ўзгаришига** олиб келди. Социалистик ҳамдўстлик — ҳозирги замоннинг энг обрў-эътиборли кучидир, жаҳон сиёсатининг биронта масаласи унинг иштирокисиз ҳал этилиши мумкин эмас; у Ер юзида тинчликнинг суянган тоғи, халқаро муносабатлардаги соғлом, тинч, демократик негизларнинг энг изчил ҳимоячисидир, империалистик реакция йўлидаги энг катта тўсиқдир.

Ёш, келажакка интилувчи социализм дунёсига ҳали ҳам кучли ва хатарли, аммо заволга юз тутган капитализм эксплуататорлик дунёси қарама-қарши турибди. **Капитализмнинг умумий кризиси чуқурлашиб бормоқда.** Унинг ҳукмронлик доираси муттасил тораймоқда, унинг тарихан ҳалокатга маҳкумлиги тобора равшан бўлиб қолмоқда.

Ҳозирги замон капитализми XX аср бошларидаги ва ҳатто ўрталаридаги капитализмдан кўп жиҳатдан фарқ қилади. Монополиялар билан давлатнинг кучини ягона механизмда бирлаштириб турган давлат-монополистик капитализми шароитида улкан даражада ўсган ишлаб чиқарувчи кучлар билан капиталистик ишлаб чиқариш муносабатлари ўртасидаги ихтилоф тобора кескинлашиб бормоқда. Экономиканинг ички беқарорлиги кучаймоқда, бу ҳол унинг ўсиш умумий суръатлари секинлашувида, циклли ва структуравий кризислар бир-бирига чатишиб, чуқурлашиб боришида ифодаланмоқда. Оммавий ишсизлик, пулнинг қадрсизланиши сурункали иллат бўлиб қолди, бюджет камомадлари ва давлат қарзлари жуда катта миқёсларга етиб бормоқда.

Жаҳон миқёсида меҳнаткашларни эксплуатация қилиш ҳисобига жуда катта фойда ундириб олаётган миллатлараро корпорацияларнинг кучайиши —ишлаб чиқаришни капиталистик концентрациялаш ва интернационаллаштиришнинг бевосита натижасидир. Улар ёш давлатларнинг суверенитетига путур етказибгина қолмай, ривожланган капиталистик мамлакатларнинг миллий манфаатларига ҳам кўз олайтирмоқда.

Капитализм ўзгарган вазиятга мослашишга уриниб, доимо найранг ишлатмоқда. Буржуа давлати бюджет орқали миллий даромаднинг анчагина қисмини йирик капитал фойдасига қайта тақсимламоқда, энг янги фан-техника ютуқларини ўзига хизмат қилдиришга уринмоқда. Эксплуатация қилиш механизми мураккаблашиб, маккорона тус олди. Ходимларнинг малакасидан, интеллектуал кучларидан ва асаб қувватидан тобора кўпроқ фойда чиқариб олинмоқда.

Жаҳон социализмининг ошиб бораётган таъсири вазиятида меҳнаткашларнинг синфий кураши вақти-вақти билан капиталистларни қисман ён беришларга, меҳнат шароитларини, меҳнатга ҳақ тўлашни, социал таъминотни бирмунча яхшилашга рози бўлишга мажбур этмоқда. Энг асосий нарсани — капиталнинг ҳукмронлигини сақлаб қолиш учун шундай қилинмоқда. Аммо бундай найранглар зўравонлик ҳаракатлари билан, монополияларнинг ва буржуа давлатининг меҳнаткашлар турмуш даражасига бевосита ҳужуми билан тобора тез-тез қўшиб олиб борилмоқда.

Капитализм шароитидаги фан-техника революцияси оғир социал оқибатларга олиб бормоқда. Корхоналардан ишдан бўшатиб юборилаётган миллион-миллион меҳнаткашлар касб-коридан ажраб қолмоқдалар, моддий муҳтожликларга маҳкум бўлмоқдалар, келажакдан ҳар қандай умидни узмоқдалар. Маълумот олган ёшларнинг анчагина қисми ўз кучи ва билимини ишлатишга жой тополмаяпти, ўз аҳволининг ночорлигидан азоб чекяпти. Иқтисодий ривожланишнинг ҳолати ҳар қандай бўлган тақдирда ҳам оммавий ишсизлик давом этмоқда, унинг янада кўпайиши реал истиқбол эканлиги ижтимоий тузум сифатида капитализм учун жуда таҳликали ларзаларни келтириб чиқаради.

Монополиялар экономиканинг аграр секторида ҳукмронлик позицияларини эгаллаб олди. Миллион-миллион фермерлар ишлаб чиқаришдан қисиб чиқарилмоқда, бир амаллаб омон қолганлар эса ҳаддан ташқари кўп меҳнат ва маҳрумликлар эвазига жон сақлаб турибдилар. Фермерлар оилаларининг тақдири бозордаги ўзгаришларга ва монополияларнинг бедодлигига батамом қарам бўлиб қолган. Собиқ мустамлака ва ярим мустамлакалардаги деҳқонларнинг қисмати айниқса оғир. Шаҳарлардаги майда ва ўрта корхона эгалари йирик капитал томонидан тобора кучлироқ эксплуатация қилинмоқда, молиявий қарамлик тўри билан ўраб олинган.

Ҳатто энг ривожланган капиталистик мамлакатларда ҳам бошпанасидан маҳрум бўлган, саводсиз, медицина ёрдами билан таъминланмаган кишилар жуда кўп. Майда миллатларни камситишдек шармандали аҳвол сақланиб қолмоқда, хотин-қизларнинг ҳуқуқлари поймол қилинмоқда.

Сиёсий соҳада ҳамма жабҳалар бўйлаб реакцияни кучайтириш тенденцияси империализмга хос хусусиятдир. Меҳнаткашлар шиддатли курашда муайян демократик ҳуқуқларга эришган жойларда давлат-монополистик капитали шу ҳуқуқларга зўр бериб, баъзан устомонларча ниқобланиб ҳужум қилмоқда. У ўзи учун хатарли вазиятларда ҳеч иккиланмай сиёсий дўқ-пўписа, жабр-зулм, террор ва жазо чораларини ишга солмоқда. Неофашизм сиёсат майдонига тобора фаолроқ чиқмоқда. Меҳнаткашларни бостиришнинг одатдаги формалари иш бермаган жойларда империализм тараққийпарвар кучлардан бевосита ҳарбий ўч олиш учун мустабид диктатураларни ҳокимият тепасига чиқариб қўймоқда ва уларни қўллаб-қувватламоқда. Империализм меҳнаткашларнинг интернационал бирдамлигини заифлаштиришга интилиб, миллий худбинлик, шовинизм ва ирқчиликни, бошқа халқларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларига, уларнинг миллий маданий-тарихий меросига нафрат билан қарашни сунъий равишда қўзғатмоқда ва авж олдирмоқда.

Ҳозирги замон капитализмининг ғайриинсоний идеологияси одамларнинг маънавий дунёсига тобора кўпроқ зиён етказмоқда. Индивидуализмга ва бебошликка сиғиниш, ёвуз антикоммунизм, маданиятдан бойиш манбаи сифатида фойдаланиш ғоясизликни сингдиришга, жамиятни маънавий инқирозга олиб боради. Империализм терроризм тўлқинини келтириб чиқарди, бу тўлқин капиталистик жамиятни ўз гирдобига олди. Одамларнинг онгини ҳукмрон синф манфаатлари йўлида заҳарлаётган буржуа оммавий ахборот воситаларининг роли тобора фалокатли тус олмоқда.

Капиталистик система ичидаги мамлакатларнинг ривожланишидаги нотекислик чуқурлашиб бормоқда. Империалистлар ўртасидаги рақобатнинг АҚШ, Ғарбий Европа, Япониядан иборат учта етакчи маркази вужудга келди. Улар ўртасида мол сотиш бозорлари, капитални ишга солиш соҳалари, хом ашё манбалари учун, фан-техника тараққиётининг ҳал қилувчи соҳаларида устунликка эришиш учун рақобатчилик кураши кучайиб бормоқда. Аввало Тинч океан ҳавзасида ва Лотин Америкасида рақобатчиликнинг янги иқтисодий ва сиёсий марказлари вужудга келмоқда. Буржуа давлатлари ўртасидаги зиддиятлар кескинлашмоқда. АҚШ монополияларининг империячилик иштаҳалари ва ғаразли сиёсати, уларнинг ўз худбинлик мулоҳазаларига асосланиб, бошқа давлатларнинг, ҳатто ўзлари билан иттифоқдош давлатларнинг манфаатлари ва хавфсизлигини қурбон қилишга тайёрлиги дунёда тобора кенг миқёсда ғазаб ва ташвиш туғдирмоқда.

Империализм индустриал капитал мамлакатлари билан озодликка чиққан кўпчилик давлатлар ўртасида иқтисодий ривожланиш даражаларидаги жуда катта ва ошиб бораётган тафовут учун, Ер юзида очлик, қашшоқлик, юқумли касалликларнинг жуда кенг зоналари сақланиб қолаётганлиги учун жавобгардир.

Тарихий ривожланишнинг бориши империализм позицияларини кучлироқ емиргани сайин унинг энг реакцион кучлари сиёсати халқларнинг манфаатларига душманлиги шу қадар ортмоқда. Империализм ижтимоий тараққиётга жуда қаттиқ қаршилик қилмоқда, тарихнинг боришини тўхтатиб қолишга, социализм позицияларини қўпоришга, жаҳоншумул миқёсда социал қасос олишга уринмоқда. Империалистик давлатлар ўзларининг иқтисодий, сиёсий ва идеологик стратегиясини мувофиқлаштириб олиб боришга интилмоқдалар, социализмга қарши, барча революцион, озодлик ҳаракатларига қарши курашнинг умумий фронтини вужудга келтиришга уринмоқдалар.

Империализм ҳозирги дунёнинг сиёсий реалликлари билан ҳисоблашишни хоҳламаяпти. У суверен халқларнинг хоҳиш-иродасини инкор этиб, уларни ўз ривожланиш йўлини танлаб олиш ҳуқуқидан маҳрум қилишга интилмоқда, уларнинг хавфсизлигига таҳлика солмоқда. Дунёнинг турли районларида можаролар чиқаётганлигининг энг асосий сабаби мана шудир.

АҚШ империализми — халқаро реакциянинг таянчидир. Айни у биринчи галда уруш хавфини туғдирмоқда. У жаҳонга ҳукмронликни даъво қилиб, бутун-бутун қитъаларни қаллоблик билан ўзининг «ҳаётий манфаатлари» зоналари деб эълон қилмоқда. АҚШ ўтказаётган зўравонлик сиёсати, бошқа давлатлар билан тенг ҳуқуқли бўлмаган муносабатларни тиқиштириши, халққа қарши зулмкор режимларни қўллаб-қувватлаши, АҚШга ёқмайдиган мамлакатларни камситиши давлатлараро иқтисодий ва сиёсий муносабатларни издан чиқармоқда, уларнинг нормал ривожланишига тўсқинлик қилмоқда.

Вьетнамга қарши қонли уруш, Кубанинг кўп йил мобайнида қамал қилиниши, фаластин халқининг қонуний ҳуқуқлари поймол этилиши, Ливандаги интервенция, ҳимоясиз Гренаданинг қурол кучи билан босиб олиниши, Никарагуага қарши агрессив ҳаракатлар — империализм тарихида абадий энг шармандали саҳифалар бўлиб қоладиган сон-саноқсиз ёвузликларнинг айримларидир, холос.

Империализм миқёслари жиҳатидан мислсиз ядровий ва бошқа қуроллар билан қуролланиш пойгасини авж олдирганлиги — унинг халқлар олдидаги энг катта жиноятидир. Бу пойга монополияларга мислсиз фойда келтирмоқда. Жуда катта ҳарбий харажатлар меҳнаткашлар зиммасига оғир юк бўлиб тушмоқда. Қурол-яроғ ишлаб чиқарувчи монополиялар, генералитет, давлат бюрократияси, идеология аппарати, ҳарбийлаштирилган фан ҳарбий-саноат комплексига қўшилиб, авантюризм ва агрессия сиёсатининг энг ашаддий жонкуярлари ва ташкилотчилари бўлиб қолди. Ажал қуролини ишлаб чиқарувчилар билан империалистик давлат ҳокимиятининг машъум иттифоқи — ашаддий реакциянинг таянчидир, уруш хавфининг доимий ва кучайиб борувчи манбаидир, капиталистик система сиёсий ва социал-маънавий асоссизлигининг яққол далилидир.

Ҳозирги замон капитализмининг ҳар қандай «турланишлари» ва найранглари унинг ривожланиш қонунларини бекор қилмайди ва бекор қила олмайди, меҳнат билан капитал ўртасидаги, монополиялар билан жамият ўртасидаги ўткир антагонизмни бартараф эта олмайди, тарихан ҳалокатга маҳкум этилган капиталистик системани ялпи инқироз ҳолатидан қутқара олмайди. Ривожланиш диалектикаси шундайки, капитализм ўз позицияларини мустаҳкамлаш мақсадида ишга соладиган воситаларнинг ўзи унинг ҳамма чуқур зиддиятларини муқаррар равишда кескинлаштиришга олиб боради. Империализм — чириб ва ўлиб бораётган капитализмдир, социалистик революциянинг арафасидир.

Ишчилар синфи ҳозирги даврнинг асосий революцион синфи бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. У капитал дунёсида эксплуататорлик тузумини ағдариб ташлаш ва янги жамият қуриш учун курашувчи бош кучдир.

Ҳаёт марксизм-ленинизмнинг жамиятда ишчилар синфининг роли ошиши тўғрисидаги қоидасини тасдиқламоқда. Ишлаб чиқаришда фаннинг тобора кўпроқ қўлланилиши унинг сафларини ақлий меҳнат намояндалари билан тўлдирмоқда. Синфий жанглар давомида ишчилар синфи жипслашмоқда, ўзининг сиёсий партияларини, касаба союз ва бошқа ташкилотларини тузмоқда, капитализмга қарши иқтисодий, сиёсий ва идеологик кураш олиб бормоқда. Бу курашнинг миқёслари кенгаймоқда, формалари хилма-хил бўлиб бормоқда ва мазмуни бойимоқда. Пролетариатнинг туб манфаатлари ишчилар синфининг бирлигига, унинг барча отрядлари бирдам ҳаракатларига эришишни тобора қатъий зарурат қилиб қўймоқда.

Осиё, Африка, Лотин Америкаси мамлакатларидаги ёш ва тез ўсиб бораётган ишчилар синфи олдида мураккаб вазифалар турибди. Ажнабий капитал ҳам, маҳаллий эксплуататорлар ҳам унга қарама-қарши турибдилар. Курашда унинг сиёсий етуклиги ва уюшқоқлиги ошмоқда.

Халқаро коммунистик ҳаракат — ишчилар ҳаракатининг, жаҳон революцион жараёни барча кучларининг авангардидир. Коммунистлар ишчилар синфининг энг яқин мақсадлари учун ҳам, унинг истиқбол мақсадлари, барча меҳнаткашларнинг манфаатлари, социал тараққиёт, тинчлик, қуролсизланиш ва ялпи хавфсизлик учун ҳам курашмоқдалар. Коммунистик ҳаракат ҳозирги замоннинг энг нуфузли ғоявий ва сиёсий кучи бўлиб майдонга чиқмоқда.

Ишчилар синфининг революцион партиялари ижтимоий тараққиётнинг илмий назарияси — марксизм-ленинизмга амал қилмоқдалар, принципиал синфий сиёсат ўтказмоқдалар. Улар капитализмнинг социализм билан алмашуви тарихан муқаррарлиги ишончи билан, социалистик революция қайси формаларда — тинч ёки нотинч формаларда амалга оширилишидан қатъи назар, унинг объектив қонуниятларини равшан тушуниши билан, ҳар бир мамлакатнинг конкрет шароитларида социализм учун курашнинг умумий принципларидан фойдаланиш маҳорати билан ажралиб турадилар.

Революцион партияларнинг кучи шундаки, улар меҳнаткаш халқнинг ҳуқуқлари ва ҳаётий муддаоларини қаттиқ туриб ҳимоя қиладилар, жамиятни кризис ҳолатидан олиб чиқиш йўлларини кўрсатадилар, эксплуататорлик тузуми ўрнини эгаллайдиган реал тузумни илгари сурадилар, ҳозирги замоннинг туб саволларига социал умидворлик руҳи билан суғорилган жавоблар қайтарадилар. Улар — ўз мамлакатлари миллий манфаатларининг ҳақиқий ифодачилари ва энг матонатли ҳимоячиларидир.

Империализмнинг сиёсий-идеологик аппарати коммунистларни камситиш ва таъқиб қилишни, ошкора антикоммунистик пропагандани синфий сиёсатга ва интернационал бирдамликка қарши ишчилар ҳаракати ичидаги буржуазия билан социал муросачилик ва шерикчилик учун интилаётган унсурларни қўллаб-қувватлаш билан қўшиб тобора маккорона ҳаракат қилишига қарамай, изчил синфий йўлдан бориш коммунистик партияларнинг обрў-эътиборини оширмоқда. Монополистик буржуазия, реакцион кучлар коммунистларга бу қадар қутуриб ҳужум қилаётганликларининг сабаби айни шундан иборатки, коммунистлар ижтимоий ривожланишда чуқур илдизларга эга бўлган, халқлар оммасининг энг зарур манфаатларини ифодаловчи ҳаракатнинг намояндаларидир.

Носоциалистик дунёдаги оммавий демократик ҳаракатларнинг юксалиши — замонамизнинг характерли хусусиятидир. Капиталистик мамлакатларда монополиялар билан аҳолининг ғоят кўпчилиги ўртасидаги қарама-қаршилик чуқурлашиб бормоқда. Монополияларнинг зўравонлигига, ҳукмрон синфларнинг реакцион сиёсатига қарши курашга зиёлилар, хизматчилар, фермерлар, шаҳар майда буржуазиясининг, майда миллатларнинг намояндалари, ёшлар ва студентлар тобора фаол қўшилмоқдалар. Турли сиёсий маслакдаги кишилар жамиятнинг ҳарбийлаштирилишига, агрессия ва уруш сиёсатига чек қўйишни, ирқий ва миллий камситишни, хотин-қизларнинг ҳуқуқларини поймол этишни, ёш авлоднинг аҳволи ёмонлашишини, порахўрликни, монополияларнинг табиий ресурслардан фойдаланишга ва атроф-муҳитга ваҳшийларча муносабатини тугатишни талаб қилмоқдалар. Бу ҳаракатлар объектив равишда империализм реакцион доираларининг сиёсатига қарши қаратилган бўлиб, социал тараққиёт учун курашнинг умумий оқимига қўшилмоқда.

Мустамлакачилик бўйинтуруғини улоқтириб ташлаган мамлакатларнинг ўз мустақиллигини мустаҳкамлаш учун, социал тараққиёт учун олиб бораётган антиимпериалистик кураши жаҳон революцион жараёнининг таркибий қисмидир. Империализмнинг мустамлакачилик системаси барбод бўлганлиги, унинг вайроналари ўрнида ўнлаб мустақил давлатлар вужудга келганлиги миллий-озодлик революцияларининг дунёдаги кучлар нисбатига катта таъсир кўрсатган тарихий ғалабаси бўлди.

Мустақиллик йиллари мобайнида уларнинг кўплари хўжалик ва маданий қурилишда, миллий давлатчиликни мустаҳкамлашда сезиларли муваффақиятларга эришдилар. Шу мамлакатлар халқаро майдонда ўз ҳуқуқлари учун курашининг коллектив формалари таркиб топди. Бироқ, тажриба уларнинг сиёсий мустақилликни мустаҳкамлаш, иқтисодий ва социал янгиланиш йўлини мустамлака ва ярим мустамлака ўтмишининг мероси, империализмнинг хатти-ҳаракатлари жиддий мушкуллаштиришини кўрсатди.

Янги мустамлакачилик сиёсатини ўтказаётган империализм ёш давлатлар курашиб қўлга киритган суверенитетни пучайтиришга, улар устидан назоратни сақлаб қолиш ва ҳатто кучайтиришга интилмоқда. Империализм бу давлатларни милитаристик гирдобга жалб этишга, улардан ўзининг агрессив ялпи стратегияси майдонлари сифатида фойдаланишга уринмоқда. Империалистлар шу мақсадларга эришиш йўлида ҳарбий тазйиқ ва иқтисодий зўравонлик методларидан фойдаланмоқдалар, ички реакцияни қўллаб-қувватламоқдалар. Ҳатто аллақачон давлат мустақиллигига эришган мамлакатлар ҳам, масалан, Лотин Америкасидаги давлатлар ҳам АҚШ ва бошқа империалистик давлатларнинг монополиялари зўравонлигига қарши кескин кураш олиб боришга мажбур бўлмоқдалар.

Империализм озодликка чиққан мамлакатларнинг иқтисодий ва технологик қарамлигидан, жаҳон капиталистик хўжалигидаги тенг ҳуқуқли бўлмаган аҳволидан фойдаланиб, уларни шафқатсиз эксплуатация қилмоқда, кўп миллиардлаб ўлпон ундириб олиб, шу давлатлар экономикасини ҳолдан тойдирмоқда. Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг индустриал ривожланган капиталистик давлатлардан жуда кўп қарз бўлиб қолганлиги уларнинг империализм, аввало Америка империализми томонидан эксплуатация қилинишининг муҳим воситаларидан бири бўлиб қолди. Шу билан бирга мазкур мамлакатлар халқларининг империалистлар хатти-ҳаракатларига қаршилиги ҳам ўсмоқда. Улар янги мустамлакачиликка қарши, ўзларининг ички ишларига аралашишга қарши, ирқчилик ва апартеидга қарши сабот билан, одилона курашни давом эттирмоқдалар. Бу қаршилик халқларнинг озодлик, тинчлик ва социал тараққиёт йўлидаги ялпи антиимпериалистик кураши билан объектив равишда бирикиб кетмоқда.

Озодликка эришган бир қанча мамлакатлар танлаб олган нокапиталистик ривожланиш йўли, **социалистик йўналишни танлаш йўли** ижтимоий тараққиётнинг кенг истиқболларини очади. Уларнинг тажрибаси тасдиқлайдики, ҳозирги замон шароитида дунёдаги кучларнинг мавжуд нисбатида илгари эзилиб келган халқларнинг капитализмни рад қилиш, ўз келажагини эксплуататорларсиз меҳнаткашлар манфаатларини кўзлаб қуриш имкониятлари кенгайди. Бу — зўр тарихий аҳамиятга молик ҳодисадир.

Ҳукмрон революцион-демократик партиялар ички ва ташқи реакциянинг қаршилигини бартараф этиб, империалистик монополияларнинг, қабила боёнларининг, феодаллар ва реакцион буржуазиянинг ҳукмронлигини тугатиш, экономикадаги давлат секторини мустаҳкамлаш, қишлоқдаги кооператив ҳаракатни рағбатлантириш, меҳнаткашлар оммасининг иқтисодий ва сиёсий ҳаётдаги ролини ошириш йўлини ўтказмоқдалар. Бу мамлакатлар ўз мустақиллигини империалистларнинг қисувидан ҳимоя қилиб, социалистик давлатлар билан ҳамкорликни кенгайтирмоқдалар. Улар танлаб олган йўл халқ оммасининг ҳақиқий манфаатлари ва орзу-умидларига ҳамоҳанг бўлиб, уларнинг адолатли ижтимоий тузумга интилишини ифодалайди, инсоният тараққиётининг бош йўналишига мос бўлиб тушади.

Уруш ва тинчлик проблемаси — ҳозир инсоният олдида турган энг кескин проблемадир. Империализм ўн миллионлаб кишиларнинг ёстиғини қуритган иккита жаҳон урушининг айбдоридир. У учинчи жаҳон уруши хавфини солмоқда. Империализм инсоният даҳоси ютуқларини даҳшатли вайрон қилиш кучига эга бўлган қуролларни яратишга хизмат қилдирмоқда. Бутун-бутун халқларнинг тақдирини қурбон қилишга тайёр бўлган империалистик доираларнинг сиёсати бу қурол ишга солиниши мумкинлиги хавфини кучайтирмоқда. Пировард натижада бу нарса ялпи ҳарбий можарони келтириб чиқариши мумкин, бу можаро натижасида ғолиблар ҳам, мағлублар ҳам бўлмайди, аммо жаҳон цивилизацияси ҳалок бўлиши мумкин.

Фан-техника революцияси самараларидан қай мақсадларда фойдаланилиши тўғрисидаги масала ҳозирги замон социал-сиёсий курашида энг асосий масалалардан бири бўлиб қолди. Замонамиз фани ва техникаси Ер юзида неъматларнинг мўл-кўллигини таъминлаш, жамиятнинг равнақи учун, шахснинг ҳар томонлама камол топиши учун моддий шарт-шароитлар яратиш имконини беради. Аммо улар, инсон ақл-заковати ва қўлларининг мана шу ижоди — синфий худбинлик кучи билан, капиталистик дунёда ҳукмронлик қилувчи юқори табақанинг бойиши йўлида — инсоннинг ўзига қарши қаратилмоқда. Инсоният XXI аср бўсағасига мана шундай чидаб бўлмайдиган, даҳшатли зиддият билан етиб келди.

Фан ва техника ўз-ўзидан тинчликка хавф солмайди. Империализм ва унинг сиёсати — ҳозирги замоннинг энг реакцион милитаристик, агрессив кучлари сиёсати шундай хавф солади. Шу кучларни жиловлаш йўли билангина бу хавфни тугатиш мумкин.

Кескин зиддиятларга тўлиб-тошган дунёда, хавф солиб турган фалокат қаршисида бирдан-бир оқилона, бирдан-бир мақбул йўл бор, у ҳам бўлса — **турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш йўлидир.** Бу — шунчаки урушларсиз ҳолат эмас. Бу — ҳарбий куч эмас, балки яхши қўшничилик ва ҳамкорлик ҳукмрон бўлган, фан ва техника ютуқлари, маданият бойликлари барча халқларнинг манфаатлари йўлида кенг миқёсда баҳам кўриладиган халқаро тартибдир. Жуда катта ресурсларнинг ҳарбий эҳтиёжларга совурилишидан халос бўлиш меҳнат самараларини фақат бунёдкорлик мақсадларига сарфлаш имконини берган бўлур эди. Мустақил ривожланиш йўлига ўтган давлатлар ташқаридан қилинадиган ҳамлалардан муҳофаза этилган бўлур эди, бу эса уларнинг миллий юксалиш йўлидаги ҳаракатини енгиллаштирган бўлур эди. Инсониятнинг ялпи проблемаларини барча давлатларнинг коллектив куч-ғайратлари билан ҳал этиш учун ҳам қулай имкониятлар очилган бўлур эди. Тинч-тотув яшаш барча мамлакатларнинг, ҳамма халқларнинг манфаатларига мос бўлиб тушади.

Инсоният боши узра ҳали ҳеч қачон шу қадар даҳшатли хавф пайдо бўлган эмас. Бироқ, тинчликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш имкониятлари ҳам ҳали ҳеч қачон шу қадар реал бўлмаган эди. Халқлар ўз кучларини бирлаштириб, ядровий қирғин хавфини даф қилишлари мумкин ва лозим.

Тинчлик кучларининг ўсиб бораётган потенциали империализмнинг агрессив сиёсатига қарама-қарши турибди. Бу — социалистик давлатларнинг фаол, изчил тинчликсевар сиёсатидир, уларнинг ошиб бораётган иқтисодий ва мудофаа қудратидир. Бу — тинчликни сақлаб қолишдан, қуролланиш пойгасини тўхтатишдан ҳаётий манфаатдор бўлган Осиё, Африка ва Лотин Америкасидаги кўпчилик давлатларнинг сиёсатидир. Бу — барча қитъалардаги жуда кенг халқ оммасининг урушга қарши ҳаракати бўлиб, у ижтимоий турмушнинг узоқ муддатли ва нуфузли омилига айланди. Кучларнинг реал нисбатини сергак ҳисобга олиш капиталистик давлатлардаги кўпгина давлат, сиёсат арбобларини ҳам қуролланиш пойгасини давом эттириш ва кенгайтириш хавфли эканини тушунишга олиб келмоқда.

КПСС шунга асосланиб иш тутадики, империализмнинг агрессив доиралари сиёсати тинчликка солаётган хавф нақадар катта бўлмасин, **жаҳон уруши тақдирий муқаррар эмас. Урушнинг олдини олиш, инсониятни фалокатдан сақлаб қолиш мумкин. Бу — социализмнинг, Ер юзидаги барча тараққийпарвар, тинчликсевар кучларнинг тарихий бурчидир.**

Жаҳон тараққиётининг бутун жараёни ҳозирги даврнинг характери ва асосий мазмунининг марксча-ленинча анализи тўғрилигини тасдиқлайди. **Ҳозирги давр — капитализмдан социализмга ва коммунизмга ўтиш, жаҳондаги икки социал-сиёсий системанинг тарихий мусобақаси давридир, социалистик ва миллий-озодлик революциялари даври, мустамлакачиликнинг барбод бўлиш давридир, ижтимоий тараққиётнинг асосий ҳаракатлантирувчи кучлари — жаҳон социализми, ишчилар ва коммунистик ҳаракат, озодликка эришган давлатларнинг халқлари, оммавий демократик ҳаракатларнинг империализмга, унинг агрессия ва зулм сиёсатига қарши, демократия ва социал тараққиёт учун кураши давридир.**

Бу кучларнинг доимий ўсиши ва ўзаро баҳамжиҳат ҳаракат қилиши — халқларнинг тинч, эркин ва бахтиёр турмуш тўғрисидаги орзу-умидлари рўёбга чиқишининг гаровидир. Нақадар нотекис, мураккаб ва зиддиятли бўлмасин, инсониятнинг социализм ва коммунизм сари ҳаракати енгилмасдир.

ИККИНЧИ ҚИСМ

КПССнинг СОЦИАЛИЗМНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА АСТА-СЕКИН КОММУНИЗМГА ЎТИШ СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАРИ

I. СССРНИНГ КОММУНИСТИК ИСТИҚБОЛИ ВА СОЦИАЛ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ ЗАРУРАТИ

Мамлакатимизда коммунизм қуриш — КПССнинг пировард мақсадидир. Социализм билан коммунизм ягона коммунистик формациянинг бирин-кетин келадиган икки изчил фазасидир. Улар ўртасида қатъий чегара йўқ: социализмнинг ривожланиши, унинг имкониятлари ва афзалликларининг тобора намоён бўлиши, унга хос бўлган умумкоммунистик асосларнинг мустаҳкамланиши жамиятнинг ҳақиқатан ҳам коммунизм сари ҳаракат қилаётганлигини билдиради.

Коммунизм — ишлаб чиқариш воситалари ягона умумхалқ мулки бўлган, жамиятнинг барча аъзолари социал жиҳатдан батамом тенг синфсиз ижтимоий тузум бўлиб, бу тузумда одамларнинг ҳар томонлама камол топиши билан бирга ишлаб чиқарувчи кучлар ҳам муттасил ривожланиб борадиган фан ва техника негизида ўсиб боради, ижтимоий бойликнинг барча манбалари тўлиб-тошиб боради ва «ҳар кимдан — қобилиятига яраша, ҳар кимга — эҳтиёжига яраша» деган буюк принцип амалга ошади. Коммунизм — эркин ва онгли меҳнаткашларнинг юксак даражада уюшган жамияти бўлиб, бу жамиятда ижтимоий ўз-ўзини бошқариш қарор топади, жамият бахт-саодати йўлида меҳнат қилиш ҳамма учун биринчи ҳаётий эҳтиёжга, онгли заруратга айланади, ҳар бир кишининг қобилияти унинг халққа энг кўп фойда келтиришини кўзлаб ишга солинади.

Коммунизмнинг моддий-техника базаси жамият ва шахснинг оқилона эҳтиёжларини тўла қондириш имкониятини яратиб берадиган ишлаб чиқарувчи кучларни вужудга келтиришни тақозо этади. Коммунизм шароитида бутун ишлаб чиқариш фаолияти юксак самарали техникавий воситалар ва технологияларни қўлланиш негизида амалга оширилади, инсон билан табиатнинг ўзаро уйғун алоқаси таъминланади.

Коммунистик формациянинг юқори фазасида меҳнат билан ишлаб чиқаришнинг бевосита ижтимоий характери тўла-тўкис қарор топади. Эски меҳнат тақсимоти қолдиқларининг ҳамда у билан боғлиқ бўлган муҳим социал тафовутларнинг узил-кесил бартараф этилиши натижасида социал бир хил бўлган жамиятни шакллантириш жараёни ниҳоясига етказилади.

Коммунизм халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқариш системасининг, социалистик демократиянинг жамиятни ташкил этишнинг олий формасига — коммунистик ижтимоий ўз-ўзини бошқаришга айланганлигини билдиради. Зарур социал-иқтисодий ва идеологик шарт-шароитлар етила борган, барча гражданлар бошқарувга жалб этила борган сайин, тегишлича халқаро шарт-шароит вужудга келганда социалистик давлат, Ленин башорат қилганидек, тобора кўп даражада «давлатдан давлатсизликка ўтиш формаси» бўлиб боради. Давлат органларининг фаолияти ўзининг сиёсий характерини йўқота бориб, алоҳида сиёсий тартибот сифатида давлатга бўлган эҳтиёж аста-секин йўқолади.

Жамият аъзоларининг юксак даражада онгли, ижтимоий фаоллиги, интизомли бўлиши ва шахсий интизомга бўйсуниши — коммунистик ҳаёт тарзининг бирдан-бир белгиси бўлиб, унда коммунистик турмушнинг умум эътироф этган ягона қоидаларига риоя қилиш ҳар бир кишининг ички эҳтиёжига ва одатига айланади.

Коммунизм — ҳар бир кишининг эркин камол топиши ҳамманинг эркин камол топишининг шарти бўлган ижтимоий тузумдир.

КПСС тўлиқ коммунизмнинг барча белгиларини олдиндан батафсил кўрсатиб беришни мақсад қилиб қўймайди. Коммунизм сари борилган, коммунистик қурилиш тажрибаси ортиб борган сайин янги жамиятнинг юқори фазаси ҳақидаги илмий тасаввурлар бойиб ва конкретлашиб боради.

Социализмнинг коммунизмга ўсиб ўтишини жамият ривожининг объектив қонунлари белгилаб берадики, бу қонунлар билан ҳисоблашмасликнинг иложи йўқ. Жамиятнинг моддий ва маънавий етуклик даражасини ҳисобга олмасдан туриб, олдинга чопиб кетиш, коммунистик принципларни жорий этиш йўлидаги ҳар қандай уриниш, тажриба кўрсатиб турганидек, муваффақиятсизликка маҳкум бўлиб, ҳам иқтисодий, ҳам сиёсий жиҳатдан зиён келтириши мумкин.

Айни чоғда КПСС шунга асосланадики, етилган туб ўзгартишларни амалга оширишда, янги вазифаларни ҳал этишда сусткашликка йўл қўйиб бўлмайди. Партия 70-йиллар — 80-йиллар бошларида мамлакатнинг ривожланишида қўлга киритилган шубҳасиз ютуқлар билан бир қаторда муайян ноқулай тенденциялар ва қийинчиликлар ҳам бўлганлигини ҳисобга олади. Бу тенденциялар ва қийинчиликлар кўп жиҳатдан шу билан боғлиқ бўлдики, иқтисодий вазиятнинг ўзгарганлигига, ҳаётнинг ҳамма соҳаларида чуқур ўзгаришлар қилиш зарурлигига ўз вақтида ва лозим даражада баҳо берилмади, уларни амалга оширишда тегишлича қатъият кўрсатилмади. Бу ҳол социалистик тузумнинг потенциал имкониятлари ва афзалликларидан янада тўлароқ фойдаланишга ҳалал берди, олға томон ҳаракатни сусайтирди.

КПСС ҳозирги ички ва халқаро шароитда совет жамиятининг ҳар тарафлама тараққий этишини, унинг коммунизм сари олға ҳаракатини **мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш** орқали таъминлаш мумкин ва лозим деб ҳисоблайди. Бу — партиянинг совет жамияти ҳаётининг ҳамма томонларини сифат жиҳатидан ўзгартишга: унинг моддий-техника базасини фан-техника революцияси ютуқлари негизида тубдан янгилашга; ижтимоий муносабатларни ва биринчи галда иқтисодий муносабатларни такомиллаштиришга: меҳнатнинг мазмуни ва характерида, кишилар ҳаётининг моддий ва маънавий шарт-шароитларида чуқур ўзгаришлар қилишга; сиёсий, ижтимоий ва идеологик тартиботлар бутун системасини активлаштиришга қаратилган стратегик йўлидир.

Партия белгиланган вазифаларни муваффақиятли ҳал этишни **инсон омили ролининг оширилиши билан** боғлайди. Социалистик жамият ижтимоий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида омманинг ижодий фаолиятини ривожлантиришнинг янги-янги йўлларини топмасдан туриб, самарали тарзда иш юрита олмайди. Тарихий мақсадлар кўлами қанчалик кенг бўлса, миллионларнинг уларга эришишида хўжайинларча манфаатдорлик, масъулият билан, онглилик билан фаол иштирок этиши шунчалик муҳимдир.

Совет жамияти социал-иқтисодий ривожланишни тезлаштириш негизида янги марраларга чиқиб олиши лозим бўлади, бунинг маъноси:

(Давоми 3-бетда)

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Давоми. Боши 1 ва 2-бетларда).

иқтисодий соҳада — халқ хўжалигини принципиал янги илмий-техникавий ва ташкилий-иқтисодий даражага кўтариш, уни интенсив ривожланиш йўлига ўтказиш; ижтимоий меҳнат унумдорлигининг, маҳсулот сифатининг ва ишлаб чиқариш самарадорлигининг жаҳондаги энг юксак даражасига эришиш; мамлакат ягона халқ хўжалик комплексининг энг қулай структурасини ва баланслилигини таъминлаш; меҳнат ва ишлаб чиқаришнинг умумлашуви даражасини анча ошириш; колхоз-кооператив мулкини умумхалқ мулки билан яқинлаштириш, истиқболда уларни қўшиб юбориш;

социал соҳада — «ҳар кимдан — қобилиятига яраша, ҳар кимга — меҳнатига яраша» деган социалистик принципни изчил амалга оширган ҳолда халқ фаровонлигининг сифат жиҳатдан янги даражасини таъминлаш; жамиятнинг асосан синфсиз структурасини яратиш, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги муҳим социал-иқтисодий ва маданий-маиший тафовутларни тугатиш, ишлаб чиқариш фаолиятида жисмоний меҳнат билан ақлий меҳнатнинг тобора кўпроқ узвий тарзда қўшилиб кетишини таъминлаш; социал ва интернационал бирлик бўлган совет халқини янада жипслаштириш; омма ижодий ғайрат-шижоати ва ташаббусининг юксак даражада бўлишига эришиш;

сиёсий соҳада — гражданларни давлат ва жамоат ишларини бошқаришга тобора тўлароқ жалб этиш, халқ ҳокимиятининг сайлаб қўйиладиган органлари фаолиятини яхшилаш, касаба союз, комсомол, меҳнаткашлар бошқа оммавий ташкилотларининг ролини ошириш, ваколатли ва бевосита демократиянинг ҳамма формаларидан самарали фойдаланиш йўли билан халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқаришини авж олдириш;

маънавий ҳаёт соҳасида — совет кишилари онгида социалистик идеологияни янада мустаҳкамлаш, социализмнинг ахлоқий принципларини, коллективизм ва ўртоқларча ўзаро ёрдам руҳини тўла-тўкис қарор топтириш, аҳолининг жуда кенг оммасини фан ютуқларидан, маданият бойликларидан баҳраманд қилиш, ҳар тарафлама камол топган шахсни тарбиялашдан иборат.

Совет жамиятининг сифат жиҳатдан янги ҳолати, Ленин сўзлари билан айтганда, — «яхлит социализм» ана шу туб ўзгартишларнинг натижаси бўладики, у ҳаётнинг ҳамма соҳаларида янги тузумнинг жуда катта афзалликларини тўла-тўкис очиб беради. Бу билан коммунизмнинг юқори фазасига олиб борадиган йўлда олға томон тарихий қадам ташланади. Партия ўзининг сиёсатини, иқтисодий ва социал стратегиясини, ташкилотчилик ва идеологик иш вазифаларини доимо коммунистик истиқбол билан қиёслаб туради.

II. ПАРТИЯНИНГ ИҚТИСОДИЙ СТРАТЕГИЯСИ

Партия илгари сураётган мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш вазифаси энг аввало инсон фаолиятининг ҳал қилувчи соҳаси — экономикада чуқур ўзгаришлар қилишни талаб этади. Ишлаб чиқаришни интенсивлаш томон кескин бурилиш ясаш, ҳар бир корхонани, ҳар бир тармоқни иқтисодий ўсишнинг сифат омилларидан тўла-тўкис ва биринчи навбатда фойдаланишга қаратиш лозим бўлади. Юксак даражада ташкил этилган ва самарадор бўлган, ҳар тарафлама ривожланган ишлаб чиқарувчи кучларга, етук социалистик ишлаб чиқариш муносабатларига, яхши созланган хўжалик механизмига эга бўлган экономикага ўтиш таъминланиши лозим. 2000 йил охиригача мамлакатнинг ишлаб чиқариш потенциалини икки баравар оширишга эришиш, уни сифат жиҳатдан тубдан янгилаш лозим.

Партия билан халқ бу вазифаларни фан-техника революцияси янада чуқурлашиб бораётган шароитда ҳал қилмоқда. Фан-техника революцияси ҳозирги ишлаб чиқаришнинг ҳамма томонларига, ижтимоий муносабатларнинг бутун системасига, инсоннинг ўзига ва унинг яшаш муҳитига жуда кучли таъсир кўрсатмоқда, меҳнат унумдорлигини анча ошириш ва бутун жамиятни тараққий эттиришнинг янги-янги истиқболларини очиб бермоқда.

Социализмнинг тарихий вазифаси — илғор фан ютуқларини, энг такомиллашган ва қудратли техникани коммунистик қурилиш ишига хизмат қилдириш ва, шу тариқа, КПССнинг асосий программ мақсадларини — халқ фаровонлигини жадал ўстириш ва инсонни ҳар томонлама камол топтириш, Ватанимизнинг иқтисодий ва мудофаа қудратини мустаҳкамлаш мақсадларини рўёбга чиқариш учун мустаҳкам моддий база яратишдир.

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш — ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг асосий воситаси

Фан-техника тараққиётини тубдан жадаллаштириш — партия иқтисодий стратегиясининг асосий масаласидир. **Халқ хўжалигини техникавий жиҳатдан янгидан реконструкция қилишни амалга ошириш** ҳамда ана шу негизда жамиятнинг моддий-техника базасини тубдан ўзгартириш лозим бўлади.

Илғор техника, энг прогрессив технология жараёнларини ва эпчил ишлаб чиқаришларни кенг жорий этиш **негизида ишлаб чиқариш аппаратини** тез **янгилаш** биринчи даражали аҳамиятга эга бўлиб, булар янги маҳсулот чиқаришга тезда мослашиб олиш имкониятини туғдиради ҳамда энг катта иқтисодий ва социал самара беради. Ишлаб чиқариш ва ноишлаб чиқариш соҳасининг ҳамма тармоқларида комплекс механизациялаштиришни ниҳоясига етказиш, автомат цехлар ва корхоналарга, автоматлаштирилган бошқариш ва лойиҳалаш системаларига ўтган ҳолда ишлаб чиқаришни автоматлаштиришда катта одим ташлаш лозим бўлади. Ишлаб чиқаришни электрлаштириш, химиялаштириш, роботлаштириш, компьютерлаштириш тобора кенг миқёсларда амалга ошириладди, биотехнология татбиқ этилади.

Партия мамлакатнинг **фан-техника потенциалини** тағин ҳам ўстириб бориш ва самарали ишлатишга, экономикани интенсивлашда катта, революцион ўзгаришлар қилиш учун янги-янги имкониятлар очиб берувчи илмий-тадқиқотларни авж олдиришга бутун чоралар билан кўмаклашади. Ҳамма ерда ишлаб чиқаришга, бошқарувга, хизмат кўрсатиш соҳаси ва турмушга фан ва техниканинг энг янги ютуқларини жорий этишни таъминлаш лозим бўлади. Фан батамом бевосита ишлаб чиқарувчи кучга айланади.

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, техника ва технологияда туб ўзгартишлар ясаш, барча техникавий, ташкилий, иқтисодий ва социал омилларни сафарбар этиш негизида **меҳнат унумдорлигини** анча **оширишга** эришиш лозим бўлади, бусиз, В. И. Ленин таълим берганидек, «коммунизмга узил-кесил ўтиб бўлмайди». Олдимизда турган ўн беш йилликда юксак даражадаги меҳнат унумдорлигига эришиш йўлида уни 2,3-2,5 баравар ошириш муҳим марра сифатида белгиланмоқда.

Ҳар бир бирлашмада, ҳар бир корхонада ва ҳар бир иш жойида меҳнат унумдорлигини ошириш резервларидан энг кўп даражада фойдаланмоқ лозим. Буюмларга меҳнат сарфини камайтириш учун, иш вақтининг зое кетишини қисқартириш, энг янги техника ва технологияни жорий этиш учун фаол курашмоқ, тартиб ва интизомни мустаҳкамламоқ, нормалаштиришни такомиллаштирмоқ, меҳнатни илмий асосда ташкил этишнинг прогрессив формаларини кенг қўлланмоқ, ишлаб чиқариш маданиятини юксалтирмоқ, меҳнат коллективларининг тобора муқим бўлишига эришмоқ зарур.

Фан-техника тараққиёти хом ашёни қазиб олиш ва комплекс қайта ишлашдан тортиб то пировард маҳсулотни чиқариш ва ундан фойдаланишга қадар — ҳамма босқичларда **табиий ресурслардан, хом ашё, материаллар, ёқилғи ва энергиядан фойдаланишни** тубдан яхшилашга қаратилмоғи керак. Миллий даромадда материал, металл ва энергия сарфини камайтириш суръатларини тезлаштириш зарур. Ресурсларни тежаш халқ хўжалигининг ёқилғи, энергия, хом ашё ва материалларга ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондиришнинг ҳал қилувчи манбаи бўлиб қолади.

Маҳсулотнинг техникавий даражаси ва сифатини бутун чоралар билан **ошириш** ҳамиша партиянинг иқтисодий сиёсати марказида бўлади. Совет маҳсулоти илмий тафаккурнинг сўнгги ютуқларини ўзида гавдалантириши, энг юксак техника-иқтисодий, эстетик талабларга ва бошқа истеъмол талабларига мос, жаҳон бозорида рақобат қилишга қодир бўлиши лозим. Унинг сифатини ошириш — мамлакатнинг зарур буюмларга бўлган эҳтиёжини ва аҳолининг хилма-хил товарларга ошиб бораётган талабини янада тўлароқ қондиришнинг ишончли йўлидир. Сифатнинг пастлиги, брак — бу моддий ресурсларни ва халқ меҳнатини исроф қилишдир. Партия совет маркасининг шарафи учун курашни актив қўллаб-қувватлайверади. Маҳсулот сифати — касб ва ватанпарварлик ифтихори бўлиши лозим.

Фан-техника тараққиётининг самарадорлиги энг янги техникани ишлаб чиқаришни кўпайтириб боришгагина эмас, балки **асосий фондлардан яхшироқ фойдаланишга**, ҳар бир машина-ускунадан, ишлаб чиқариш майдонининг ҳар бир квадрат метридан олинаётган маҳсулотни кўпайтиришга ҳам боғлиқдир. Вужудга келган фонд самарадорлигининг камайиши тенденциясини бартараф этиш, истиқболда эса уни оширишга эришиш лозим бўлади.

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш меҳнаткашларнинг умумий ва ҳунар таълими олдига тобора юксак талаблар қўймоқда. Кадрларни тайёрлаш ва малакасини оширишнинг бутун системасини такомиллаштиришга, мамлакатнинг ҳамма тармоқлари ва регионларида иш жойларининг меҳнат ресурслари билан мувофиқлигини планли тарзда таъминлашга қаратилган йўл изчиллик билан амалга оширилаверади.

Ишлаб чиқаришни фан-техника тараққиёти негизида ҳар томонлама интенсивлаштириш ва рационализациялаштириш учун, унинг юксак самарадорлиги учун кураш планли социалистик хўжалик системаси шароитида совет жамиятининг инсонпарварлик мақсадларини амалга ошириш билан, кишиларнинг иш билан тўла бандлиги, улар ҳаётининг ҳамма жиҳатларини оғишмай яхшилаб бориш билан узвий тарзда қўшилиб кетади.

Ижтимоий ишлаб чиқариш структурасини қайта қуриш

Интенсивлаштириш йўлига ўтиш **экономикада** жиддий **структура ўзгаришлари** қилишни талаб этади. Халқ хўжалиги фан, техника ва технологиядаги, ижтимоий ва индивидуал эҳтиёжлардаги прогрессив ўзгаришларга мувофиқ тарзда ўз вақтида қайта қурилиб туриши лозим. Фан-техника тараққиётини ҳамда социал вазифаларнинг муваффақиятли ҳал этилишини таъминловчи тармоқларни янада жадал суръатлар билан ривожлантириш, истеъмол билан жамғаришнинг энг мақбул нисбатига, ишлаб чиқариш воситалари ишлаб чиқариш билан истеъмол буюмлари ишлаб чиқариш ўртасидаги, агросаноат комплекси тармоқлари ўртасидаги пропорцияларни яхшилашга эришиш зарур. Экономиканинг социал йўналтирилиши кучайтирилади, совет халқининг ўсиб бораётган эҳтиёжларини янада тўлароқ қондириш томон изчил тарзда бурилиш ясалади.

Шу муносабат билан **инвестиция сиёсати** олдига янги-янги талаблар қўйилмоқда. У капитал маблағлар самарадорлигини оширишни, уларни ҳал қилувчи участкаларга жамлашни таъминлаши лозим, юксак халқ хўжалик самарасига ва экономиканинг балансли ривожланишига тезда эришиш, сарфланган ҳар бир сўм ҳисобидан маҳсулотнинг ва миллий даромаднинг энг кўп ўсишига эришиш ана шу участкаларга боғлиқдир. Асосий диққат-эътиборни янги қурилишдан ишлаб турган корхоналарни техник жиҳатдан қайта қуроллантириш ва реконструкция қилишга қаратиш, ишлаб чиқаришга сарфланадиган капитал маблағлар жами ҳажмида ана шу мақсадларга сарфланадиган маблағлар улушини анча ошириш, уларда асбоб-ускуналар ва машиналарга қилинадиган харажатлар салмоғини кўпайтириш лозим. Биринчи навбатдаги вазифа — ресурсларни қазиб чиқарадиган, қайта ишлайдиган ва истеъмол қиладиган тармоқларда капитал маблағлар ўртасидаги нисбатни яхшилаш, маблағларни фан-техника тараққиётининг тезлашувини таъминловчи тармоқлар фойдасига қайта тақсимлашни амалга оширишдан иборатдир.

СССР экономикасини дунёдаги энг такомиллашган ва қудратли экономикага айлантириш вазифаси иқтисодий қудратнинг асоси бўлмиш **оғир индустрияни** янада ривожлантиришни талаб қилади.

Партия **машинасозлик** фан-техника революциясини амалга оширишда, фан ва техниканинг энг янги ютуқларини мужассамлантиришда ҳал қилувчи роль ўйнайди, деб ҳисоблайди. Совет машинасозлигининг ўсиш суръатларини тезлаштириш — истиқболда ривожланишнинг бош йўли, барча халқ хўжалик тармоқларидаги фан-техника тараққиётининг ҳамда мамлакат мудофаа қобилиятини тегишли даражада сақлаб туришнинг негизидир. Машинасозлик юксак техникавий-иқтисодий даражадаги машиналар, асбоб-ускуналар ва приборлар системалари ва комплексларини ишлаб чиқариши лозимки, бу системалар ва комплекслар ишлаб чиқариш технологияси ва уни ташкил этишда революцион ўзгаришлар қилишни, меҳнат унумдорлигини бир неча баравар оширишни, маҳсулотга материал ва энергия сарфини камайтиришни, унинг сифатини яхшилашни, фонд самарадорлигининг ўсишини таъминлайди. Фан-техника тараққиётини жадаллаштиришнинг чинакам омиллари бўлмиш станоксозлик, электр техника саноати, микроэлектроника, ҳисоблаш техникаси ва приборсозлик, бутун информатика индустрияси устун даражада ривожлантирилиши лозим.

Металлургия, химия ва оғир саноатнинг **конструкция материаллари** ишлаб чиқарувчи бошқа тармоқларида потенциални мустаҳкамлаш ва сифат силжишларини амалга ошириш, материаллар ассортиментини муттасил кенгайтириш, сифатини яхшилаш, уларнинг энг янги, энг тежамли ва прогрессив турларини чиқаришни кўпайтириш зарур.

Мамлакатнинг ёқилғи-энергетика комплексини самарали ривожлантириш — энг муҳим вазифадир. Мамлакатнинг ёқилғи ва энергиянинг ҳамма турларига нисбатан ўсиб бораётган эҳтиёжларини барқарор қондириб туриш ёқилғи-энергетика баланси структурасини яхшилашни, атом энергетикасини жадал юксалтиришни, энергиянинг қайта тикланадиган манбаларидан кенг фойдаланишни, хўжаликнинг ҳамма тармоқларида ёқилғи-энергетика ресурсларини тежаш борасидаги фаол ва собитқадам ишни изчил амалга ошириб боришни талаб этади.

Агросаноат комплексини тағин ҳам мустаҳкамлаш ва самарадорлигини ошириш, мамлакатнинг шу комплекс берадиган маҳсулотга бўлган эҳтиёжларини тўла-тўкис қондириш — мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришнинг зарур шартидир. Қишлоқ хўжалигини индустрия негизига кўчиришни туғаллаш, ҳамма ерда хўжалик юритишнинг илмий системаларини, интенсив технологияларни жорий этиш, ердан фойдаланишни яхшилаш ва унинг унумдорлигини ошириш, барча қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини ва чорвачилик маҳсулдорлигини анча ўстиришга эришиш, ем-хашак базасини мустаҳкамлаш, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг барқарорлигини таъминлаш, унинг ноқулай табиий-иқлим шароитларига қарамлигини камайтириш, етиштирилган ҳосилнинг нобуд бўлишига йўл қўймаслик лозим бўлади. Агросаноат интеграцияси кучаяди, техника, технология ва ишлаб чиқаришни ташкил этиш, қишлоқ хўжалик маҳсулотини тайёрлаш, ташиш, сақлаш ва қайта ишлаш янги босқичга кўтарилади.

Социалистик қишлоқ хўжалигининг асосини ташкил этувчи колхозлар, совхозлар, агросаноат бирлашмалари мамлакатнинг қишлоқ хўжалик маҳсулотига бўлган эҳтиёжларини таъминлашга ҳал қилувчи ҳисса қўшиши лозим. Шу билан бирга мамлакатнинг озиқ-овқат ресурсларини тўлдириш учун корхоналар ва гражданларнинг ёрдамчи хўжаликларидан, коллектив боғдорчилик ва томорқачиликдан фойдаланилади.

КПСС совет кишиларининг эҳтиёжларини ҳар тарафлама қондириш манфаатларини кўзлаб, куч-ғайратни **халқ истеъмоли моллари** ишлаб чиқаришни ва **бутун хизматлар соҳасини** жадал ўстиришга қаратади. Бу ишга барча халқ хўжалик тармоқларининг корхоналари, бирлашмалари ва ташкилотлари жалб этилмоғи лозим.

Партия мамлакатнинг ягона халқ хўжалик комплексини такомиллаштиришда **ишлаб чиқариш инфраструктураси** барча тармоқларини — электр, нефть ва газ таъминоти, алоқа ва халқ хўжалигини ахборот билан таъминлаш системаларини техника жиҳатидан қайта қуроллантиришга ва улар ишининг самарадорлигини оширишга муҳим аҳамият беради. Ягона транспорт системасини ривожлантиришга, унинг ҳамма бўғинларини такомиллаштиришга, обод йўлларнинг кенг шохобчаларини барпо этишга алоҳида эътибор берилиши керак.

Экономикани интенсивлаш ва фан-техника тараққиётини жадаллаштириш мақсадида **қурилиш**нинг техникавий-иқтисодий даражасини анча кўтариш, қурилиш ишлаб чиқаришини ягона индустриал жараёнга айлантириш, лойиҳалаш ва қурилиш ишларининг сифатини ошириш ва қийматини камайтириш, объектлар қуриш ва ишлаб чиқариш қувватларини ўзлаштириш муддатларини қисқартиш лозим бўлади.

Партия бундан буён ҳам **ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштириш**ни такомиллаштиришга муттасил эътибор бериб борадики, бундай жойлаштириш ижтимоий меҳнатни тежашни, мамлакатнинг ҳар бир регионини комплекс ва юксак самарали тарзда ривожлантиришни таъминлаши лозим. Ижтимоий меҳнат тақсимотини чуқурлаштириш негизида барча иттифоқдош республикаларнинг халқ хўжалиги янада ривожланади, уларнинг бутун мамлакат эҳтиёжларини қондиришга қўшадиган ҳиссаси кўпаяди. Вужудга келтирилган территориал-ишлаб чиқариш комплекслари ва хўжалик алоқаларининг структурасини бундан буён ҳам яхшилаш, хом ашёни қайта ишловчи корхоналарни хом ашё қазиб олинадиган жойларга максимал даражада яқинлаштириш лозим бўлади. Кичик, ўртача шаҳарлар ва ишчи посёлкаларда йирик корхоналар билан кооперация асосида маҳсулот тайёрлаш, қишлоқ хўжалик хом ашёси ва маҳаллий хом ашёни қайта ишлаш, аҳолига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган ихтисослаштирилган ишлаб чиқаришларни жойлаштириб, уларнинг имкониятларидан янада тўлароқ фойдаланмоқ зарур.

Сибирь ва Узоқ Шарқнинг ишлаб чиқарувчи кучларини жадал ривожлантириш партия иқтисодий стратегиясининг таркибий қисми бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаверади. Янги районларни ўзлаштиришда кишиларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш манфаатларини кўзлаб, ишлаб чиқариш вазифаларини комплекс ҳал қилишни ҳамда бутун социал инфраструктурани ривожлантиришни сўзсиз таъминлаш алоҳида иқтисодий ва сиёсий аҳамиятга моликдир.

КПСС халқ хўжалигини ривожлантириш истиқболларини белгилар экан, **ташқи иқтисодий стратегияни** такомиллаштириш, ўзаро фойдали халқаро меҳнат тақсимотининг имкониятларидан ва энг аввало социалистик иқтисодий интеграциянинг афзалликларидан янада тўлароқ фойдаланиш зарурлигига асосланади. Ташқи иқтисодий ва илмий-техникавий алоқалар янада чуқурлаштирилади, халқ хўжалигининг самарадорлигини ошириш, стратегик муҳим йўналишларда капиталистик мамлакатлардан мустақилликни таъминлаш манфаатлари йўлида экспорт ва импортда прогрессив структуравий ўзгаришлар амалга оширилади.

Социалистик ишлаб чиқариш муносабатларини, бошқарув системасини ва хўжалик юритиш методларини такомиллаштириш

Партия ишлаб чиқариш муносабатларини муттасил такомиллаштиришни, уларнинг жадал ривожланиб бораётган ишлаб чиқарувчи кучларга барқарор тарзда мувофиқлигини таъминлаб туришни, улар ўртасида юзага келадиган ноантагонистик зиддиятларни ўз вақтида аниқлаш ва бартараф этишни жамиятни социал-иқтисодий тараққий эттиришни жадаллаштиришнинг зарур шарти деб билади.

Социализм иқтисодий системасининг асоси бўлмиш **ишлаб чиқариш воситаларини ижтимоий мулк сифатида мустаҳкамлаш ва уни кўпайтириб бориш** бундан буён ҳам партиянинг диққат марказида бўлади. Ишлаб чиқаришни умумлаштириш, уни планли ташкил этиш даражасини янада ошириш, умумхалқ мулкининг афзалликлари ва имкониятларини рўёбга чиқариш форма ва методларини оғишмай яхшилаб бориш лозим бўлади.

Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқарувчи кучларининг юксалиши, хўжаликлараро кооперация ва агросаноат интеграциясининг ривожланиши колхоз-кооператив мулкининг умумхалқ мулки билан тағин ҳам яқинлашувига, келгусида эса қўшилиб кетишига кўмаклашади. Бу жараён социалистик мулкнинг ҳар иккала формасини ҳар томонлама ривожлантириш ва мустаҳкамлаш, экономиканинг колхоз-кооператив сектори имкониятларини тобора тўлароқ рўёбга чиқариш натижасида содир бўлади.

Партия меҳнат коллективларида, ҳар бир ходимда ижтимоий бойликнинг хўжайини туйғусини қунт билан шакллантириб боради, социалистик мулкни муҳофаза этиш, ундан ғаразли мақсадларда фойдаланиш йўлидаги ҳар қандай уринишларга чек қўйиш, ноз-неъматларни ўзлаштиришнинг социализмга ёт бўлган формаларини таг-томири билан йўқотиш, гражданларнинг шахсий мулкка эга бўлиши юзасидан Конституцияда белгиланган ҳуқуқини таъминлаш борасида барча зарур чора-тадбирларни кўраверади.

Партия **тақсимот муносабатларини такомиллаштиришга** катта аҳамият берадики, бу муносабатлар ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантиришдан коллектив ва шахсий манфаатдорликнинг ўсишига, кишиларнинг савияси ва турмуш тарзига фаол таъсир кўрсатади. Ижтимоий маҳсулотни ва миллий даромадни ғоят самарали тақсимлашга қаратилган, тақсимот механизмининг меҳнатсиз топилган даромадларга, меҳнатга ҳақ тўлашдаги сунъий тенглаштиришларга — нимаики социалистик жамиятнинг норма ва принципларига зид бўлса, шуларнинг ҳаммасига ишончли тўсиқ бўлиб қолишига қаратилган йўлни изчиллик билан амалга ошираверади. Меҳнат меъёри билан истеъмол меъёри устидан қатъий контролни амалга ошириш, коллективларнинг ва ҳар бир ходимнинг энг яхши халқ хўжалик натижаларига эришишдан манфаатдорлигини кучайтириш, меҳнат фаолиятининг маънавий ва моддий омилларини моҳирлик билан қўша билиш зарур.

Айирбошлаш муносабатларини тағин ҳам ривожлантириш муҳим вазифадир. Хўжалик алоқаларининг ишончлилигини кучайтириш, талаб билан таклиф ўртасида изчил мувофиқлик бўлишига эришиш, моддий ва пул ресурслари муомаласини яхшилаш, оборот маблағларининг айланишини тезлаштириш лозим бўлади. Товар-пул муносабатларидан социализмда уларга хос бўлган янги мазмунга мувофиқ тарзда янада тўлароқ фойдаланиш, пул-кредит системасини мустаҳкамлаш, сўмнинг харид қувватини ошириш, тежамкорликни, ишларнинг миқдори ва сифати устидан контролни кучайтириш, иқтисодий воситалар ва омилларнинг ҳаммасини янада тўлароқ ва самаралироқ тарзда ишлатиш зарур.

Мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш **халқ хўжалигига раҳбарликни муттасил такомиллаштириш**ни, хўжалик юритишнинг хилма-хил, пухта форма ва методларини ўз ичига олган хўжалик механизмининг соз ва самарали ишлашини, бу форма ва методларнинг иқтисодий ривожланишнинг ўзгариб турадиган шароитларига ва ҳал қилинаётган вазифаларнинг характерига мувофиқ бўлишига эришишни талаб қилади.

Бошқарувни такомиллаштиришда хўжаликнинг социалистик планли системаси афзалликлари ва имкониятларидан, иқтисодий қонунлардан янада чуқурроқ ва ҳар тарафлама кенгроқ фойдаланишга таяниш, ишлаб чиқарувчи кучлар ва ишлаб чиқариш муносабатларида содир бўлган ўзгаришларни, кенг меҳнаткашлар оммасининг маълумоти, онглилиги, малакаси ва тажрибаси ўсганлигини тўла-тўкис ҳисобга олиш лозим. Бошқарувни такомиллаштириш шахсий манфаатларни, меҳнат коллективларининг, турли социал группаларнинг манфаатларини умумдавлат, умумхалқ манфаатлари билан энг мақбул равишда қўшиб олиб боришни ва шу тариқа улардан экономикани ўстиришнинг ҳаракатлантирувчи кучи сифатида фойдаланишни таъминлаши лозим.

Бутун бошқарув системаси ҳар бир халқ хўжалик бўғинининг барча турдаги ресурсларни жуда кам сарфлаган ҳолда жамият эҳтиёжларини тўлароқ қондиришдан иборат пировард мақсадга эришишга қўшадиган ҳиссасини кўпайтиришга йўналтирилмоғи лозим. Бу — социалистик хўжалик юритишнинг ўзгармас қонуни, тармоқлар, бирлашмалар ва корхоналарнинг, барча ишлаб чиқариш бўғинларининг фаолиятини баҳолашда асосий мезондир.

Бошқарувнинг ленинча принципларини ва аввало, **демократик централизм** принципини изчил амалга оширишни таъминлаш лозим, бу принцип бошқарув ҳар иккала негизининг бирлигини — ҳам марказлаштирилган раҳбарлик самарадорлигини ошириш, ҳам бирлашмалар ва корхоналар хўжалик мустақиллигини ва масъулиятини анча кенгайтиришни ифодалайди.

Марказий бошқарув органларининг эътибори иқтисодий ва социал ривожланиш стратегик вазифаларини ҳал қилишга, фан-техника тараққиёти ва капитал маблағлар, халқ хўжалигидаги структуравий ўзгаришлар, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг пропорционаллиги ва планли умумдавлат резервлари системасини мустаҳкамлаш, ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштириш, меҳнатга ҳақ тўлаш ва социал таъминот, нарх-наво, молия, тариф, ҳисоб-китоб ва статистика соҳасидаги ягона сиёсатни амалга оширишга тобора кўпроқ қаратилмоғи керак.

Партия ўз иқтисодий сиёсатини рўёбга чиқаришнинг воситаси бўлмиш **планлаштириш**нинг таъсирчанлигини оширишни зарур деб ҳисоблайди. Планлаштириш мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштиришнинг, фан-техника тараққиёти ва прогрессив хўжалик ечимларини амалга ошириш негизида ишлаб чиқаришни интенсивлашнинг актив воситаси бўлиши, экономиканинг балансли ва шитоб билан ўсишини таъминлаши лозим. Ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини, маҳсулотларни янгилаш миқёсларини, фан ва техника ютуқлари негизида меҳнат унумдорлигининг ўсишини акс эттирувчи сифат кўрсаткичлари планларда етакчи ўринни олиши керак. Иқтисодий ва социал вазифаларни комплекс ҳал қилиш, узоқ муддатли, беш йиллик ва йиллик планларни узвий тарзда қўшиб олиб бориш, планлаштиришнинг илмий савиясини ошириш, план интизомини мустаҳкамлаш, умумдавлат манфаатларининг устунлигини таъминлаш, маҳкамачилик ва маҳаллийчиликнинг, бюрократизм ва волюнтаризмнинг ҳар қандай кўринишларига қатъиян чек қўйиш зарур.

Партия бошқариш ва планлаштиришда, стратегик вазифаларни ҳал этишда марказлаштирилган асосларни ривожлантириб, **асосий ишлаб чиқариш бўғини — бирлашмалар ва корхоналарнинг ролини кучайтириш тадбирларини** фаол суратда амалга оширади, уларнинг ҳуқуқларини ва хўжалик юритишдаги мустақиллигини кенгайтиришга, юксак пировард натижаларга эришишдаги масъулиятини ва манфаатдорлигини кучайтиришга қаратилган йўлни изчил ўтказаверади. Бутун оператив-хўжалик ишининг маркази жойларда — меҳнат коллективларида бўлиши керак.

Партия **хўжалик ҳисоби**ни янада ривожлантиришни ва унинг таъсирчанлигини оширишни, иқтисодий воситаларни кучайтирган ва юқори ташкилотлар белгилаб берадиган кўрсаткичлар сонини камайтирган ҳолда корхоналар ва бирлашмаларни тўла хўжалик ҳисобига изчил равишда ўтказишни зарур деб ҳисоблайди. Бирлашмалар ва корхоналарнинг фаолияти тобора кўпроқ узоқ муддат амал қиладиган иқтисодий нормативлар асосида тартибга солиб турилади, бу нормативлар меҳнат коллективларининг ташаббускорлиги ва ижодкорлиги учун кенг имконият очиб беради. Юқоридан туриб бошқарувни такомиллаштириш борасида кўриладиган тадбирлар пастдан туриб меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг коллектив формаларини ривожлантириш билан узвий тарзда қўшиб олиб борилмоғи лозим. Воситалар ва омиллар системаси фан-техника тараққиётини жадаллаштиришда муваффақиятларга эришган, энг яхши маҳсулот чиқараётган, ишлаб чиқаришнинг рентабеллигини ошираётган меҳнат коллективларига реал афзалликлар бериши лозим. Бирлашмалар ва корхоналарнинг ўзлари ишлаб топган маблағларни ишлаб чиқаришни ривожлантириш, коллективни моддий рағбатлантириш ва социал масалаларни ҳал этиш учун сарф қилишдаги имкониятлари ва ҳуқуқлари ортади.

Улгуржи савдо кенгаяди, истеъмолчи корхоналар билан маҳсулот тайёрловчи корхоналар ўртасидаги бевосита алоқалар ҳамда хўжалик шартномаларининг роли ошади, истеъмолчининг маҳсулот техникавий даражасига ва сифатига таъсири кучаяди.

Нарх-наво ижтимоий зарур сарфлар даражасини, шунингдек, маҳсулот ва хизматлар сифатини аниқроқ акс эттириши, фан-техника тараққиётини, ресурсларни тежашни, буюмларнинг техникавий-иқтисодий ва истеъмол хусусиятларини яхшилашни, барча янги, илғор тажрибани жорий қилишни аниқроқ акс эттириши учун, тежамкорлик режимини кучайтиришга кўмаклашиши учун нарх белгилашни такомиллаштириш лозим.

КПСС ҳамма даражаларда халқ хўжалигини **бошқаришнинг ташкилий структурасини** такомиллаштириш чораларини изчил равишда амалга ошириш, бошқарув аппаратини қисқартиш ҳамда унинг ортиқча бўғинларини тугатиш вазифасини қўяди. Йирик халқ хўжалик комплексларини, ўзаро боғлиқ ва бир турдаги тармоқлар группаларини бошқаришни яхшилаш, йирик, ўртача ва кичик корхоналар, тармоқ бошқаруви территориал бошқарув билан оқилона уйғунлашувига эришиш, ишлаб чиқариш ва илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаларининг шохобчаларини кенгайтириш ва ишини такомиллаштириш, ишлаб чиқаришни ихтисослаштиришни чуқурлаштириш, уларни бирлаштириш ва кооперациялашни ривожлантириш зарур.

Тармоқлараро ва тармоқ бошқарув органларининг эътибори тармоқларни ривожлантиришнинг энг муҳим йўналишларига, фан-техника ютуқларини жорий этишга қаратилади. Улар халқ хўжалиги ва аҳолининг белгиланган ассортимент ва номенклатурадаги маҳсулотга бўлган эҳтиёжларини тўла-тўкис қондириш учун жавобгар бўлишлари керак. Хўжалик ва социал-маданий қурилишни бошқаришда, меҳнаткашларнинг талаб-эҳтиёжларини қондиришда республика ва маҳаллий органларнинг роли ва масъулияти ошади, бу органларнинг ҳуқуқлари кенгаяди.

КПСС экономикага раҳбарликни такомиллаштириш борасидаги бутун ишда **меҳнаткашларнинг ижодий ташаббусини** кучайтиришга ҳамда **уларни ишлаб чиқаришни бошқариш жараёнига тобора тўлароқ жалб этишга**, планларни ишлаб чиқишда ва хўжаликка оид қарорларни қабул қилишда, корхоналарни социал-иқтисодий ривожлантириш, ишлаб чиқаришнинг ички резервларини излаш ва сафарбар этиш тадбирларини рўёбга чиқаришда меҳнат коллективларининг ролини кучайтиришга қаратилган йўлни изчил амалга ошираверади. Тежамкорлик, халқ маблағларини омилкорона сарфлаш, ҳар бир сўмдан оқилона фойдаланиш, хўжасизликни тугатиш, ҳар хил унумсиз харажатлар ва нобудгарчиликларни бартараф этиш — умумпартия, умумхалқ ишидир, ҳар бир меҳнат коллективининг, ҳар бир ходимнинг ишидир.

Партия **социалистик мусобақани** ривожлантиришга муттасил аҳамият бериб келмоқда. Социалистик мусобақа меҳнаткашлар ижодини авж олдиришнинг энг муҳим соҳаси, шахс мавқеининг қарор топиши ва жамоатчилик томонидан эътироф этилишининг асосий воситаларидан биридир. Ленинча принципларга таяниб, мусобақани ташкил этишни такомиллаштириш ва унинг таъсирчанлигини ошириш, расмиятчилик ва андазачиликка барҳам бериш, илғор тажрибани кенг ёйиш, қолоқларни илғорлар даражасига етказиб олиш, ташаббускорлик, ўртоқларча ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам руҳини кучайтириш зарур. Омманинг фан-техника тараққиётини жадаллаштиришга, меҳнат унумдорлигини ўстиришга, ресурслардан тежаб-тергаб фойдаланишга, ишлаб чиқариш самарадорлигини ва маҳсулот сифатини оширишга, унинг таннархини пасайтиришга, аниқ-пухта меҳнат маромини ҳамда шартнома мажбуриятларини ўз вақтида бажаришни таъминлашга, энг яхши пировард халқ хўжалик натижаларига эришишга қаратилган ташаббуси ва ижодкорлигини бутун чоралар билан қўллаб-қувватлаш ғоят муҳим аҳамиятга моликдир.

III. ПАРТИЯНИНГ СОЦИАЛ СИЁСАТИ

Партия социал сиёсатни мамлакат тараққиётини жадаллаштиришнинг, омманинг меҳнат ва ижтимоий-сиёсий активлигини оширишнинг, янги кишини камолга етказишнинг, социалистик турмуш тарзини қарор топтиришнинг қудратли воситаси деб, жамият сиёсий барқарорлигининг муҳим омили деб билади. Партия ўзининг экономикани ўстиришга ва унинг самарадорлиги ошишига, ижтимоий турмушнинг барча соҳаларига таъсири кучайиб боришига асосланади. КПСС меҳнат, турмуш ва маданиятга оид социал масалаларни ҳал қилиш тўғрисида, кишиларнинг манфаатлари ва эҳтиёжларини қондириш тўғрисида муттасил ғамхўрлик қилиб боришни барча давлат ва хўжалик органлари, жамоат ташкилотлари фаолиятининг қонуни деб ҳисоблайди.

Партия ўз **социал сиёсатининг асосий вазифалари** сифатида қуйидагиларни илгари суради:

— совет кишиларининг турмуш ва меҳнат шароитини муттасил яхшилаб бориш;

— ижтимоий муносабатларнинг барча асосий соҳаларида социал адолат принципини тобора тўлароқ амалга ошириб бориш;

— синфлар ҳамда социал группа ва қатламларни бир-бири билан яқинлаштириб бориш, ақлий меҳнат билан жисмоний меҳнат, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги муҳим тафовутларни бартараф қилиб бориш;

— миллий муносабатларни такомиллаштириб бориш, мамлакатдаги барча миллатлар ва элатларнинг қардошларча дўстлигини мустаҳкамлаб бориш.

Совет кишилари фаровонлигини ошириш, меҳнат ва турмуш шароитини яхшилаш

Мамлакатда вужудга келтирилган ишлаб чиқариш имконияти ва маънавий имконият, мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш эҳтиёжи «жамиятнинг **барча** аъзоларининг **тўла** фаровонлиги ва **ҳар томонлама**, эркин ривожланишига» (Ленин) эришиш сари жиддий илгарилаб боришни зарур қилиб қўяди ва бунга имкон беради.

КПСС совет кишиларининг фаровонлигини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш, моддий, социал ва маданий неъматларни истеъмол қилишнинг шундай даражаси ва структурасини таъминлаш вазифасини ўртага қўядики, булар уйғун тарзда ривожланган, маънавий баркамол шахсни камол топтириш, совет кишиларининг қобилиятлари, истеъдодлари ва талантларини жамият манфаатлари йўлида мумкин қадар тўлароқ рўёбга чиқариш учун зарур шароит яратиб бериш мақсадларига энг кўп жавоб беради.

(Давоми 4-бетда).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Давоми. Боши 1, 2 ва 3-бетларда).

Яқин ўн беш йил ичида халқ эҳтиёжларини қондиришга сарфланадиган ресурслар ҳажмини икки баравар кўпайтириш мўлжалланмоқда.

Партия меҳнатнинг ижодий мазмунини ва коллектив характерини кучайтиришга, меҳнат маданиятини оширишга, жамият манфаати йўлида қилинадиган юқори малакали ва юқори маҳсулли меҳнатни рағбатлантиришга алоҳида эътибор беради. Буларнинг ҳаммаси меҳнатнинг аста-секин ҳар бир совет кишисининг биринчи ҳаётий эҳтиёжига айланишига ёрдам беради.

Аҳолининг иш билан тўла ва самарали машғул бўлишини таъминловчи, меҳнатга яроқли барча гражданларга ўзи танлаган фаолият соҳасида ўз истеъдоди, қобилияти, билими, профессионал тайёргарлиги бўйича, ижтимоий эҳтиёжларни ҳисобга олган ҳолда ишлаш имкони берилишини таъминлаш юзасидан бундан буён ҳам илмий-техникавий, иқтисодий ва социал тадбирлар амалга ошириб борилади.

Қўл меҳнатини анча камайтириш, зерикарли, оғир жисмоний ва паст малакали меҳнатни анча қисқартириш, келгусида эса тугатиш, соғлом санитария-гигиена шароитларини таъминлаш ҳамда ишлаб чиқаришда майиб-мажруҳ бўлишни ва касб касалликларини бартараф этувчи мукаммал хавфсизлик техникасини жорий этиш йўли изчиллик билан амалга ошириб борилади. Ишлаб чиқаришни интенсивлаштириш ва самарадорлигини ўстириш, меҳнат унумдорлигини ошириш келгусида иш кунини қисқартириш учун, меҳнаткашларнинг ҳақ тўланадиган отпускаларини узайтириш учун янги имкониятлар очиб беради.

Партия мамлакатнинг иқтисодий имкониятларига мувофиқ ҳолда меҳнаткашларнинг реал даромадларини муттасил кўпайтириб бориш ва барча қатламлар ва социал группаларнинг фаровонлигини янада ошириш учун бундан буён ҳам барча зарур чораларни кўриб боради.

Коммунизмнинг биринчи фазасида меҳнатга яраша ҳақ тўлаш меҳнаткашлар даромадининг асосий манбаи бўлиб қолади. Иш ҳақи системасини доимо шундай такомиллаштириб бориш керакки, токи у меҳнатнинг миқдори ва сифатини, унинг шароити ва натижаларини тўла ҳисобга олсин, ходимлар малакасини, меҳнат унумдорлигини оширишни, маҳсулот сифатини яхшилашни, барча хил ресурсларни иқтисод қилишни рағбатлантирсин. Худди шу асосда меҳнаткашларнинг иш ҳақи ва турмуш даражаси ўсиб бормоғи лозим. Ижтимоий бойлик ўсиб борган сари минимал иш ҳақи миқдори кўпайтириб борилади, аҳолидан олинадиган солиқларни камайтириш йўли давом эттирилади. Партия меҳнатсиз даромадларни, социалистик тақсимот принципларидан ҳар қандай чекинишларни, даромадлар ва неъматларни қайта тақсимлашнинг ғайри-ижтимоий формаларини, текинхўрликни, чайқовчиликни таг-туги билан тамомила тугатишга принципиал аҳамият беради.

Ижтимоий истеъмол фондларини жадал суръатлар билан кўпайтириш ва уларни тақсимлашни такомиллаштириш давом эттирилади, булар бепул халқ маорифи, соғлиқни сақлаш ва социал таъминот умумдавлат системаларини ривожлантиришда, меҳнаткашларнинг дам олиш шароитини яхшилашда катта роль ўйнаши, социализм шароитида айрим гражданлар, оилалар, социал группаларнинг моддий аҳволида объектив тарзда муқаррар бўлган тафовутларни камайтириши, болаларни тарбиялаш учун социал-иқтисодий ва маданий шарт-шароитларни бараварлаштириши, аҳоли айрим группаларининг кам таъминланганлигини тугатишга ёрдам бериши лозим.

Аҳолининг халқ истеъмол қиладиган юқори сифатли ва хилма-хил товарларга — озиқ-овқат маҳсулотлари, сифатли ва чиройли уст-бош ва пойабзал, мебель, маданий моллар, мураккаб маиший техника ва уй-рўзғор буюмларига **тез ўсиб бораётган эҳтиёжини тўла қондириш** ғоят муҳим вазифадир.

Савдо ва умумий овқатланиш янада ривожлантирилади. Уларнинг моддий-техника базаси мустаҳкамланади, хизмат кўрсатиш маданияти ошади. Қишлоқда савдони такомиллаштириши, аҳолидан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари харид қилиш ва сотишни ташкил этиши лозим бўлган матлубот кооперацияси бундан буён ҳам ривожланиб боради. Колхоз бозори ўз аҳамиятини сақлаб қолади. Аҳолининг реал даромадларини ошириш мақсадида чакана нархлар сиёсати амалга оширилади.

Хизмат кўрсатишнинг юксак даражада ривожланган замонавий соҳасини вужудга келтириш юзасидан йирик тадбирларни амалга ошириш мўлжалланмоқда. Хизмат ҳажмини кўпайтириш, турини кенгайтириш ва сифатини ошириш аҳолининг турар-жой-коммунал, транспорт, маиший, социал-маданий хизмат кўрсатишнинг хилма-хил формаларига ўсиб бораётган эҳтиёжларини тўлароқ қондиришга, уй меҳнатини енгиллаштиришга, дам олиш ҳамда бўш вақтдан мазмунли фойдаланиш ва ҳақиқий дам олиш учун яхши шароит яратишга имкон беради. Қишлоқ жойларда ва янги ўзлаштирилаётган районларда хизмат кўрсатиш соҳаси жадал ривожлантирилади.

Партия ҳар бир совет оиласи 2000 йилга бориб, алоҳида уй-жойга — квартира ёки шахсий уйга амалда эга бўлиши учун **турар-жой проблемасини** ҳал этишни жадаллаштиришни алоҳида социал аҳамиятга эга бўлган иш деб ҳисоблайди. Давлат маблағлари ҳисобидан кенг кўламда турар-жой қурилиши, кооператив ва шахсий уй-жой қурилишини янада кенгроқ ривожлантириш, шунингдек, уй-жой фондини реконструкция қилиш, янгилаш ва яхши сақлаш, уни тақсимлаш устидан назоратни кучайтириш шу мақсадга хизмат қилмоғи лозим. Турар-жой қурилишининг сифатига, квартиралар ва уйларнинг яна ҳам қулай ва шинам бўлишига, планировкасини яхшилашга, уларни техник воситалар билан таъминлашни такомиллаштиришга алоҳида эътибор берилади.

Шаҳар ва қишлоқ жойларнинг архитектураси, эстетик жиҳатлари ва ободлигига янада юксакроқ талаб қўйилади. Улар ишлаб чиқариш зоналари, турар-жой районлари, ижтимоий, маданий ва ўқув-тарбия муассасалари, спорт иншоотлари, савдо ва маиший корхоналар, транспортнинг оқилона комплекс қўшилувидан иборат бўлиб, кишиларнинг меҳнат қилиши, яшаши ва дам олиши учун энг яхши шароит таъминлаб бермоғи лозим. Аҳолининг маблағларини турар-жой ва маданий-маиший шароитни яхшилаш, дам олиш, туризм ва бошқа мақсадлар учун жалб этиш кенгаяди.

Совет кишилари соғлиғини мустаҳкамлаш, уларнинг актив умрини узайтириш энг муҳим ишдир. Партия шаҳар ва қишлоқ аҳолисининг барча хилдаги юқори малакали медицина хизматига эҳтиёжини ҳамма ерда ва тўла қондиришга, бу хизмат сифатини тубдан оширишга эришиш вазифасини қўяди. Шу мақсадда: аҳолини ёппасига диспансеризациядан ўтказиш системасини жорий этиш; оналар ва болалар соғлиғини сақлаш муассасалари, поликлиникалар, касалхоналар, санаторийлар шохобчаларини янада кенгайтириш ва уларни замонавий медицина аппаратлари билан жиҳозлаш; дори-дармонлар, даволаш ва санитария-гигиена воситалари билан тўла таъминлаш мўлжалланган.

Аҳолининг соғлиғини мустаҳкамлашда, шахсни уйғун камол топтиришда, ёшларни меҳнат ва Ватан ҳимоясига тайёрлашда **физкультура ва спортнинг, уларни кундалик ҳаётга жорий этишнинг** аҳамияти ўсиб бормоқда. Ишни шундай йўлга қўйиш керакки, токи ҳар бир киши ёшлигидан ўзининг жисмоний баркамол бўлиши тўғрисида ғамхўрлик қилсин, гигиена ва медицина ёрдами соҳасидаги билимларни эгаллаб олсин, соғлом турмуш кечирсин.

КПСС **оила тўғрисида ғамхўрликни кучайтиришни** давлат аҳамиятига эга бўлган ғоят муҳим вазифа деб билади. Оила ёш авлодлар соғлиғини мустаҳкамлаш ва тарбиялашда, жамиятнинг иқтисодий ва социал тараққиётини таъминлашда, демографик жараёнларни яхшилашда тобора муҳим роль ўйнамоқда. Оилада киши характерининг, унинг меҳнатга, энг муҳим маънавий, ғоявий ва маданий бойликларга муносабатининг асослари шаклланади. Жамият мустаҳкам, маънавий ва ахлоқий жиҳатдан соғлом оила бўлишидан ғоят манфаатдордир. Шунга асосланиб, партия оилани мустаҳкамлаш, унга социал вазифаларни бажаришда, болаларни тарбиялашда ёрдам кўрсатиш, кўп болали ва ёш оилаларга моддий, турар-жой ва маиший шароитларни яхшилашга қаратилган тадбирларни кенгайтириш йўлини ўтказиш зарур, деб ҳисоблайди. Оила, мактаб, меҳнат коллективининг ўзаро таъсирини чуқурлаштириш, ота-оналарнинг болалар тарбияси учун масъулиятини ошириш зарур.

Оналарнинг аҳволини янада яхшилаш партиянинг доимий ғамхўрлиги остида бўлади. Шу мақсадда оналикни аёлларнинг меҳнат ва ижтимоий фаолиятда фаол иштироки билан уйғунлаштириш учун қулай шароит яратиб берилади. Оналик ва болаликни муҳофаза қилишга алоҳида эътибор берилади, туққунча бериладиган отпуска, шунингдек болаларга қараш учун бериладиган отпуска муддати узайтирилади. Оилавий дам олиш учун санаторийлар, дам олиш уйлари ва пансионатлар шохобчалари кенгайтирилади. Аёлларни меҳнатга жалб этишнинг турли-туман формалари ривожлантирилади, уларнинг истаги билан ўзгариб турувчи иш графиги, тўлиқ бўлмаган иш куни кенг қўлланилади.

Ёш авлодни тарбиялаш учун шароит яратиш юзасидан кенг тадбирлар комплекси амалга оширилади. Яқин вақт ичида аҳолининг болалар муассасаларига бўлган эҳтиёжи тўла-тўкис қондирилади. Пионерлар, меҳнат ва спорт лагерлари, пионерлар уйлари, фан-техника ва бадиий ижод уйлари ва станциялари шохобчалари кенгаяди. Мактабгача бўлган муассасаларда, ҳунар-техника билим юртларида овқатланишга сарфланадиган харажатлар нормаси кўпаяди.

Партия **ёшларнинг социал проблемаларига эътиборни анча кучайтириш** ва аввало уларнинг меҳнат ва турмуш, ўқиш ва маданият, профессионал ва хизмат малакасини ўстириш, бўш вақтдан оқилона фойдаланиш соҳасидаги эҳтиёжларини тобора тўлароқ қондириш зарурлигини таъкидлайди.

КПСС бундан буён ҳам **меҳнат ва уруш ветеранларининг,** кекса гражданларнинг, инвалидларнинг, ҳалок бўлган жангчилар оилаларининг **моддий аҳволини яхшилаш тўғрисида,** уларга социал, тиббий ва маданий хизмат кўрсатиш тўғрисида доим **ғамхўрлик** қилаверади. Вақти-вақти билан пенсиялар миқдори, аввало минимал ва илгари тайинланган пенсиялар миқдори ошириб турилади. Колхозчиларнинг пенсия таъминоти ишчи ва хизматчилар учун белгиланадиган даражага аста-секин яқинлашиб боради. Кексалар ва инвалидлар учун интернатлар шохобчалари кенгаяди, уларда яшаш шароити яхшиланади. Катта тажрибага эга бўлган меҳнат ветеранларининг қурби етадиган меҳнат фаолиятига, ижтимоий ҳаётга ва тарбиявий ишларга иштирок этиш имкониятини кенгайтириш катта социал-иқтисодий аҳамиятга эга бўлган ишдир.

Жамият билан табиатнинг, инсон билан атроф муҳитнинг уйғун ўзаро таъсири халқ турмушини яхшилашда тобора катта аҳамият касб этиб бормоқда. Ўз келажагини онгли равишда қураётган социалистик жамият табиатдан планли тарзда, тежаб-тергаб фойдаланмоқда ва инсониятнинг планета табиий ресурсларини сақлаш ва кўпайтириш учун курашида авангард позицияда турибди. Партия табиатдан фойдаланиш устидан назоратни кучайтиришни, аҳолини экологик тарбиялашни кенг авж олдиришни зарур деб ҳисоблайди.

Синфий тафовутларни бартараф қилиш, социал жиҳатдан бир хил жамиятни вужудга келтириш

Ишчилар синфи, колхозчи-деҳқонлар ва зиёлиларнинг бир-бири билан яқинлашуви, синфсиз жамият структурасининг қарор топиши ва бу жараёнда ишчилар синфининг ҳал қилувчи роль ўйнаши — ҳозирги босқичда социал муносабатлар ривожининг муҳим қонуниятидир.

Ишчилар синфининг сиёсий тажрибаси, унинг юксак онглилиги, уюшқоқлиги ва иродаси бизнинг бутун жамиятимизни жипслаштирмоқда. Ишчилар синфининг умумий таълим, маданий ва профессионал савиясининг, меҳнат ва ижтимоий-сиёсий активлигининг ўсиши унинг социализмни такомиллаштиришдаги, бутун коммунистик қурилиш жараёнидаги авангардлик ролини оширади.

Партиянинг аграр сиёсатини изчиллик билан амалга ошириш жараёнида қишлоқ хўжалик меҳнати индустриал меҳнат турларидан бирига айланиб боради, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги муҳим социал, маданий-маиший тафовутлар йўқолиб боради. Деҳқонларнинг турмуш тарзи ва меҳнат характери ишчилар синфининг турмуш тарзи ва меҳнат характерига тобора ўхшаб боради. Бу синфлар ўртасидаги тафовутларни бартараф этиш, мамлакатимизда синфларсиз жамиятни вужудга келтириш асосан коммунистик формациянинг биринчи, социалистик фазасининг тарихий доираларида содир бўлади.

Ишлаб чиқарувчи кучлардаги революцион ўзгаришлар кенг ишчилар ва колхозчилар оммасининг фаолиятида ақлий меҳнат салмоғининг кўпайишига олиб боради. Айни вақтда зиёлилар сони кўпаяди, уларнинг моддий ишлаб чиқаришга ва ижтимоий ҳаётнинг бошқа соҳаларига қўшадиган ижодий ҳиссаси ошиб боради. Буларнинг ҳаммаси жисмоний меҳнат билан ақлий меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларнинг аста-секин йўқолиб боришига, барча социал группаларнинг бир-бири билан яқинлашувига ёрдам беради. Бу тафовутларни тўла бартараф этиш, социал жиҳатдан бир хил жамият вужудга келтириш ишлари коммунизмнинг юқори фазасида тугалланади.

КПСС синфий ва социал тафовутларни бартараф этишни бутун чоралар билан таъминлайди. Шу билан бирга, бундай тафовутлар мавжуд экан, партия ўз сиёсатида синфлар ва социал группаларнинг манфаатлари хусусиятларини синчиклаб ҳисобга олишни энг муҳим иш деб ҳисоблайди. Мамлакатнинг турли регионларидаги аҳолининг меҳнат ва турмуш шароитларини бараварлаштиришга катта эътибор берилади.

Совет жамиятининг социал структурасида **меҳнат коллективларининг роли ўсиб бормоқда.** Партия ҳар бир меҳнат коллективи халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқарувининг таъсирчан социал ячейкасига, меҳнаткашлар корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ишларига оид масалаларни ҳал этишда, шахснинг ижодий кучларини ривожлантириш ва татбиқ этишда кун сайин бевосита ва реал иштирок қиладиган ячейкага айланишига ёрдам бериш учун бутун чоралар билан ҳаракат қилади. Партия жамият ҳаётининг ҳамма соҳаларида меҳнат коллективларининг таъсирини муайян мақсадни кўзлаган ҳолда кучайтириш ва айни вақтда иқтисодий, социал ва маданий тараққиётнинг конкрет вазифаларини ҳал этиш учун уларнинг масъулиятини ошириш зарур, деб ҳисоблайди.

Социалистик миллатлар ва элатларнинг янада равнақ топиши ва бир-бири билан яқинлашуви

КПСС ўз фаолиятида совет жамиятининг кўп миллатли характерини ҳар томонлама ҳисобга олади. Босиб ўтилган йўл якунлари **ўтмишдан қолган миллий масала Совет Иттифоқида муваффақиятли ҳал қилинган**лигидан яққол далолат беради. Миллатлар ва элатларнинг янада равнақ топиши ҳам, уларнинг ихтиёрийлик, тенглик, қардошларча ҳамкорлик асосида бир-бири билан оғишмай яқинлашиб бораётганлиги ҳам совет жамиятидаги миллий муносабатларга хосдир. Бунда тараққиётнинг етилган объектив тенденцияларига сунъий равишда бирон-бир туртки беришга ҳам, бу тенденцияларни тўхтатиб қўйишга ҳам йўл қўйиб бўлмайди. Бу ривожланиш узоқ тарихий истиқболда миллатларнинг тўла бирлигига олиб боради.

КПСС шунга асосланадики, бизнинг кўп миллатли социалистик давлатимизда, юздан ортиқ миллат ва элатнинг биргаликда меҳнат қилиш ва яшаши жараёнида **миллий муносабатларни такомиллаштириш юзасидан янги вазифалар** қонуний равишда вужудга келиб туради. Партия уларни ленинча миллий сиёсатнинг синалган принциплари асосида ҳал қилиб келди ва ҳал қилиб боради. Партия бу соҳада қуйидаги асосий вазифаларни илгари суради:

— кўпмиллатли совет давлатини бутун чоралар билан мустаҳкамлаш ва ривожлантириш. КПСС бундан буён ҳам бизнинг кўп миллатли ягона иттифоқ давлатимизни мустаҳкамлаб боради, маҳаллийчилик ва миллий маҳдудликнинг ҳар қандай кўринишларига қарши изчиллик билан кураш олиб боради ва айни вақтда умумхалқ вазифаларини ҳал этишда республикалар, автоном областлар ва автоном округлар ролини янада ошириш тўғрисида, барча миллат меҳнаткашларининг ҳокимият ва бошқариш органлари ишида фаол иштирок этиши тўғрисида доимо ғамхўрлик қилади. Ленинча социалистик федерализм ва демократик централизм принципларини ижодий қўлланиш асосида миллатлараро муносабатлар формалари бутун совет халқи ва ҳар бир миллат ва элат манфаатлари йўлида бойитиб борилади;

— ҳар бир республиканинг моддий ва маънавий имкониятини ягона халқ хўжалик комплекси доирасида кенгайтириб бориш. Иттифоқдош ва автоном республикалар, автоном областлар ва автоном округлар ташаббусларини умумиттифоқ миқёсидаги марказлашган бошқарув билан уйғунлаштириш бутун мамлакат ресурсларидан, маҳаллий табиий ва бошқа хусусиятлардан оқилона фойдаланишга имкон беради. Республикалар ўртасидаги меҳнат тақсимотини изчил чуқурлаштириб бориш, хўжалик юритиш шароитини бараварлаштириш, республикаларнинг янги районларни иқтисодий жиҳатдан ўзлаштиришдаги фаол иштирокини рағбатлантириш, республикалараро ишчи ва мутахассис кадрлар алмаштиришни ривожлантириш, республикаларда яшовчи барча миллат ва элат гражданларидан малакали ходимлар тайёрлашни кенгайтириш ва яхшилаш зарур;

— СССР халқларининг энг яхши ютуқлари ва ўзига хос прогрессив анъаналари базасида совет халқининг мазмунан социалистик, миллий шакл жиҳатдан хилма-хил, интернационал руҳдаги ягона маданиятини ривожлантириш. Миллий маданиятларнинг ўсиши ва бир-бири билан яқинлашуви, ўзаро алоқасининг мустаҳкамланиши, бир-бирини бойитишини янада самаралироқ қилади, мамлакатимиз ҳар бир халқининг истеъдоди яратган жами қимматли нарсалардан баҳраманд бўлиш учун совет кишиларига кенг имкониятлар очиб беради.

Бундан буён ҳам СССРнинг барча гражданлари она тилларини эркинлик билан ривожлантиришлари ва улардан тенг ҳуқуқ билан фойдаланишлари таъминланади. Шу билан бирга ўз миллий тили билан бир қаторда совет кишилари миллатлараро алоқа воситаси сифатида ихтиёрий равишда қабул қилинган рус тилини эгаллаб олиш, фан-техника ютуқларидан, Ватан ва жаҳон маданиятидан кенг фойдаланиш имкониятини кенгайтиради.

Партия шунга асосланадики, ленинча миллий сиёсатни изчил амалга ошириш, халқлар дўстлигини бутун чоралар билан мустаҳкамлаб бориш — социализмни такомиллаштиришнинг таркибий қисмидир, кўп миллатли социалистик Ватанимизни янада равнақ топтиришнинг ижтимоий практикада синалган йўлдир.

IV. СОВЕТ ЖАМИЯТИ СИЁСИЙ СИСТЕМАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Социалистик революция натижасида ўрнатилган пролетариат диктатураси янги жамиятни барпо этишда ҳал қилувчи роль ўйнади. Бу жараёнда унинг ўзи ҳам ўзгарди. Эксплуататор синфларнинг тугатилиши билан пролетариат диктатурасининг ағдарилган эксплуататорлар қаршилигини бостириш соҳасида бажариб келган вазифаси ҳам аста-секин йўқолиб борди, унинг асосий, бунёдкорлик вазифаларини амалга ошириши жадал ривожланиб кетди. Пролетариат диктатураси ўз тарихий вазифасини бажариб, барча меҳнаткашларнинг сиёсий ташкилотига, пролетар давлати эса умумхалқ давлатига айланди. Пролетар давлати мамлакатимизда социализмни такомиллаштиришнинг асосий қуроли бўлиб хизмат қилмоқда, халқаро майдонда эса социалистик ғалабаларни ҳимоя қилиш, жаҳон социализмининг позицияларини мустаҳкамлаш, империалистик кучларнинг агрессив сиёсатига қарши курашиш, барча халқлар билан тинч ҳамкорлик қилишни ривожлантириш вазифасини бажармоқда.

КПСС ҳозирги босқичда жамият сиёсий системасини ривожлантиришнинг стратегик йўли меҳнаткашларнинг уларнинг коллективлари ва ташкилотларининг давлат ва жамоат ҳаёти масалаларини ҳал қилишда кун сайин, фаол ва амалий иштирок этиши асосида совет демократиясини такомиллаштиришдан, халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқаришини тобора тўлароқ амалга ошириб боришдан иборатдир, деб ҳисоблайди.

Совет жамияти сиёсий системасининг ўзаги бўлган партия бу жараённинг етакчи кучи сифатида майдонга чиқади. Мазкур системанинг бошқа барча бўғинлари — совет давлати, касаба союзлари, комсомол, кооператив ташкилотлари, мамлакатдаги барча аҳоли қатламларининг, барча миллат ва элатларнинг манфаатлари бирлигини ва ўзига хослигини акс эттирувчи бошқа жамоат ташкилотлари партия раҳбарлигида ишлайдилар. КПСС Конституция доирасида иш кўриб, давлат ва жамоат ташкилотларининг ишини йўлга солиб ва мувофиқлаштириб туради, уларнинг ҳар бири ўзига хос вазифаларни тўла-тўкис бажаришига ғамхўрлик қилади. Партия ўзининг бутун фаолияти билан халқ манфаатларига хизмат қилиш, социалистик демократизм принципларига риоя қилиш намунасини кўрсатади.

Партия жамият ва давлатни бошқаришда халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқариш принциплари изчил амалга оширилиши тўғрисида, яъни бошқарув меҳнаткашлар манфаатларини кўзлаб амалга оширилишидан ташқари, Ленин ибораси билан айтганда, ўз бирлашмасининг ҳокимиятидан бошқа ҳеч қандай ҳокимиятга йўл қўймайдиган меҳнаткашларнинг бевосита ишига қонуний суратда, қадам-бақадам айланиб бориши тўғрисида ғамхўрлик қилади.

Партия гражданларнинг социал-иқтисодий, сиёсий ва шахсий ҳуқуқ ва эркинликлари кенгайиб ва бойиб боришига, уларни тўла амалга ошириш учун тобора кўпроқ қулай шароит ва гарантиялар яратилишига бундан буён ҳам имкон туғдираверади. Совет кишиси ўз гражданлик эрки ва манфаатларини ифода қилиш ва амалга ошириш учун барча имкониятларга эгадир, у социализм томонидан ўзига берилган барча неъматлардан фойдаланади. Совет гражданининг ўз ҳуқуқлари ва эркинликларини амалга оширишини унинг конституцион бурчларни бажаришидан айириб бўлмайди. Бурчларсиз ҳуқуқлар бўлмаганидек, ҳуқуқларсиз бурчлар ҳам бўлмайди — социалистик жамиятнинг қатъий сиёсий принципи шундай. КПСС ҳар бир совет кишиси ўзининг ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчларининг бирлигини аниқ-равшан тушуниши руҳида тарбияланиши учун бундан буён ҳам астойдил ҳаракат қилаверади.

Партия сиёсатининг туб масаласи **Совет социалистик давлатини ривожлантириш ва мустаҳкамлашдир,** унинг демократик, умумхалқ характерини тобора тўлароқ намоён қилишдир.

КПСС СССРнинг сиёсий негизи, халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқарувининг асосий бўғини бўлган халқ депутатлари Советларининг фаолиятини ҳар томонлама яхшилаш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилади. Партия халқ вакиллигининг формаларини, Совет сайлов системасининг демократик принципларини такомиллаштиришга, Советларга энг муносиб ва обрўли кишилар сайланиши учун депутатликка номзодларнинг шахсий ва ишчанлик сифатларини эркин ва ҳар томонлама муҳокама қилишни таъминлашга катта аҳамият беради. Советлар ишини яхшилаш ва уларга янгидан-янги кучлар келиб қўшилиши учун, миллионлаб янги меҳнаткашлар давлатни бошқариш мактабини ўташи учун сайловларда Советларнинг депутатлар состави мунтазам суратда янгилаб турилади.

КПСС СССР Олий Совети ва Иттифоқдош республикаларнинг Олий Советлари қонунчиликни изчиллик билан такомиллаштиришларига, ички ва ташқи сиёсатнинг асосий масалаларини самарали ҳал қилишларига, халқ депутатларининг Советларига фаол раҳбарлик қилишларига, ўзларига ҳисоб бериб турувчи органларнинг ишини текширишларига ёрдам беришга интилади. Маҳаллий Советларнинг регионларнинг иқтисодий ва социал жиҳатдан комплекс ривожланишини таъминлашдаги, маҳаллий аҳамиятга эга бўлган вазифаларни мустақил ҳал қилишдаги, ўз территорияларида жойлашган ташкилотларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилишдаги роли бундан буён ҳам ошиб боради.

Лениннинг Советлар қарорлар қабул қиладиган органларгина бўлиб қолмай, уларнинг ижросини ташкил қиладиган, текширадиган органлардир, деган кўрсатмаларига қатъий риоя қилиш учун барча шароитлар яратилиши керак. Ҳар қандай даражадаги Советлар фаолиятида ишнинг демократик принциплари: масалаларни коллектив, эркин, амалий муҳокама қилиш ва ҳал этиш; ошкоралик; ўз-ўзини танқид ва танқид; депутатларнинг мунтазам ҳисоб бериб туриши, ва масъулияти, ҳатто сайловчиларнинг ишончини оқламаган депутатларни муддатидан илгари чақириб олиш; ижроия ва бошқа органларнинг ишини назорат қилиб туриш; гражданларни бошқарувда иштирок этишга кенг жалб қилиш тобора тўлароқ амалга оширилиши керак.

Партия **бошқарувни, давлат қарорларини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш жараёнини демократлаштириш** йўлини оғишмай амалга ошириб боради, бу жараёнда мазкур қарорларнинг энг мақбул вариантларини танлаб олиш, меҳнат коллективларининг, шунингдек истиқомат жойларидаги гражданларнинг йиғилишлари томонидан киритиладиган турли фикрларни, таклифларни ҳисобга олиш ва таққослаш таъминланиши керак. Энг муҳим қонун лойиҳалари ва қарорлар умумхалқ муҳокамасига ва овозига қўйиб турилади. Меҳнат коллективларида, Советларнинг доимий комиссияларида, касаба союз, комсомол ва бошқа жамоат ташкилотларида муҳокама қилингандан кейингина қарор қабул қилиниши мумкин бўлган масалалар доираси кенгайтирилади. Сайловчиларнинг наказларини, гражданларнинг аризалари ва таклифларини умумлаштириш ва амалга ошириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш системасини бундан буён ҳам такомиллаштириш, қабул қилинган қарорлар ва уларнинг бажарилиш натижалари тўғрисида аҳолини кўпроқ хабардор қилиб туриш лозим бўлади.

КПСС давлат аппаратининг, барча бошқарув органларининг ишини такомиллаштиришга катта аҳамият беради. Совет аппарати халққа хизмат қилади ва халққа ҳисоб бериб туради. У малакали ва оператив бўлиши керак. Бошқарув аппаратини ихчамлаштириш ва арзонлаштиришга, ортиқча штатларни йўқотишга, бюрократизм ва расмиятчилик, маҳкамачилик ва маҳаллийчилик кўринишларини қатъият билан тугатишга, уқувсиз ва ташаббуссиз ходимлардан қатъиян қутулиб боришга эришиш керак. Виждонсизлик, хизмат вазифасини суиистеъмол қилиш, мансабпарастлик, шахсий бойлик орттириш учун интилиш, қариндош-уруғчилик ва ошна-оғайнигарчилик қатъиян тугатилиши ва қаттиқ жазоланиши керак.

Партия давлат органлари ходимларининг ҳисоб бериб туриши принципига сўзсиз риоя қилиш, мувофиқ кўрилган жойларда, мансабдор шахсларни сайлов ва конкурс системаси орқали алмаштиришни кенгайтириш лозим, деб ҳисоблайди. Ҳар бир раҳбарнинг шахсий масъулиятини сақлаб қолган ҳолда, давлат аппаратининг тегишли бўғинлари ишида коллегиаллик изчил амалга оширилиши, ходимларга уларнинг амалий ишларига қараб объектив баҳо бериш, қабул қилинган қарорларнинг амалда бажарилишини самарали назорат қилиш таъминланиши керак.

КПСС **халқ контролининг** таъсирчанлигини оширишга фаол кўмаклашади. У меҳнаткашларнинг халқ контроли органларидаги ишига уларнинг сиёсий етуклигини ва халқ манфаатларини ҳимоя қилишдаги фаоллигини ривожлантиришнинг, ишга давлат нуқтаи назаридан қараш, халқ бойлигини тежаб-тергаш ҳис-туйғусини кучайтиришнинг муҳим формаси сифатида қарайди.

Партия **давлат ва жамоат ҳаётининг ҳуқуқий негизларини мустаҳкамлашга,** социалистик қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботга оғишмай амал қилишга, халқ судлари ва бошқа одил судлов органлари, прокурор назорати, юстиция ва милиция ишини яхшилашга доимо ғамхўрлик қилиб келди ва ғамхўрлик қилаверади. Давлат органлари социалистик мулкни сақлашни, шахсий мол-мулкни, гражданларнинг номуси ва қадр-қимматини қўриқлашни таъминлаш учун барча зарур чораларни кўриши, жиноятчиликка қарши кескин кураш олиб бориши, ҳар қандай ҳуқуқ бузишларнинг олдини олиши ва уларни юзага келтирадиган сабабларни бартараф этиши керак.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси социалистик Ватанни ҳимоя қилишни, мамлакат мудофаасини мустаҳкамлашни ва давлат хавфсизлигини таъминлашни Совет умумхалқ давлатининг энг муҳим вазифаларидан бири деб билади.

Ички шароитлар нуқтаи назаридан бизнинг жамиятимиз армияга муҳтож эмас. Бироқ, империализмнинг агрессия, ҳарбий можаролар ва турли хил иғвогарликлар қилиш хавфи мавжуд бўлар экан, СССРнинг мудофаа қудратини кучайтиришга, унинг хавфсизлигини мустаҳкамлашга қаттиқ эътибор бериш керак бўлади. Қуролли Кучлар ва давлат хавфсизлиги органлари ҳамиша юксак ҳушёрлик кўрсатишлари, империализмнинг СССРга ва унинг иттифоқдошларига қарши қиладиган кирдикорларига барҳам беришга, ҳар қандай агрессорни тор-мор этишга доимо тайёр туришлари керак.

Коммунистик партиянинг ҳарбий қурилишга, Қуролли Кучларга раҳбарлиги — социалистик Ватан мудофаасини мустаҳкамлаш негизларининг негизидир. Мамлакат мудофааси ва хавфсизлиги соҳасидаги сиёсат, фақат мудофаа характерида бўлган ва ташқи ҳужумдан ҳимоя қилишга қаратилган совет ҳарбий назарияси партия раҳбарлигида ишлаб чиқилади ва амалга оширилади.

КПСС СССРнинг Қуролли Кучлари империализм кучларининг стратегик устунлигини йўқ қиладиган даражада бўлиши учун, совет давлатининг мудофаа қобилияти ҳар томонлама такомиллашуви учун, қардош социалистик мамлакатлар армияларининг жанговар ҳамдўстлиги мустаҳкамланиши учун бутун кучини сарф этади.

КПСС Совет Қуролли Кучларининг жанговар қудрати ҳарбий маҳоратнинг, ғоявий матонатнинг, уюшқоқ ва интизомли шахсий составнинг, унинг ватанпарварлик ва интернационал бурчга садоқатининг, юксак техника билан жиҳозланганлигининг мустаҳкам қотишмасидан иборат бўлиши тўғрисида бундан буён ҳам доимо ғамхўрлик қилиб боради.

КПСС Қуролли Кучларнинг ҳаёти ва фаолиятига ўз ташкилотчилик ва етакчилик таъсирини бундан буён ҳам кучайтириб боришни, яккабошчилик принципини мустаҳкамлашни, Армия ва Флотдаги сиёсий органлар ва партия ташкилотларининг роли ва таъсирини кучайтиришни, армия билан халқнинг узвий алоқаси янада мустаҳкам бўлишига эришишни зарур деб ҳисоблайди. Ҳар бир коммунист, ҳар бир совет кишиси мамлакат мудофаа қобилиятини лозим даражада сақлаб туриш учун қўлдан келган ҳамма ишни қилиши шарт. **Социалистик Ватанни ҳимоя қилиш, Қуролли Кучлар сафларида хизмат қилиш — СССР гражданининг фахрли вазифаси ва муқаддас бурчидир.**

Партия халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқариш системасининг муҳим бўғинлари бўлган жамоат ташкилотларининг ролини оширишга биринчи даражали аҳамият беради.

КПСС меҳнаткашларнинг энг оммавий ташкилоти, бошқарув мактаби, хўжалик юритиш мактаби, коммунизм мактаби бўлган **касаба союзларининг** обрў ва таъсирини муттасил кучайтириб боришга кўмаклашишни ўз вазифаси қилиб қўяди. Касаба союзлари ўзларининг асосий вазифаларини изчиллик билан бажариб боришлари: халқ бойлигини кўпайтиришга, кишиларнинг меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитларини яхшилашга бутун чоралар билан кўмаклашишлари, меҳнаткашларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишлари, доимо оммани коммунистик руҳда тарбиялаш билан шуғулланишлари, уни ишлаб чиқариш ва жамоат ишларини бошқаришга жалб этишлари, онгли меҳнат интизомини мустаҳкамлашлари лозим.

Касаба союз ташкилотлари халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқарувини ривожлантиришда, давлат, хўжалик ва маданий қурилишнинг туб масалаларини ҳал қилишда фаолроқ иштирок этишлари, Советлар ва меҳнаткашларнинг бошқа ташкилотлари билан янада яқиндан ҳамжиҳат бўлиб ишлашлари, социалистик мусобақа, илғор тажрибани пропаганда қилиш ва жорий этиш даражасини кўтаришлари, социал адолат принципларига риоя этишини назорат қилишнинг ижтимоий формаларини ривожлантиришлари, меҳнат коллективларининг ваколатларини амалга оширишга ёрдам беришлари лозим.

КПСС кўп миллионли ижтимоий-сиёсий ташкилот бўлган **Бутуниттифоқ Ленинчи Коммунистик Ёшлар Союзини** ҳақли суратда ўзининг содиқ ёрдамчиси ва ишончли резерви деб ҳисоблайди. Партия ёш авлодни тарбиялашда, мамлакатнинг социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш вазифаларини амалда ҳал қилишда комсомолнинг ролини бундан буён ҳам кучайтириб боради. КПСС комсомолга раҳбарлик қилар экан, унинг сафларини ташкилий-сиёсий жиҳатдан мустаҳкамлашга, ёшлар союзининг ташаббускорлик характерига алоҳида аҳамият беради. Комсомол йигит ва қизларнинг меҳнат ва ижтимоий активлигини қунт билан ривожлантириб бориши, уларда марксча-ленинча дунёқарашни, сиёсий ва маънавий маданиятни, социализм ва тинчлик тақдири учун тарихий масъулиятни англаш ҳиссини ҳосил қилиб бориши керак.

Партия **кооперацияга** — колхозларга ва матлубот, турар-жой-қурилиш кооперативларига ҳамда кооператив ташкилотлари ва бирлашмаларига социалистик ўз-ўзини бошқаришнинг муҳим формаси ва халқ хўжалигини ривожлантиришнинг самарали воситаси деб қараб, унинг фаолиятини такомиллаштиришга интилади.

КПСС **ижодий союзларнинг, илмий, илмий-техника, маданий-маърифий, спорт, мудофаа ва бошқа кўнгилли жамиятларнинг, аҳолининг ижтимоий фаолият органларининг** активлигини янада ошириб боришга кўмаклашади. Бу ташкилотлар ўз вазифаларини бажара бориб, партия сиёсатини амалга оширишга тобора кўпроқ ҳисса қўшишлари, ўз сафларидаги меҳнаткашларнинг манфаатларини ҳар томонлама ифодалаш, уларни амалга ошириш тўғрисида, совет кишиларининг гражданлик ташаббусини ва масъулиятини кучайтириш тўғрисида ғамхўрлик қилишга даъват этилган.

V. ҒОЯВИЙ-ТАРБИЯВИЙ ИШ, МАОРИФ, ФАН ВА МАДАНИЯТ

Партия мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш учун марксча-ленинча идеологиянинг ўзгартирувчи кучидан тўла-тўкис фойдаланиш, совет кишиларини ғоявий-сиёсий, меҳнат ва ахлоқий тарбиялаш, **ўзида маънавий бойликни, ахлоқий покликни ва жисмоний мукаммалликни мужассамлаштирган, ҳар томонлама камол топган, ижтимоий жиҳатдан фаол шахсни шакллантириш** бўйича собитқадам иш олиб бориш учун барча зарур чораларни кўради.

КПСС меҳнаткашларни юксак ғоявийлик ва коммунизмга садоқат, совет ватанпарварлиги ва пролетар, социалистик интернационализм руҳида, меҳнатга ва ижтимоий бойликка онгли муносабатда бўлиш руҳида тарбиялашни, уларни маънавий маданият дурдоналаридан янада тўлароқ баҳраманд қилишни, социалистик турмуш тарзига зид бўлган хулқ-атворни бартараф этишни идеология ишининг асосий масаласи деб ҳисоблайди.

(Давоми 5-бетда).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Давоми. Боши 1, 2, 3 ва 4-бетларда).

Партия инсон тарбияси унинг халқ манфаатлари йўлидаги бунёдкорлик меҳнатида, ижтимоий ҳаётда, социал-иқтисодий ва маданий қурилиш вазифаларини ҳал этишда амалий иштирокидан ажралмасдир, деган хулосага таянади. Воқеликдан, унинг реал проблемаларидан ажралиб қолиш ғоявий-тарбиявий ишни мавҳум маърифатчиликка, қуруқ сафсатабозликка айлантириб қўяди, уни коммунистик қурилишнинг муҳим вазифаларидан четга буриб юборади. Идеологик фаолият ғоявий-назарий мазмунининг теранлиги ва кенг ахборотни ўз ичига олганлиги билан ажралиб туриши, ички ва халқаро ҳаёт реаллигини, меҳнаткашларнинг ўсиб бораётган маънавий эҳтиёжларини тўла ва аниқ ҳисобга олиши, одамларга яқинроқ, ҳаққоний ва тушунарли бўлиши лозим.

Сўз ва иш бирлиги — бутун партия ва давлат фаолиятининг энг муҳим принципи бўлиб, сиёсий-тарбиявий ишга татбиқан ҳам муҳим ва зарур талаблардан ҳисобланади. Унда фаол иштирок этиш барча раҳбар кадрларнинг вазифаси, ҳар бир коммунистнинг бурчидир.

Партия қуйидаги вазифаларни илгари суради:

1. Ғоявий-тарбиявий иш соҳасида

Илмий дунёқарашни шакллантириш. Социализм совет жамиятининг маънавий ҳаётида илмий дунёқараш ҳукмронлигини таъминлади. Унинг негизини фалсафий, иқтисодий ва социал-сиёсий қарашларнинг яхлит ва мукаммал системаси бўлмиш марксизм-ленинизм ташкил этади. Марксча-ленинча назарияни совет жамияти ҳаётидаги янги ҳодисаларни ўрганиш ва умумлаштириш, социалистик ҳамдўстликдаги бошқа мамлакатларнинг, жаҳон коммунистик, ишчилар, миллий-озодлик ва демократик ҳаракатнинг тажрибасини ҳисобга олиш, табиий ва ижтимоий фанларнинг ютуқларини таҳлил этиш негизида янада ижодий ривожлантиришни партия ўзининг муҳим вазифаси деб ҳисоблайди.

КПСС барча совет кишилари марксча-ленинча таълимотни чуқур эгаллаб олишлари тўғрисида, ўзларининг сиёсий маданиятларини оширишлари, партиянинг сиёсатини ишлаб чиқишда онгли иштирок этишлари ва уни фаоллик билан ҳаётга татбиқ қилишлари тўғрисида доимо ғамхўрлик қила боради.

Меҳнат тарбияси. Партия ҳар бир совет кишисида меҳнатга, хоҳ у ақлий ёки жисмоний бўлсин, чуқур меҳр-муҳаббатни ва умум манфаати йўлида сидқидилдан меҳнат қилишга тайёрликни шакллантиришни тарбиявий ишнинг марказига қўяди. Меҳнат — жамият моддий ва маънавий бойлигининг асосий манбаи, кишининг социал обрў-эътиборини баҳолайдиган асосий мезон, унинг муқаддас бурчи, шахсни коммунистик руҳда тарбиялашнинг негизидир. Партия бундан буён ҳам ҳалол, серунум меҳнатнинг қадр-қимматини ҳар томонлама ошириш тўғрисида, ишда ташаббускорлик ва ижодкорликни ривожлантириш, меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш ҳаракатини мустаҳкамлаш тўғрисида ғамхўрлик қилаверади.

Коммунистик ахлоқни қарор топтириш. Коммунизм сари аста-секин олға бориш шароитида революцион кураш мақсадларига, коммунизм идеалларига садоқатга асосланган энг инсонпарвар, адолатли ва олижаноб коммунистик ахлоқнинг ижодий потенциали тобора тўлароқ намоён бўлади. Бизнинг ахлоқимиз оддий, умуминсоний маънавий бойликларни ҳам, кишиларнинг ахлоқий нормалари ва улар ўртасида эксплуатацияга қарши, озодлик ва социал тенглик учун, бахт-саодат ва тинчлик учун кўп асрлик кураш жараёнида халқ оммаси яратган муносабатларни ҳам ўз ичига олади.

КПСС қуйидаги коммунистик ахлоқнинг қарор топиши учун ҳаракат қилади:

— **коллективчилик ахлоқи.** Унинг асосий принципи: «Бир киши ҳамма учун, ҳамма бир киши учун» деган ғоядан иборатдир. У худбинлик, ўзини ва ўз манфаатинигина кўзлашни рад этади, умумхалқ, коллектив ва шахсий манфаатларни ўзида уйғунлаштиради;

— **инсонпарварлик ахлоқи.** У меҳнаткаш инсонни улуғлайди, унга чуқур ҳурмат билан суғорилган бўлиб, инсоннинг қадр-қимматига нисбатан хуружларга муросасиздир. У кишилар ўртасида чинакам инсоний муносабатларни — ўртоқларча ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам муносабатларини, хайрихоҳлик, ҳалоллик, шахсий ва ижтимоий ҳаётда софдиллик ва камтаринликни қарор топтиради;

— **актив, фаол ахлоқ.** У инсонни янги меҳнат ва ижодий зафарларга, коллектив ва бутун мамлакат ҳаётида манфаатдорлик билан иштирок этишга, социалистик турмуш тарзига зид бўлган барча нарсаларга фаол қарши чиқишга, коммунистик идеаллар учун қатъият билан курашишга ундайди.

Ватанпарварлик ва интернационализм руҳида тарбиялаш. Партия совет кишисида Октябрь Ватанига, ўзи туғилиб ўсган заминга меҳр-муҳаббат, жаҳонда биринчи социалистик давлатнинг тарихий ғалабалари учун фахрланиш туйғулари пролетар, социалистик интернационализм, қардош мамлакатларнинг меҳнаткашлари билан, империализмга қарши, социал тараққиёт ва тинчлик учун кураш олиб бораётган барча кишилар билан синфий бирдамлик туйғулари билан уйғун намоён бўлиши тўғрисида бундан буён ҳам тинмай иш олиб бораверади.

КПСС ҳар бир совет кишисига СССРдаги барча миллатлар ва элатларни бирлаштирувчи дўстлик ва қардошлик туйғуси, миллатлараро юксак алоқа маданияти сингдирилишига, миллатчилик ва шовинизм, миллий маҳдудлик ва миллий худбинлик кўринишларига, турмушни ва инсонни коммунистик янгилашга халақит бераётган урф-одатлар ва феъл-атворларга нисбатан муросасизлик ҳис-туйғулари сингдирилишига қатъият билан эришади.

Ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси, социалистик Ватанни ҳимоя қилишга, бунинг учун ўзининг бутун куч-ғайратини, агар лозим бўлса, ҳаётини ҳам бағишлашга тайёрликни шакллантириш партия ғоявий-тарбиявий ишининг муҳим вазифасидир.

Атеистик тарбия. Партия виждон эркинлигининг Конституцияда белгиланган гарантияларига оғишмай риоя қилинишини ёқлаб, диндан жамият ва шахс манфаатларига зарар етказадиган ҳолда фойдаланишга уринишларни қоралайди. Кишиларнинг меҳнат ва ижтимоий активлигини ошириш, уларга таълим бериш, янги совет расм-русмларини яратиш ва кенг ёйиш — диний хурофотларга барҳам беришнинг тўғри йўлидир.

Ёт идеология ва ахлоқ кўринишларига қарши, кишилар онгида ва хулқ-атворида сақланиб келаётган ўтмиш сарқитлари билан, шунингдек, ижтимоий ҳаётнинг турли соҳаларидаги амалий ишларда рўй бераётган камчиликлар билан, етилган проблемаларни кечикиб ҳал этиш билан боғлиқ **барча салбий ҳодисаларга қарши кураш** коммунистик тарбия соҳасидаги ишнинг муҳим таркибий қисмидир. Партия меҳнат интизомининг бузилишига, ўғирлик ва порахўрликка, чайқовчилик ва текинхўрликка, ичкиликбозлик ва безориликка, хусусий мулкчилик психологияси ва таъмагирликка, лаганбардорлик ва хушомадгўйликка изчил ва қатъият билан барҳам беришга биринчи даражали эътибор беради. Бунинг учун жамоатчилик фикри обрўсидан ҳам, қонун кучидан ҳам тўла-тўкис фойдаланиш лозим. Ижтимоий ва шахсий ҳаётдаги, гражданлик бурчини адо этишдаги ибратли ишлар жуда катта тарбиявий аҳамият касб этади.

Буржуа идеологиясига қарши кураш. Жаҳон майдонида икки дунёқараш ўртасидаги ғоят кескин кураш икки система — социализм билан капитализмнинг бир-бирига қарама-қаршилигини акс эттиради. КПСС халқларга реал социализм тўғрисидаги, Совет Иттифоқининг ички ва ташқи сиёсати тўғрисидаги ҳақиқатни етказишни, совет турмуш тарзини актив пропаганда қилишни, империализмнинг халққа қарши, ғайри инсоний характерини, унинг эксплуататорлик моҳиятини ҳужумкорлик билан асосли равишда очиб беришни ўзининг вазифаси деб ҳисоблайди. У совет кишиларида юксак сиёсий онгliликни, ижтимоий ҳодисаларни аниқ синфий нуқтаи назардан баҳолай билиш, социалистик жамият идеаллари ва маънавий бойликларини ҳимоя қила билиш қобилиятини тарбиялайди.

Жамият ҳаётида **оммавий ахборот ва пропаганда воситаларининг** роли кучаймоқда. КПСС улар ички ва халқаро ҳаётни, иқтисодий ва социал ҳодисаларни чуқур таҳлил қилиб боришларига, барча янги, илғор нарсаларни актив қўллаб-қувватлашларига, кишиларни тўлқинлантираётган долзарб проблемаларни кўтариб чиқишларига ва уларни ҳал этиш йўлларини кўрсатишларига эриша боради. Матбуот, телевидение ва радиоэшиттириш ўз чиқишларининг сиёсий жиҳатдан аниқ-равшанлиги ва муайян мақсадга қаратилганлиги, мазмунан бойлиги, оперативлиги, ахборотга бойлиги, жозибадорлиги ва соддалиги билан кишиларни ишонтиришга даъват этилгандир. Партия бундан буён ҳам матбуотни, барча оммавий ахборот ва пропаганда воситаларини фаол қўллаб-қувватлайверади ва уларга ёрдам бераверади.

Телевидениени ривожлантиришга, аҳолининг радио ва телепрограммалар билан қамраб олинишини ҳар томонлама кенгайтиришга, эшиттиришлар ва кўрсатувларнинг мазмундорлигини, ғоявий-бадиий савияси ва жозибадорлигини оширишга алоҳида эътибор берилади.

Оммавий-сиёсий ва пропаганда ишида қуруқ сафсатабозлик, расмиятчилик, ибтидоийлик кўринишларини қатъият билан бартараф этиш лозим. Унинг барча форма ва воситалари партия, давлат органлари, жамоат ташкилотлари ишининг кенг ошкоралигини, одамлар билан муносабатларнинг бевоситалиги ва очиқ-ойдинлигини таъминлаган ҳолда омманинг ижодий куч-ғайратини мамлакат олдида турган вазифаларни бажаришга сафарбар этишга, ижтимоий фикрни тўғри шакллантиришга ва унинг амалий ишларга таъсирини оширишга ёрдам бериши керак. КПСС идеология ишининг моддий базасини мустаҳкамлаш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилади.

2. Халқ маорифи соҳасида

Партия ҳам жисмоний, ҳам ақлий меҳнатга қобилиятли, халқ хўжалигида, ижтимоий ва давлат ҳаётининг турли соҳаларида, фан ва маданият жабҳаларида актив фаолият кўрсатишга қодир онгли, билимдон кишиларни тарбиялаш ва тайёрлаш йўлини изчил ўтказмоқда. СССРда вужудга келган чинакам халқ мактаби барча гражданлар учун билимлар сари йўл очиб берди, тарихан қисқа муддат ичида ялпи саводсизликни тугатиш ва умумий ўрта таълимга ўтиш имконини берди.

КПСС социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш эҳтиёжларидан, коммунистик қурилиш истиқболларидан, фан ва техника тараққиёти олға сураётган талаблардан келиб чиққан ҳолда халқ маорифи системасини такомиллаштиришни давом эттиради. Мамлакатда амалга оширилаётган умумий таълим ва ҳунар мактаби ислоҳоти ягона меҳнат политехника мактаби тўғрисидаги ленинча принципларни ижодий ривожлантиришга асосланган бўлиб, ёшларга таълим ва тарбия бериш савиясини янада юқори поғонага кўтаришга; уларни мустақил меҳнат жараёнига тайёрлашни яхшилаш, аста-секин умумий профессионал таълимга ўтишни амалга оширишга қаратилгандир. Мактаб ўқувчиларда Ватанга муҳаббат, катталарга, ота-оналар ва ўқитувчиларга ҳурмат туйғусини сингдиришга, уларни ўқиш ва меҳнат сифати учун, ўз хулқ-атвори учун юксак масъулият руҳида тарбиялаш, ўқувчиларнинг ўз-ўзини бошқарувини ривожлантиришга даъват этилгандир. Белгиланган чора-тадбирларни амалга ошириш жараёнида ҳунар ва умумий таълим мактабларининг янада ривожланиши ва яқинлашуви, келгусида эса уларнинг бир-бирига қўшилиб кетиши рўй беради.

Фан-техника ва социал тараққиёт талабларига мувофиқ равишда ўрта махсус ва олий таълим системаси янада ривожлантирилади. У ишлаб чиқаришнинг, фан ва маданиятнинг эҳтиёжларига сезгирлик билан ва ўз вақтида жавоб бериши, халқ хўжалигининг юксак профессионал тайёргарликни, ғоявий-сиёсий етукликни, ташкилотчилик ва бошқариш фаолияти кўникмаларини ўзида уйғунлаштирган мутахассисларга бўлган талабини қондириши лозим. Партия малака ошириш системасини ривожлантиришга катта эътибор беради, бу система сиртқи ва кечки таълим билан биргаликда барча меҳнаткашларга билим олишни давом эттириш, билимларини тўхтовсиз бойитиш ва янгилаш, умумий маданияти ва профессионал савиясини узлуксиз ўстириш учун қулай имкониятлар яратади.

Партия педагог кадрлар тўғрисида, бутун маориф системасининг моддий базасини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш тўғрисида тинимсиз ғамхўрлик қилади.

3. Фан соҳасида

Фан ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришда ва ижтимоий муносабатларни такомиллаштиришда, янги техника ва технологиянинг принципиал жиҳатдан янги хилларини яратишда, меҳнат унумдорлигини оширишда, ер ости бойликларини, океан, космосни ўзлаштиришда, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва ободонлаштиришда тобора катта роль ўйнайди.

Партиянинг фан соҳасидаги сиёсати билимнинг барча соҳаларини жадал равнақ топтириш учун қулай шарт-шароитлар яратишга, кадрларни, моддий ва молиявий ресурсларни мўлжалланаётган иқтисодий ва социал мақсадларга эришишни, жамиятнинг маънавий ривожланишини жадаллаштириши, мамлакатнинг ишончли мудофаа қудратини таъминлаши лозим бўлган энг истиқболли йўналишларга жамлашга қаратилгандир.

Диалектик-материалистик методология табиий-илмий ва социал билимнинг принципиал, синалган негизи бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Уни бундан буён ҳам ижодий ривожлантириш, тадқиқотчилик ишида оқилона қўлланиш керак.

Совет фани фан-техника тараққиётининг муҳим йўналишлари бўйича етакчи позицияларни эгаллашга, перспектив ҳамда жорий ишлаб чиқариш ва социал-иқтисодий проблемаларнинг самарали ва долзарб ечимларини топишга даъват этилгандир. Изланишлар, фундаментал тадқиқотларни илдамроқ ривожлантиришни таъминлаш, илмий ғояларнинг халқ хўжалигида ва инсон фаолиятининг бошқа соҳаларида тезроқ моддий ифодасини топишига эришиш муҳимдир. Фан билан ишлаб чиқариш интеграциясининг, фан-техника тараққиётини бошқаришнинг ташкилий-хўжалик формалари мунтазам такомиллаштирила бориши, актуал амалий тадқиқотлар ва тажриба-конструкторлик ечимлари кенгайтирилиши, уларнинг самарадорлиги оширила бориши лозим. Академия, олий ўқув юрти ва тармоқ фанларининг ўзаро ҳамкорлигини изчиллик билан мустаҳкамлаш керак.

Жамиятшуносларнинг диққат-эътибори жаҳон тараққиёти, СССРда, бошқа социалистик мамлакатларда янги жамиятни барпо этиш тажрибасини, социализм шароитида ишлаб чиқарувчи кучлар ва ишлаб чиқариш муносабатлари, моддий ва маънавий жабҳалар диалектикасини, коммунистик формациянинг қарор топиш қонуниятларини, унинг олий босқич сари тадрижий ҳаракат қилиш йўллари ва воситаларини ўрганишга ва ҳар томонлама таҳлил қилишга қаратилиши лозим. Социалистик жамиятнинг объектив зиддиятларини илмий таҳлил қилиш, уларни ҳал этиш юзасидан асосли тавсиялар, ишончли иқтисодий ва социал прогнозлар ишлаб чиқиш — тараққиётнинг ҳозирги босқичида ижтимоий фанларнинг кечиктириб бўлмайдиган вазифасидир.

Коммунистик, ишчилар, миллий-озодлик ҳаракатларида, капиталистик жамиятда юз бераётган жараёнлар чуқур ўрганилишга муҳтождир. Жаҳон тараққиётининг бориши инсоният олдига жуда кенг кўламдаги кўплаб масалаларни қўймоқда. Илмий тафаккур ана шу масалаларга тўғри жавоб топиб бериши керак. Буржуа ва реформистик идеологияга қарши, ревизионизм ва догматизмга қарши кураш ижтимоий фаннинг муҳим вазифаси бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади.

Партия фанда дадил изланишни, ғоялар ва йўналишлар мусобақасини, самарали мунозаралар ва муҳокамаларни қўллаб-қувватлайди. Схоластик мулоҳазалар ҳам, дадил назарий умумлашмалардан ўзини олиб қочган ҳолда фактларни пассив қайд этиб қўя қолиш, коньюнктурачилик, реалликдан ажралганлик ҳам фанга ёт кўринишлардир. Ҳозирги замон проблемаларининг мураккаб, комплекс характери ижтимоий, табиий ва техника фанларининг интеграциясини чуқурлаштиришни тақозо қилади. Фанни ташкил этишнинг актуал проблемаларни фанлараро тадқиқ қилиш, илмий кадрларнинг зарур ҳаракатчанлигини, илмий муассасалар, тадқиқотлар ва ечимлар структурасининг ихчамлигини таъминлайдиган формаларни янада кенг ривожлантириш лозим. Иқтисодий ва социал ривожланиш планларини тузиш ва амалга оширишда фаннинг бундай формалари ролини ошириш керак. Фанга доимий равишда янги кучларнинг, шу жумладан ишлаб чиқариш жабҳаларидан янги кучларнинг келиб туриши, олимларнинг ижодий имкониятларидан оқилона фойдаланиш, уларнинг меҳнатини назарий ва амалий проблемаларни ишлаб чиқишга қўшган реал ҳиссасига мувофиқ равишда рағбатлантириб бориш — фан тараққиётининг муҳим шартларидан биридир.

4. Маданий қурилиш, адабиёт ва санъат соҳасида

Халқаро миқёсда эътироф қилинган чинакам халқчил кўпмиллатли совет маданиятининг барпо этилганлиги — тузумимизнинг тарихий ғалабасидир. Унинг қудратли таъсир манбалари ҳаёт ҳақиқатига, социализм ва коммунизм идеалларига содиқлигида, чуқур инсонпарварлиги ва оптимистик характерида, халқ билан алоқасининг мустаҳкамлигидадир.

КПСС меҳнаткашлар оммасининг маънавий ва моддий маданият бойликларини тўлароқ ва чуқурроқ ўзлаштиришга, уларни бадиий ижодкорликка активроқ жалб этишга катта эътибор беради. Партия маданий қурилишнинг ленинча принципларига изчил амал қилган ҳолда меҳнаткашларни, ёш авлодни Ватан ва жаҳон бадиий маданиятининг энг яхши намуналари мисолида эстетик жиҳатдан тарбиялаш тўғрисида ғамхўрлик қилади. Эстетик завқланиш меҳнат илҳомини янада жўш урдиради, инсонни улуғлайди ва унинг турмушини безайди.

Маданият жабҳаси аҳоли турли категорияларининг тобора ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондириши, халқнинг бадиий ҳаваскорлик ижоди учун зарур имкониятларни таъминлаши, қобилиятларни ривожлантириши, социалистик турмуш тарзини бойитиши, соғлом эҳтиёжлар ва юксак эстетик дидни шакллантириши лозим. Партия маданий-маърифий ишларнинг мазмуни ва методларини муттасил такомиллаштириб боришни, унинг моддий базасини мустаҳкамлашни, қишлоқда ва янги ўзлаштирилаётган районларда маданий қурилишни жадаллаштиришни ана шу вазифаларни муваффақиятли бажаришнинг зарур шарти деб ҳисоблайди.

Партия адабиёт ва санъатнинг ролини оширишга ҳар томонлама ёрдам кўрсатаверади. Адабиёт ва санъат халқ манфаатларига, коммунизм ишига хизмат қилиши, миллионлаб кишилар учун қувонч ва илҳом манбаи бўлиши, уларнинг иродаси, туйғуси ва ўй-фикрини ифодалаши, уларнинг ғоявий жиҳатдан баркамол бўлишига ва маънавий жиҳатдан тарбияланишига актив ёрдам бериши зарур.

Халқ ҳаёти билан алоқани мустаҳкамлаш, социалистик воқеликни ҳаққоний ва юксак бадиий акс эттириш, янги, илғор нарсаларни жўшқинлик билан ёрқин очиб бериш ва жамиятнинг олға қараб ҳаракат қилишига халақит бераётган барча нарсаларни эҳтирос билан фош қилиш — адабиёт ва санъатни ривожлантиришдаги бош йўналишдир.

Социалистик реализм санъати халқчиллик ва партиявийлик принципларига асосланганидир. У ҳаётни ҳаққоний бадиий акс эттиришдаги дадил новаторликни Ватан ва жаҳон маданиятининг барча илғор анъаналаридан фойдаланиш ва бу анъаналарни ривожлантириш билан бирга қўшиб олиб боради. Адабиёт ва санъат арбоблари олдида чинакам эркин ижод қилиш, ўз маҳоратларини ошириш, турли хил реалистик формалар, услуб ва жанрларни янада ривожлантириш учун кенг уфқлар очиб қўйилган. Халқнинг маданий савияси ўса борган сари санъатнинг жамият ҳаётига, унинг маънавий психологик муҳитига таъсири кучая боради. Бу маданият арбобларининг ижоднинг ғоявий йўналиши, асарларининг бадиий таъсир кучини ошириш учун масъулиятини кучайтиради.

КПСС истеъдод эгаларини авайлаб асрайди, бадиий изланишга ҳурмат билан муносабатда бўлади. Айни пайтда у ижодий союзларга, жамоатчилик фикрига, марксча-ленинча бадиий танқидга таянган ҳолда ғоясизликка ва дунёқарашдаги бефарқликка, эстетик жиҳатдан ғўрликка, дағаллликка қарши ҳамиша курашиб келди ва бундан кейин ҳам курашаверади.

Совет маданияти халқларнинг ўзаро бир-бирини тушунишига ва яқинлашувига ёрдам беради, империализмга, реакцияга ва урушга қарши курашда фаол иштирок этади. У социалистик жамият маънавий ҳаётининг ғоявий бойлиги ва кўп қирралилигини, унинг реал гуманизмини ўзида мужассамлаштирган ҳолда жаҳон маданиятини бойитмоқда, ўзини инсоният маънавий тараққиётининг қудратли омили сифатида, келгуси — коммунизм маданиятининг тимсоли сифатида тобора тўлароқ намоён этмоқда.

УЧИНЧИ ҚИСМ

КПССнинг ХАЛҚАРО МАЙДОНДАГИ, ТИНЧЛИК ВА СОЦИАЛ ТАРАҚҚИЁТ УЧУН КУРАШДАГИ ВАЗИФАЛАРИ

КПССнинг халқаро сиёсати социалистик жамиятнинг инсонпарварлик табиатидан чиқиб келади. Бу жамият эксплуатация ва зулмдан ҳалос бўлган, урушлар чиқишидан манфаатдор синфлар ва социал группалардан холи жамиятдир. КПССнинг халқаро сиёсати партиянинг мамлакат ичкарисидаги туб, стратегик вазифалари билан чамбарчас боғланган бўлиб, совет халқининг бунёдкорлик меҳнати билан шуғулланиш, барча халқлар билан тинчликда яшашдан иборат якдил муддаосини ифодалайди.

КПСС халқаро сиёсатининг бош мақсадлари ва йўналишлари:

— СССРда социалистик жамиятни такомиллаштириш ва коммунизм сари силжиш учун қулай ташқи шароитларни таъминлашдан; жаҳон уруши хавфини тугатишдан, ялпи хавфсизликка ва қуролсизланишга эришишдан;

— СССРнинг қардош социалистик мамлакатлар билан ҳамкорлигини муттасил кенгайтириш ва чуқурлаштиришдан, жаҳон социализм системасини мустаҳкамлаш ва тараққий эттиришга ҳар томонлама кўмаклашишдан;

— озодликка эришган мамлакатлар билан тенг ҳуқуқли, дўстона муносабатларни ривожлантиришдан;

— СССРнинг капиталистик давлатлар билан муносабатларини тинч-тотув яшаш, амалий, ўзаро манфаатли ҳамкорлик асосида давом эттириш ва ривожлантиришдан;

— Коммунистик ва революцион-демократик партиялар билан, халқаро ишчилар ҳаракати билан, халқларнинг миллий-озодлик кураши билан интернационал бирдамликдан иборат.

КПССнинг ташқи сиёсат проблемаларига ёндашуви совет халқининг манфаатларини қатъий ҳимоя қилишни, империализмнинг агрессив сиёсатига қатъий қаршилик қилишни мулоқотга, халқаро масалаларни музокаралар йўли билан амалий ҳал этишга тайёрлик билан уйғунлаштиришга асосланади.

Партия ишлаб чиққан ва Совет давлати изчиллик билан ўтказиб келаётган тинчликсевар ташқи сиёсат йўли мамлакатнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш билан бирга қўшилиб, совет халқининг, Ер юзидаги кўпчилик аҳолининг XX асрда энг узоқ давр мобайнидаги тинч турмушини таъминлади. КПСС совет кишиларининг бунёдкорлик меҳнати тинч шароитларини сақлаб қолиш учун, халқаро муносабатларни соғломлаштириш учун, дунёни ўз гирдобига олган қуролланиш пойгасини тўхтатиш учун, халқлар боши узра пайдо бўлган ядро уруши хавфини даф этиш учун бундан буён ҳам ўзига боғлиқ ҳамма ишларни қилаверади.

Ҳозирги ва келажак авлодларнинг ҳаёти йўлида тинчликни ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлашдан, агрессия ва милитаризм кучларини жиловлашдан ҳам юксакроқ ва масъулиятлироқ вазифа йўқ. **Урушларсиз, қурол-яроғсиз дунё социализмнинг олий мақсадидир.**

I. СОЦИАЛИСТИК МАМЛАКАТЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИК

КПСС Совет Иттифоқи билан бошқа социалистик мамлакатлар ўртасидаги дўстона алоқаларни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлашга биринчи даражали аҳамият беради.

Партия СССРнинг жаҳон социалистик системаси барча давлатлари билан мустаҳкам ўртоқларча муносабатларига ва ҳар томонлама ҳамкорлигига интилмоқда. У социализм мамлакатларининг жипслиги шу мамлакатлардан ҳар бирининг манфаатларига ва уларнинг муштарак манфаатларига мос бўлиб тушишига, тинчлик ишига, социалистик идеалларнинг тантанасига хизмат қилишига асосланади.

КПСС Совет Иттифоқининг социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари билан дўстлигини ҳар томонлама мустаҳкамлаш, алоқаларини ривожлантириш ва такомиллаштириш ҳақида алоҳида ғамхўрлик қилади.

Ўз мамлакатларини идора қилувчи коммунистик ва ишчи партиялар — улар ҳар томонлама ҳамкорлигининг ҳаракатлантирувчи кучидир. Қардош мамлакатлар коммунистларининг жипслигини мустаҳкамлаш, жамиятга раҳбарлик практикасини ўзаро бойитиш мақсадида КПСС партияларнинг Марказий Комитетларидан тортиб бошланғич партия ташкилотларигача уларнинг ҳамма бўғинларини қамраб оладиган партиялараро алоқаларни кенгайтиришга бундан буён ҳам кўмаклашаверади; ҳам икки томонлама, ҳам кўп томонлама асосда фикр ва тажриба алмашишга кўмаклашаверади.

КПСС Совет Иттифоқи билан социализм мамлакатларининг давлатлараро муносабатларини мустаҳкамлаш, бу муносабатларни шартнома тарзида мустаҳкамлаб қўйиш, қонун чиқарувчи органлар, жамоат ташкилотлари ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш, сиёсий ҳамкорликнинг ҳамма формаларини янада активлаштириш йўлини давом эттираверади.

Совет коммунистлари қардош мамлакатлардан ҳар бирининг аҳволи ва манфаатларини, ҳамдўстликнинг муштарак манфаатларини эътиборга олиб, бу мамлакатларнинг халқаро майдонда янада самарали ўзаро баҳамжиҳат ҳаракат қилишлари учун интилаверадилар.

Империалистик НАТО ҳарбий блоки ҳозирча мавжуд бўлган шароитларда партия империализмнинг агрессив муддаоларига қарши коллектив мудофаа қилишнинг, мустаҳкам тинчлик ва халқаро ҳамкорликни кенгайтириш учун биргаликда курашишнинг қуроли бўлмиш Варшава Шартномаси ташкилоти фаолиятини такомиллаштиришга ҳар томонлама кўмаклашиш зарур, деб ҳисоблайди.

Иқтисодий ўзаро муносабатлар соҳасида КПСС социализм мамлакатларини жипслаштиришнинг моддий асоси бўлмиш социалистик иқтисодий интеграцияни янада чуқурлаштиришга интилаверади. У тарихий аҳамиятга молик вазифа — фан ва техниканинг олдинги марраларига чиқиб олиш вазифасини биргаликда ҳал этиш учун, ўз халқларининг фаровонлигини янада ўстириш, уларнинг хавфсизлигини мустаҳкамлаш учун қардош мамлакатларнинг куч-ғайратларини ишлаб чиқаришни интенсивлаш ва фан-техника тараққиётини жадаллаштиришнинг энг муҳим йўналишларида изчиллик билан бирлаштириш, айниқса, муҳим деб ҳисоблайди.

Партия шунга асосланиб иш тутадики, интеграция ҳамдўстлик мамлакатларида ижтимоий ишлаб чиқаришнинг ва социалистик турмуш тарзининг тараққиётига, уларнинг иқтисодий ривожланиш даражаларини бараварлаштириш жараёнини тезлаштиришга, социализмнинг дунёдаги позицияларини мустаҳкамлашга тобора кўпроқ даражада кўмаклашиши лозим.

КПСС қардош партияларнинг иқтисодий сиёсатни келишиб олиш, хўжалик соҳасидаги ўзаро алоқа механизмини такомиллаштириш, унинг янги формаларини қидириш, ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш ва кооперациялашни чуқурлаштириш, планларни мувофиқлаштириб туриш, илғор тажрибани баҳам кўриш, бирлашмалар ва корхоналар ўртасида бевосита алоқаларни йўлга қўйиш юзасидан биргаликдаги ишда актив қатнашаверади. У Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг ролини оширишга, икки томонлама ва кўп томонлама программалар асосида иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорликни кенгайтиришга кўмаклашаверади.

Партия социалистик ва капиталистик давлатларнинг тенг ҳуқуқли ва ўзаро манфаатли иқтисодий ҳамкорлигини табиий ва фойдали деб ҳисоблаб, шу билан бирга социалистик интеграцияни ривожлантириш ҳамдўстликнинг империализм душманлик ҳаракатлари, капитализмга хос бўлган иқтисодий кризислар ва бошқа салбий жараёнларнинг таъсирига нисбатан техникавий-иқтисодий мустаҳкамлигини кучайтириши лозимлигига асосланиб иш тутади.

КПСС идеология соҳасида қардош партияларнинг социалистик қурилиш, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш тажрибасини ўрганиш ва ундан фойдаланиш, марксизм-ленинизм назариясини ривожлантириб, унинг ижодий характерини чуқурлаштириш, унинг революцион моҳиятини қаттиқ туриб ҳимоя қилиш соҳасидаги куч-ғайратларни бирлаштиришга интилади. Коллектив фикрни активлаштириш, маънавий бойликларни баҳам кўришни, фан ва маданият соҳасидаги ҳамкорликни доимо кенгайтириш социалистик мамлакатлар ўртасидаги дўстликни янада чуқурлаштиришга хизмат қилади.

Партия қардош халқларнинг бирлиги, уларнинг тарихий тақдирлари муштараклиги тушунчасини мустаҳкамлашга бундан буён ҳам кўмаклашаверади. Социализм тўғрисидаги ҳақиқатни оммалаштириш, империалистик сиёсат ва пропагандани фош этиш, антикоммунизмга ва антисоветизмга зарба бериш, догматик ва ревизионистик қарашларга қарши курашиш — мана шу вазифаларнинг ҳаммаси коммунистлар бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилган тақдирдагина муваффақиятлироқ ҳал этилади.

КПСС бошқа қардош партиялар билан биргаликда социалистик ҳамдўстликнинг бирлигини мустаҳкамлашни, унинг қудрати ва таъсирини оширишни ўзининг интернационал бурчи деб ҳисоблайди. Социализмнинг капитализм билан мусобақаси қандай бориши, жаҳон цивилизациясининг келажаги кўп жиҳатдан ҳар бир мамлакатнинг мустаҳкамлигига, бунёдкорлик фаолияти муваффақиятларига, уларнинг ҳаракатлари собитқадамлилигига ва бир-бирига мослигига кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади.

Жаҳон социализм системасини ривожлантириш тажрибаси социалистик тузум жамиятнинг дадил тараққиёти учун ҳам, шунингдек, мамлакатлар ўртасидаги уйғун ўзаро муносабатлар учун ҳам ҳамма имкониятларни яратишидан дарак беради. Аммо униси ҳам, буниси ҳам ўз-ўзидан рўй бермайди.

Мамлакатларнинг иқтисодий ва сиёсий ривожланиш даражалари, тарихий ва маданий анъаналари, улар яшаб турган шароитлар бир хил эмас. Социалистик мамлакатларнинг ижтимоий тараққиёти ҳамиша ҳам тўппа-тўғри йўлдан бораверmaйди. Бу тараққиётнинг ҳар бир йирик босқичи янги мураккаб вазифаларни ўртага қўяди, бу вазифаларнинг ҳал этилиши кураш ва изланишлар билан, зиддиятлар ва қийинчиликларни бартараф этиш билан боғланган.

КПССнинг эътиқодича, мана шуларнинг ҳаммаси муштарак манфаатларга зарар етказа оладиган ихтилофларга замин вужудга келмаслиги учун жуда зўр эътиборни, ҳар томонлама ҳамкорлик қилишни талаб этади. Принципиал масалалардаги ҳаракатларни мувофиқлаштириб олиб бориш, бир-бирининг муваффақиятларидан ўртоқларча манфаатдорлик, олинган мажбуриятларни аниқ бажариш, ҳам миллий, ҳам умумий, интернационал манфаатларни уларнинг узвий ўзаро алоқадорлигида чуқур англаш алоҳида аҳамиятга эга.

Янги жамиятнинг қарор топиши ва ривожланиши жаҳон икки системасининг кескин ўзаро кураши вазиятида рўй беради. Империализм социализмнинг позицияларини заифлаштириш, социалистик давлатларнинг ўзаро алоқаларини ва аввало уларнинг Совет Иттифоқи билан алоқаларини бузиш учун табақалаштирилган тадбирлар — сиёсий, иқтисодий, мафкуравий тадбирларнинг бутун бир системасини ишга солмоқда, рўй бераётган проблемаларни рўкач қилиб, улардан фойдаланиб қолишга уринмоқда, миллатчилик кайфиятларидан қўпорувчилик мақсадларида фойдаланишга интилмоқда. КПСС социалистик мамлакатларнинг мустаҳкам бирлиги, синфий бирдамлиги мана шундай шароитда, айниқса, катта аҳамиятга эга бўлишига асосланиб иш тутади.

(Давоми 6-бетда).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Давоми. Боши 1, 2, 3, 4 ва 5-бетларда).

Ўз мамлакатларини идора қилувчи Коммунистик ва ишчи партияларнинг марксизм-ленинизм таълимотига содиқлиги, шу таълимотни ижодий қўлланиши, партияларнинг кенг меҳнаткашлар оммаси билан мустаҳкам алоқаси, уларнинг жамиятдаги обрў-эътибори ва раҳбарлик роли мустаҳкамланиши, партия ва давлат турмушининг ленинча нормаларига қатъий риоя этилиши, социалистик халқ ҳокимиятининг ривожлантирилиши; реал вазиятнинг сергак эътиборга олиниши, вужудга келаётган проблемаларнинг ўз вақтида, илмий асослаб ҳал этилиши; бошқа қардош партиялар билан муносабатларнинг социалистик интернационализм принциплари негизига қурилиши — жаҳон социализми муттасил муваффақиятли ҳаракат қилишининг энг муҳим омиллари эканини КПССнинг, бутун жаҳон социализмининг тажрибаси кўрсатиб турибди.

Социализм мамлакатларидан ҳар бирининг хусусиятлари, уларнинг иқтисодий даражаси, миқёслари, тарихий ва миллий анъаналари қандай бўлмасин, уларнинг ҳаммасининг синфий манфаатлари битта. Социалистик мамлакатларни бирлаштириб, жипслаштириб турган жиҳатлар асосий нарса бўлиб, уларни айириши мумкин бўлган жиҳатлардан беқиёс кўпдир.

КПСС шунга аминдирки, социализм мамлакатлари тенг ҳуқуқлиликка ва миллий манфаатларни ўзаро ҳурмат килишга тўла-тўкис риоя этиб, тобора кўпроқ ҳамжиҳатлик ва яқинлашув йўлидан бораверадилар. Партия шу тарихий илғор жараёнга кўмаклашаверади.

II. ОЗОДЛИККА ЭРИШГАН МАМЛАКАТЛАР БИЛАН МУНОСАБАТЛАРНИ МУСТАҲКАМЛАШ

КПСС собиқ мустамлака ва ярим мустамлака мамлакатларга нисбатан ўз сиёсатини белгилаганида шунга асосланадики, илгари асоратда бўлган халқларнинг мустақиллик йўлига кириши ва ўнлаб янги давлатларнинг вужудга келиши, уларнинг жаҳон сиёсати ва экономикасидаги мавқеи ошиши — ҳозирги даврнинг ўзига хос белгиларидан биридир.

Ленин башорат қилганидек, озодликка эришган халқлар бутун инсониятнинг тақдирида катта роль ўйнайдилар. **КПСС бу халқларнинг тобора ошиб борувчи таъсири тинчлик ва социал тараққиёт ишига янада кўпроқ кўмаклашишини ёқлаб чиқаверади.**

КПСС Совет Иттифоқининг озодликка эришган мамлакатлар билан дўстона алоқаларни кенгайтириш йўлини изчиллик билан ўтказади, мустамлака қуллигининг машаққатли, хўрловчи зулмини бошдан кечирган халқларнинг муддаоларига чуқур хайрихоҳлик билан қарайди. Совет Иттифоқи шу мамлакатлар билан ўз муносабатларини уларнинг мустақиллигини қатъий ҳурмат қилиш ва тенг ҳуқуқлилик асосига қуради, бу мамлакатларнинг империализмнинг янги мустамлакачилик сиёсатига қарши, мустамлакачилик қолдиқларига қарши, тинчлик ва ялпи хавфсизлик учун курашини қўллаб-қувватлайди.

Партия **социалистик йўлни кўзловчи мамлакатлар билан** бирдамликка, сиёсий ва иқтисодий ҳамкорликка катта аҳамият беради. Ҳар бир халқ янги жамият қуриш учун зарур моддий-техникавий базани асосан ўз кучи билан вужудга келтиради, омманинг фаровонлиги ва маданиятини оширишга эришади. Совет Иттифоқи шу йўлдан бораётган халқларга хўжалик ва маданий қурилишда, миллий кадрлар тайёрлашда, мудофаа қобилиятини оширишда ва бошқа соҳаларда ўз имкониятларига яраша ёрдам бериб келди ва ёрдам бераверади.

КПСС озодликка эришган мамлакатларнинг **революцион-демократик партиялари билан** муносабатларни чуқурлаштиради. Улар орасида ўз фаолиятини илмий социализм асосига қуришга интилаётган партиялар билан, айниқса, мустаҳкам ҳамкорлик таркиб топди. КПСС империализмга қарши ва ватанпарварлик позицияларида турган барча миллий-тараққийпарвар партиялар билан алоқаларни ривожлантириш тарафдоридир.

СССРнинг озодликка эришган мамлакатлар билан муносабатлари практикаси капиталистик йўлдан бораётган ёш давлатлар билан ҳам ҳамкорлик қилиш учун реал замин мавжудлигини кўрсатди. Тинчликни сақлаб қолишдан, халқаро хавфсизликни мустаҳкамлашдан ва қуролланиш пойгасини тўхтатишдан манфаатдорлик; халқларнинг манфаатлари билан империалистларнинг зўравонлик ва экспансия сиёсати ўртасида кескинлашиб бораётган зиддият; ёш давлатлар Совет Иттифоқи билан сиёсий ва иқтисодий алоқалар ўзларининг мустақиллигини мустаҳкамлашга кўмаклашишини англаши — мана шундай заминлардир.

Озодликка эришган мамлакатлар бир-биридан қанчалик фарқ қилмасин, қайси йўлдан бормасин, уларнинг халқлари мустақил ривожланиш, ўз ишларини ажнабийларнинг аралашувисиз ўзлари ҳал қилиш иштиёқи билан бирлашганлар. Совет Иттифоқи улар билан батамом бирдамдир. Озодликка эришган мамлакатларнинг тақдирларини белгилаш, ижтимоий тузумни танлаб олиш — уларнинг муқаддас ҳуқуқи эканлиги КПСС учун шубҳасиздир.

КПСС Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг империализмга ва миллатлараро монополияларнинг зулмига қарши, ўз ресурсларини тасарруф этишдан иборат суверен ҳуқуқни қарор топтириш учун, халқаро муносабатларни тенг ҳуқуқли, демократик асосда қайта қуриш учун, янги халқаро иқтисодий тартибни вужудга келтириш учун, империалистлар тиқиштирган қарз асоратидан халос бўлиш учун одилона курашини қўллаб-қувватлайди.

Совет Иттифоқи империализм агрессив кучларининг ҳуружларини қайтараётган, ўз озодлиги, мустақиллиги ва миллий қадр-қимматини қаттиқ туриб ҳимоя қилаётган давлатлар ва халқлар томонидадир. Улар билан бирдамлик — бизнинг давримизда тинчлик ва халқаро хавфсизлик учун умумий курашнинг муҳим қисми ҳамдир. Партия ҳамон ирқчилик зулми остида қолаётган ва апартеид системасининг қурбони бўлаётган халқлар курашини қўллаб-қувватлашни ўзининг интернационал бурчи деб ҳисоблайди.

КПСС қўшилмаслик ҳаракатининг мақсадларига ва фаолиятига хайрихоҳлик билан қарайди, унинг жаҳон сиёсатидаги ролини ошириш тарафдоридир. СССР бундан буён ҳам агрессия кучлари ва гегемонизмга қарши, юзага келаётган низолар ва можароларни музокаралар йўли билан ҳал этиш учун курашда қўшилмаган мамлакатларнинг тарафини олаверади, бу давлатларнинг ҳарбий-сиёсий гуруҳларга жалб этилишига қарши чиқаверади.

КПСС — озодликка эришган мамлакатларнинг халқаро ишларда тўла ҳуқуқ билан қатнашиши тарафдоридир, уларнинг ҳозирги замон энг муҳим проблемаларини ҳал этишга қўшадиган ҳиссаси кўпайиши тарафдоридир. Бу мамлакатларнинг социалистик давлатлар билан баҳамжиҳат ҳаракати халқларнинг мустақиллигини мустаҳкамлаш, халқаро муносабатларни соғломлаштириш, тинчликни сақлаб қолиш учун жуда катта аҳамиятга эга.

Социал тараққиёт ва миллий озодлик кучларининг иттифоқи — инсониятнинг энг яхши келажаги гаровидир.

III. КАПИТАЛИСТИК МАМЛАКАТЛАР БИЛАН МУНОСАБАТЛАР. МУСТАҲКАМ ТИНЧЛИК ВА ҚУРОЛСИЗЛАНИШ УЧУН КУРАШ

КПСС шунга асосланиб иш тутадики, ҳозирги дунё бир-бирига зид бўлган икки ижтимоий системага бўлинган, бу системалар ўртасидаги тарихий низо тинч йўл билан ҳал этилиши мумкин ва лозим. Социализм ўз устунликларини қурол кучи билан эмас, балки ижтимоий турмушнинг ҳамма соҳаларидаги намуна кучи билан — экономика, фан ва маданиятни жадал ривожлантириш билан, меҳнаткашларнинг турмуш даражасини ошириш, социалистик демократияни чуқурлаштириш билан исботлайди.

Совет коммунистлари келажак социализмники эканига аминдирлар. Ҳар бир халқ социал ва миллий зулмдан холи жамиятда, чинакам тенг ҳуқуқлилик ва чинакам демократия жамиятида яшашга муносибдир. Ўзини эксплуатациядан ва адолатсизликлардан халос қилиш — мазлум ва эксплуатация қилинаётган халқнинг суверен ҳуқуқидир. Революциялар — ҳар бир мамлакатдаги ижтимоий ривожланишнинг, синфий курашнинг қонуниятли натижасидир. КПСС революцияни «экспорт» қилишни, уни ташқаридан бирон бир мамлакатга тиқиштиришни ҳамиша принципиал жиҳатдан номақбул деб ҳисоблаб келди ва ҳозир ҳам шундай деб ҳисоблайди. Бироқ, контрреволюцияни «экспорт» қилишнинг ҳар қандай формалари ҳам халқларнинг ўз хоҳиш-иродасини эркин изҳор қилишига, уларнинг ўз ривожланиш йўлини мустақил танлаб олиш ҳуқуқига жуда қўпол тажовуздир. Совет Иттифоқи тарих жараёнини зўравонлик билан тўхтатиб қолиш ва тескари буриб юбориш йўлидаги уринишларга қатъиян қарши туради.

Халқларнинг манфаатлари давлатлараро муносабатлар тинч мусобақа ва тенг ҳуқуқли ҳамкорлик ўзанига солиб юборилишини талаб қилади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшашидан иборат ленинча принципни изчиллик билан қатъий ҳимоя қилади. КПССнинг тушунишича, тинч-тотув яшаш сиёсати: урушдан воз кечишни, низоли масалаларни ҳал этиш воситаси сифатида куч ишлатишдан ёки куч билан дўқ қилишдан воз кечишни, низоли масалаларни музокаралар йўли билан ҳал этишни; бир-бирининг ички ишларига аралашмасликни ва бир-бирининг қонуний манфаатларини ҳурмат қилишни; халқларнинг ўз тақдирини мустақил ҳал этиш ҳуқуқини; давлатларнинг суверенитети, территориал бутунлигини ва уларнинг чегаралари бузилмаслигини қатъий ҳурмат қилишни; тўла тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаат асосидаги ҳамкорликни; халқаро ҳуқукнинг ҳамма эътироф этган принциплари ва нормаларидан тузилган халқаро шартномалардан келиб чиқадиган мажбуриятлар виждонан бажарилишини назарда тутади.

Совет Иттифоқи капиталистик давлатлар билан ўз муносабатларини қурадиган фундаментал асослар мана шулардан иборат. Бу асослар СССР Конституциясида мустаҳкамлаб берилган.

КПСС халқаро муносабатларда давлатлараро муносабатларнинг ҳамма эътироф этган ва барча риоя қиладиган нормаси сифатида тинч-тотув яшаш принципини ҳамма жойда қарор топтиришга собитқадамлик билан кўмаклашаверади. У икки система ўртасидаги мафкуравий зиддиятларни шу муносабатлар соҳасига ёйишга йўл қўйиб бўлмайди, деб ҳисоблайди.

Партия халқаро кескинликни юмшатиш жараёнини ривожлантиришни хавфсизликнинг кенг қамровли ва пухта системасини вужудга келтириш йўлидаги табиий ва зарур босқич деб ҳисоблаб, уни ривожлантиришга интилаверади. Мавжуд ҳамкорлик тажрибаси шу истиқболни рўёбга чиқариш мумкинлигини тасдиқлайди. КПСС — миллий, давлат манфаатларининг умуминсоний манфаатлар билан энг мақбул нисбатларини топиш имконини берадиган интернационал механизмлар ва муассасаларни барпо этиш ва улардан фойдаланиш тарафдоридир. У тинчликни мустаҳкамлашда ва халқаро ҳамкорликни ривожлантиришда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ролини ошириш тарафдоридир.

Дунёдаги вазият учун ядровий давлатлар зиммасига алоҳида масъулият тушади. Ядро қуролига ва бошқа оммавий қирғин қуролига эга бўлган давлатлар уни ишлатишдан ва ишлатиш билан дўқ қилишдан воз кечишлари, халқаро вазиятни кескинлаштиришга олиб борадиган қадамлардан тийилишлари керак.

КПСС — Совет Иттифоқи билан АҚШ ўртасида нормал, барқарор муносабатлар тарафдоридир, бу муносабатлар ички ишларга аралашмасликни, бир-бирининг қонуний манфаатларини ҳурмат қилишни, баб-баравар хавфсизлик принципини эътироф қилишни ва амалда рўёбга чиқаришни, шу негизда имкони борича кўпроқ ўзаро ишонч ўрнатишни назарда тутади. Социал системаларнинг, идеологияларнинг тафовути — кескин муносабатлар учун сабаб эмас. Турли соҳаларда самарали ўзаро манфаатли Совет — Америка ҳамкорлигини йўлга қўйиш учун объектив шарт-шароитлар мавжуд. КПСС шунга аминдирки, иккала давлатнинг сиёсати Совет ва Америка халқлари учун ҳам, шунингдек, бошқа халқлар учун ҳам ҳалокатли оқибатлар хавфини келтириб чиқарадиган адоватни эмас, балки ҳамжиҳатликни кўзда тутиб қурилиши лозим.

КПСС шунга аминдирки, кескин проблемаларни ҳал этиш йўлларини қидиришда, можароли вазиятларни бартараф этишда, кескинликни юмшатиш ва қуролланиш пойгасини жиловлаш тадбирларида ўз потенциалидан, географик мавқеидан ва ижтимоий системаларга мансублигидан қатъи назар ҳамма давлатлар — катта давлатлар ҳам, кичик давлатлар ҳам қатнашишлари мумкин ва лозим.

КПСС Европа давлатларининг тинч яхши қўшничилигини ва ҳамкорлигини янада ривожлантиришга катта аҳамият беради. Бошқа регионларда бўлганидек, бу ерда ҳам иккинчи жаҳон уруши якунида вужудга келган территориал-сиёсий реалликларни ҳурмат қилиш ижобий жараёнлар барқарорлигининг таркибий шартидир. КПСС бу реалликларни, қандай важлар билан бўлмасин, қайта кўриб чиқиш йўлидаги уринишларга қатъиян қаршидир, реваншизмнинг ҳар қандай кўринишларига зарба бераверади.

Партия Совет Иттифоқининг ташаббуси билан ва унинг актив иштирокида бошланган Европада хавфсизлик, ишонч ва тинч ҳамкорликни мустаҳкамлаш жараёни ривожланиб, чуқурлашаверишига, **бутун дунёни ўз ичига олишига** муттасил интилаверади. КПСС Осиёда хавфсизликни таъминлаш мақсадида барча манфаатдор давлатларнинг куч-ғайратларини бирлаштиришни, улар бу проблемани амалий тарзда ҳал этиш йўлларини биргаликда излашларини ёқлаб чиқаверади. Осиё, Африка, Лотин Америкаси, Тинч океан ва Ҳинд океани ҳавзалари тинчлик ҳамда яхши қўшничилик зоналари бўлиб қолиши мумкин ва лозим.

КПСС — давлатлар ўртасида экономика, фан ва техника соҳасидаги кенг, узоқ муддатли ва барқарор алоқалар тўла тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик асосида ривожлантирилиши тарафдоридир. Ташқи иқтисодий ҳамкорлик тинчликни мустаҳкамлашга, турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш муносабатларига кўмаклашиб, катта сиёсий аҳамият касб этади. Совет Иттифоқи ҳар қандай шаклдаги камситишни, савдо-иқтисодий ва илмий-техникавий алоқалардан тазйиқ ўтказиш воситаси сифатида фойдаланишни рад қилади, давлатларнинг иқтисодий хавфсизлиги таъминланишига интилаверади.

КПСС — барча мамлакатлар ўртасида чинакам маданий бойликлар кенг миқёсда ўзаро баҳам кўрилиши тарафдоридир. Бундай баҳам кўриш инсонпарварлик мақсадларига: халқларни маънавий бойитишга, тинчлик ва яхши қўшничиликни мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Партия, Совет давлати XX асрнинг иккинчи ярмида, айниқса, кескинлашган ва бутун инсоният учун ҳаётий муҳим бўлган оламшумул проблемаларни: атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, энергия, хом ашё, озиқ-овқат ва демография проблемаларини, космосни ва дунё океани бойликларини тинч ўзлаштириш, озодликка эришган кўпгина мамлакатларнинг иқтисодий қолоқлигига барҳам бериш, хатарли касалликларни тугатиш ва шу каби проблемаларни ҳал этишда бошқа мамлакатлар билан ҳамкорлик қилади. Бу проблемаларни ҳал этиш барча давлатларнинг биргаликдаги куч-ғайратларини талаб қилади. Куч ва воситаларни қуролланиш пойгасига исроф қилиш тўхтатилса, бу иш анча енгиллашади.

Инсоният манфаатлари, ҳозирги ва келажак авлодларнинг бахт-саодати йўлида **КПСС, Совет давлати қуролланиш пойгасини тўхтатишга ва қуролсизланишга, халқлар тинчлиги ва хавфсизлигини таъминлашга қаратилган тадбирларнинг кенг амалий программасини қаттиқ туриб ҳимоя қиладилар.**

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси қатъий, ҳар томонлама халқаро контрол остида **ёппасига ва батамом қуролсизланишни** тарихий вазифа деб билиб, бу вазифани амалга ошириш учун курашни давом эттириб, изчиллик билан:

— Айниқса, оммавий қирғин қуроли билан боғлиқ бўлган **ҳарбий тайёргарликлар соҳасини чеклаш ва торайтиришга** интилаверади. Космик фазо ҳарбий рақобат майдони, ўлим ва вайронгарчилик манбаи бўлмаслиги учун уни аввало бу соҳадан батамом соқит қилиш лозим. Космосни тадқиқ қилиш ва ўзлаштириш фан ва ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун, барча халқларнинг эҳтиёжларига мувофиқ равишда фақат тинчлик мақсадларида амалга оширилиши лозим. СССР бу проблемани ҳал этишда коллектив куч-ғайрат сарфланиши тарафдори бўлиб, мана шундай халқаро ҳамкорликда фаол қатнашади. Совет Иттифоқи ядро қуроли тарқалмаслигига, шу қуролдан ва бошқа оммавий қирғин воситаларидан холи зоналар вужудга келтирилишига кўмаклашувчи тадбирлар кўрилиши учун ҳам ҳаракат қилади;

— Ядро **қуролларини батамом тугатишга** олиб борадиган ҳамда бу қуролнинг ҳамма турларини синаш ва ишлаб чиқаришни тўхтатишни, барча ядровий давлатларнинг биринчи бўлиб ядро қуроли ишлатишдан воз кечишини, унинг ҳамма аслаҳахоналарини кўпайтирмаслик, қисқартириш ва йўқ қилиб ташлашни ўз ичига оладиган тадбирлар амалга оширилишига;

— **Оммавий қирғин қуролининг бошқа турларини,** шу жумладан химиявий қуролни **ишлаб чиқаришни тўхтатиш ва тугатишга,** бу қуролнинг янги типлари яратилишини тақиқлашга;

— **Давлатларнинг,** аввало, Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари бўлган давлатларнинг ҳамда ҳарбий битимлар орқали улар билан боғланган давлатларнинг **қуролли кучларини қисқартиришга,** оддий қуролларни чеклашга, уларнинг ўз зарба бериш кучи жиҳатидан оммавий қирғин қуролига яқинлашадиган янги турлари яратилишини тўхтатишга, давлатларнинг ҳарбий харажатларини қисқартиришга;

— **Ер куррасининг энг хатарли районларида қўшинлар ва қурол-яроғларни кўпайтирмаслик ҳамда қисқартиришга,** ўзга территориялардаги ҳарбий базаларни тугатишга, ўзаро ишончни мустаҳкамлаш, қуролли можаролар чиқиши, шу жумладан тасодиф натижасида қуролли можаролар чиқиши хавфини камайтириш тадбирларини кўришга интилаверади.

КПССнинг позицияси дунёнинг ҳарбий-сиёсий гуруҳларга бўлиниб кетишини тугатишга ҳаракат қилишдан иборат. КПСС — НАТО ва Варшава Шартномасининг айни бир вақтда тарқатиб юборилиши ёки биринчи қадам сифатида — уларнинг ҳарбий ташкилотлари тугатилиши тарафдоридир. Ҳарбий блоклар ўртасидаги қарама-қаршиликни камайтириш мақсадида Совет Иттифоқи улар ўртасида ўзаро куч ишлатмаслик ва тинчлик муносабатларини давом эттириш тўғрисида бошқа ҳамма давлатлар учун ҳам очиқ бўлган шартнома тузилиши учун ҳаракат қилаверади.

КПСС қурол-яроғларни чеклаш, уруш хавфининг олдини олиш масалалари томонларнинг тенглиги ва баб-баравар хавфсизлиги асосида ҳалол ва қатъий риоя этиладиган аҳдномалар йўли билан ҳал қилинишига, музокараларни «зўравонлик позицияларида» туриб ўтказиш, ундан қурол-яроғларни кўпайтириш учун ниқоб сифатида фойдаланиш мақсадидаги ҳар қандай уринишларга йўл қўймасликка интилаверади.

Совет давлати ва унинг иттифоқчилари ҳарбий устунликка эришишга интилмайдилар, аммо жаҳон майдонида вужудга келган ҳарбий-стратегик мувозанат бузилишига ҳам йўл қўймайдилар. Шу билан бирга улар бу мувозанат даражаси муттасил камайишига, иккала томоннинг қурол-яроғлари миқдори қисқартирилишига, барча халқларнинг хавфсизлиги эса таъминланишига изчиллик билан интилаверадилар.

КПСС тантанали равишда маълум қиладики, Совет Иттифоқи ҳақиқий контролни қўлланиб, ўзаро асосда ҳар қандай қуролни чеклаш ёки тақиқлашга тайёрдир.

СССР хоҳ ғарбдаги, хоҳ шарқдаги биронта мамлакатнинг хавфсизлигига тажовуз қилмайди. У ҳеч кимга таҳдид қилмайди, биронта давлат билан мухолифликка интилмайди, барча мамлакатлар билан тинчликда яшашни хоҳлайди. Улуғ Октябрь давридан буён Совет социалистик давлати халқлар ўртасида тинчлик ва дўстлик байроғини баланд кўтариб келмоқда. КПСС бундан буён ҳам Ленининг шу байроғига содиқ бўлиб қолади.

IV. КПСС ХАЛҚАРО ИШЧИЛАР ВА КОММУНИСТИК ҲАРАКАТИДА

КПСС — халқаро коммунистик ҳаракатининг таркибий қисмидир. У социалистик жамиятни такомиллаштириш ва коммунизм сари илгарилаб бориш соҳасидаги фаолиятини ўзининг энг муҳим интернационал вазифаси, деб ҳисоблайди. Бу вазифанинг ҳал этилиши жаҳон социалистик системасининг манфаатларига, халқаро ишчилар синфининг, бутун инсониятнинг манфаатларига мос бўлиб тушади.

Социал ва миллий зулмга қарши ҳамиша энг изчил курашчи бўлиб келган коммунистлар эндиликда Ер юзида тинчликни сақлаш учун, кишиларнинг яшаш ҳуқуқи учун ҳам курашнинг олдинги сафларида турибдилар. Улар уруш хавфининг сабабларини аниқ-равшан тушунадилар, халқаро кескинлик кучайтирилишининг, қуролланиш пойгасининг ҳақиқий айбдорларини фош қиладилар, урушга қарши курашга ҳисса қўша оладиган ҳамма кишилар билан ҳамкорлик қилишга интиладилар.

КПСС носоциалистик дунё коммунистик ва ишчи партиялари мураккаб ва зиддиятли вазиятда ҳаракат қилаётганлигини ҳисобга олади. Улар олиб бораётган кураш шарт-шароитлари ва формаларининг доираси жуда кенгдир. Аммо бу ҳол ҳаракат имкониятларини торайтирмай, балки аксинча кенгайтиради. Улар фаолияти формаларининг хилма-хиллиги коммунистларга миллий хусусиятларни ва конкрет-тарихий вазиятни, аҳоли турли социал группалари ва табақаларининг манфаатларини яхшироқ ҳисобга олиш имконини беради.

КПСС шунга асосланадики, ҳар бир мамлакатнинг коммунистлари аҳволни мустақил таҳлил этадилар ва баҳолайдилар, ўзининг стратегик йўлини, ўз сиёсатини мустақил равишда белгилайдилар, яқин ва пировард мақсадлар учун, коммунистик идеаллар учун курашнинг у ёки бу йўлини мустақил танлаб оладилар. Коммунистик партиялар тўплаган тажриба қимматли интернационал мулкдир.

КПСС чет эл коммунистик партияларининг проблемалари ва тажрибасини эътибор билан ўрганади. КПСС уларнинг ўз стратегияси ва тактикасини такомиллаштириш, монополияларга, урушга қарши ҳаракатлар платформаси негизида синфий иттифоқларни кенгайтиришга эришиш, демократия учун кураш социализм учун курашнинг таркибий қисми эканлигига асосланиб, меҳнаткашларнинг иқтисодий манфаатларини ва сиёсий ҳуқуқларини қаттиқ туриб ҳимоя қилиш йўлидаги интилишларини яхши тушунади.

Турли мамлакатларнинг империалистик доиралари социализмга, барча демократик кучларга қарши ҳаракатларини пухта мувофиқлаштириб олиб борадилар, бир компартияни иккинчисига қарама-қарши қилиб қўйишга интиладилар. Бундай шароитда пролетар интернационализмининг, коммунистлар ўртоқларча бирдамлигининг аҳамияти ўса боради.

КПСС айрим масалалар юзасидан келишмовчиликларнинг мавжудлиги коммунистик партияларнинг интернационал ҳамкорлигига, уларнинг якдил ҳаракатларига тўсқинлик қилмаслиги керак, деб ҳисоблайди.

Қардош партиялар ўртасида айрим проблемалар юзасидан келишмовчиликлар рўй берган тақдирда КПСС бир-бирларининг қарашларини яхшироқ тушуниш ва ўзаро мақбул фикрларга келиш мақсадида ўртоқларча муҳокама юритишни фойдали, деб ҳисоблайди. Марксизм-ленинизмнинг революцион моҳияти ҳақида, реал социализмнинг моҳияти ва роли тўғрисида гап борганида, КПСС бундан буён ҳам принципиал позицияларда туриб, оппортунизм ва реформизмга, догматизм ва сектантликка зарба бераверади. Коммунистлар фаолиятининг синфий моҳиятини чиппакка чиқариш, мақсадларнинг революцион характерини ва уларга эришиш йўлидаги кураш воситаларини бузиб талқин этиш борасидаги ҳар қандай уринишларга нисбатан КПССнинг муносабати ҳам худди ана шу билан белгиланади. Маркс-Энгельс-Ленин таълимоти асосларидан четлашиш коммунистик ҳаракат имкониятларини заифлаштиражагини тажриба кўрсатиб турибди.

Қардош партиялар билан муносабатларида **КПСС пролетар интернационализми принципига қатъий амал қилади.** Бу принцип революцион бирдамликни ҳам, ҳар бир партиянинг **тўла мустақиллиги ва тенг ҳуқуқлилигини эътироф этишни** ҳам узвий равишда қамраб олади. КПСС ана шу принципга асосланиб, коммунистик ва ишчи партиялар билан алоқаларни фаол ривожлантиради, ахборотларни ўзаро баҳам кўради, икки томонлама ва кўп томонлама учрашувларда, зарурат туғилишига қараб ўтказиладиган регионал ва янада кенгроқ халқаро кенгашларда қатнашади.

Совет коммунистлари капитал дунёсидаги синфдош ўртоқларини ҳамиша қўллаб-қувватлайдилар. КПСС реакция бебошлигининг жабрдийдалари бўлган коммунистларни ҳимоя қилиш учун ўзининг халқаро нуфузидан фойдаланади. КПСС қардош партияларнинг бирдамлигини, уларнинг антисоветизмга қарши курашини ғоят қадрлайди. Социалистик ва носоциалистик мамлакатлар коммунистик ва ишчи партияларининг ўзаро бир-бирини қўллаб-қувватлаши — ижтимоий тараққиётнинг муҳим омилидир.

КПСС социалистик, социал-демократик, лейбористик партиялар билан алоқаларни ривожлантириш йўлини давом эттираверади. Бу партиялар билан ҳамкорлик аввало, ядровий урушнинг олдини олишда муҳим роль ўйнаши мумкин. Ишчилар ҳаракатидаги турли оқимлар ўртасида ихтилофлар ҳар қанча жиддий бўлмасин, бу ҳол мунтазам ва самарали равишда фикрлашиб олиш учун, уруш хавфига қарши, халқаро вазиятни соғломлаштириш, мустамлакачилик қолдиқларини тугатиш учун, меҳнаткашларнинг манфаатлари ва ҳуқуқлари йўлида бир хил тарзда ва ҳатто биргаликда ҳаракат қилиш учун ҳалақит бермайди.

КПСС халқаро ишчилар ҳаракатидаги барча отрядларнинг ҳамкорлигини кучайтиришга, турли мамлакатларнинг ҳар хил йўналишдаги касаба союзлари, ёшлар, хотин-қизлар, деҳқонлар ташкилотлари ва бошқа демократик ташкилотларнинг ҳамжиҳат ҳаракатларини чуқурлаштиришга катта аҳамият беради.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси жаҳон ишчилар синфи ва унинг коммунистик авангарди олдидаги тарихий масъулиятини чуқур англаб, бундан буён ҳам:

— жаҳон коммунистик ҳаракатининг революцион идеаллари ва марксча-ленинча асосларини қаттиқ туриб ҳимоя қилади, илмий социализм назариясини ижодий тарзда ривожлантиради, догматизм ва ревизионизмга қарши, буржуа идеологиясининг ишчилар ҳаракатига кўрсатадиган ҳар қандай таъсирига қарши изчил курашаверади;

— қардош партияларнинг жипслиги ва ҳамжиҳат ҳаракати учун, коммунистларнинг интернационал бирдамлиги учун, коммунистик ҳаракат жаҳон урушининг олдини олиш ишига қўшадиган ҳиссасини кўпайтириш учун ҳамма ишни қилаверади;

— ўзларининг муштарак манфаатлари учун, халқларнинг мустаҳкам тинчлиги ва хавфсизлиги учун, миллий мустақиллик, демократия ва социализм учун курашда халқаро ишчилар синфининг, барча меҳнат аҳлининг ҳамжиҳат ҳаракат қилиш йўлини изчиллик билан ўтказаверади.

ТЎРТИНЧИ ҚИСМ

ПАРТИЯ — СОВЕТ ЖАМИЯТИНИНГ РАҲБАР КУЧИ

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ижтимоий тараққиётга кўрсатаётган таъсирининг чуқурлиги ва қудрати жиҳатидан мисли кўрилмаган йўлни босиб ўтди. Унинг дастлабки марксистик тўгараклардан уч халқ революцияси оша улуғ социалистик давлатга раҳбарлик қилишгача кўтарилиши ғоят шитобли бўлди.

Совет халқининг янги жамият қурилишидаги тарихий зафарлари, Улуғ Ватан урушида эришилган ғалаба, мамлакатнинг социал-иқтисодий ва маънавий тараққиётнинг тобора юксак поғоналари сари дадил ҳаракат қилиб бораётганлиги, Совет Иттифоқининг жаҳон тараққиёти жараёнига кўрсатаётган таъсири ўсганлиги Коммунистик партиянинг фаолияти билан чамбарчас боғланган. Коммунистик партия омма тарихий ижодининг илҳомчиси ва ташкилотчиси, жамиятимизнинг раҳбар ва раҳнамо кучидир. Марксизм-ленинизм назарияси билан қуролланган партия мамлакат тараққиётининг бош истиқболини белгилайди, халқнинг бунёдкорлик фаолиятига илмий раҳбарликни таъминлайди, коммунистик қурилишга уюшган, планли ва собитқадам характер бахш этади.

СССРда социализм қурилганлиги, меҳнаткашларнинг ҳамма табақалари ишчилар синфи позицияларига ўтганлиги, совет жамиятининг социал-сиёсий ва ғоявий бирлиги мустаҳкамланганлиги натижасида Коммунистик партия ўзининг синфий моҳияти, идеологияси жиҳатидан ишчилар синфининг партияси бўлиб қолгани ҳолда бутун халқ партиясига айланди. Бу — революцион ворисликни, КПСС ички ва ташқи сиёсатининг, бутун фаолиятининг синфий характерини белгилаб беради.

Ички тараққиёт соҳасида ва халқаро майдонда масъулиятли вазифалар мамлакат олдига қўйилган янги тарихий шароитларда совет жамиятининг ҳаётида **партиянинг раҳбарлик роли қонуниятли равишда ўсаборади,** партиянинг сиёсий ва ташкилотчилик фаолияти даражасига нисбатан янада юксакроқ талаблар қўйилади. Қуйидаги асосий омиллар буни тақозо этади:

— социализмни такомиллаштириш, мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш вазифалари миқёсларининг ўсганлиги ва мураккаблиги, бу вазифаларнинг муваффақиятли ҳал этилишини таъминлайдиган сиёсатни ишлаб чиқиш ва изчил амалга ошириш, жамиятни иқтисодий, социал ва маънавий ривожлантиришни ўзаро узвий равишда боғлаб бориш зарурлиги;

— омманинг сиёсий ва меҳнат активлигини ошириш, ишлаб чиқаришни, давлат ва жамоат ишларини бошқаришга оммани кенг жалб этиш асосида сиёсий системани ривожлантириш, демократияни, халқнинг социалистик ўз-ўзини бошқарувини чуқурлаштириш;

— марксча-ленинча назарияни ижодий тарзда тобора ривожлантириш, коммунистик қурилиш практикасини чуқур идрок этиш, ҳаёт ўртага қўяётган саволларга илмий асосда ва ўз вақтида бериладиган жавобларни топиш, меҳнаткашларнинг онгини ўстириш, майда буржуа психологияси ва ахлоқининг сарқитларини, социалистик турмуш тарзи нормаларидан ҳар қандай чекинишларни бартараф қилишга эҳтиёж туғилганлиги;

— социалистик мамлакатларнинг жипслигини мустаҳкамлаш, уларнинг ҳар томонлама ҳамкорлигини кенгайтириш, халқаро коммунистик, ишчилар ва миллий озодлик ҳаракатларининг бирлигини мустаҳкамлаш, буржуа идеологиясига, ревизионизм ва догматизмга, реформизм ва сектантликка қарши кураш манфаатлари;

— империализмнинг агрессивлиги кучайганлиги муносабати билан ташқи сиёсий шароитларнинг мураккаблашганлиги, ҳушёрликни ошириш, мамлакат хавфсизлигини таъминлаш, агрессия кучларини жиловлашга, қуролланиш пойгасини тўхтатишга, инсониятни ядровий ҳалокат хавфидан қутқазишга, ер юзида тинчликни мустаҳкамлашга қаратилган куч-ғайратни янгидан тобора ошириб бориш зарурлиги.

КПСС жамиятга сиёсий раҳбарликни амалга ошира бориб, бундан буён ҳам синалган ленинча принципларни изчиллик билан қўлланаверади, партия ишида, давлат ва хўжалик бошқарувининг ҳамма соҳаларида ленинча услубни қарор топтиради, ўз сиёсатининг илмий жиҳатдан асослаб берилишини кучайтиради; омманинг коллектив ақл-идроки ва тажрибасига кенг кўламда таянади, унинг ижтимоий ташаббусини ривожлантираверади. КПСС ғоявий-назарий, сиёсий-тарбиявий, ташкилотчилик ва хўжалик фаолиятининг бирлигига, ҳар қандай турғунлик ва консерватизм билан муросасиз курашга, социал-иқтисодий, илмий-техникавий ва ғоявий-тарбиявий проблемаларни ўз вақтида ҳал этиш йўлларини ижодий тарзда қидириб топишга принципиал аҳамият беради.

КПСС партия, давлат ва жамоат органлари функцияларининг ўзига хос хусусиятларини синчиклаб ҳисобга олиш, уларнинг ишини мувофиқлаштириб олиб бориш, бир-бирини такрорлашга йўл қўймаслик, сиёсий раҳбарлик органлари бўлмиш партия комитетларининг ролини ошириш, бошқарув аппаратининг ишида расмиятчилик кўринишларини, бюрократик ва бошқа хилдаги бузилишларни йўқотиш; партия қарорлари, халқ хўжалик планларининг бажарилиши устидан контролни кучайтириш, давлат ва меҳнат интизомини, тартиб ва уюшқоқликни мустаҳкамлаш зарур, деб ҳисоблайди.

(Давоми 7-бетда).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Давоми. Боши 1, 2, 3, 4, 5 ва 6-бетларда).

Партия барча партия ташкилотларининг, меҳнат коллективларининг фаолиятида ижодий ёндашишни, ишчанликни, юксак масъулият ва принципиалликни тинмай қарор топтираверади, эришилган натижаларга объектив ва ўз-ўзини танқид асосида баҳо бера билиш, кишиларга, уларнинг талаб ва эҳтиёжларига эътибор ва сезгирлик билан қараш руҳида тарбиялайди.

Партия давлат, хўжалик ва маданий қурилишга раҳбарлик даражасини оширишни **кадрлар билан ишлашни янада яхшилаш билан** чамбарчас боғлайди. У ҳамма ерда, юқоридан пастгача кадрларни сиёсий, ишчанлик ва ахлоқий хислатларга қараб танлаш ва баҳолаш ленинча принципларига оғишмай амал қилиниши, жамоатчилик фикри тўлиқ ҳисобга олиниши зарур, деб ҳисоблайди.

КПСС ўзининг бутун кадрлар сиёсати билан коммунистлар ва партиясизлар орасидан сиёсий етук, юксак одобли, омилкор, ташаббускор ходимларни раҳбарлик ишига кўтаришга ёрдам беради, хотин-қизларни раҳбарлик ишига актив кўтараверади. У раҳбарнинг янгиликни ҳис этиш, масъулиятни ўз зиммасига олишга шай бўлиб туриш, яхшироқ ишлашни ўрганишни исташ, хўжалик юритишнинг ва кишилар билан ишлашга алоқадор бўлган ҳар қандай фаолиятнинг сиёсий моҳиятини ҳисобга ола билиш, ўзига ва бошқаларга нисбатан талабчан бўлиш каби фазилатларига принципиал аҳамият беради.

Партия барча участкаларда ёш, истиқболли ходимларнинг кекса авлодларга мансуб синалган кадрлар билан елкама-елка меҳнат қилишлари, тажриба тўплаб, зарур даражада чиниқиб олишлари тўғрисида ғамхўрлик қилади. Ана шу табиий жараён бузилмаслиги керак, чунки у қолоқлик, турғунлик ва волюнтаризмга йўл қўймайдиган мустаҳкам гарантияни вужудга келтиради.

Кадрларга ишончни уларга нисбатан талабчанлик, иш натижалари учун, партия ва давлат интизомига риоя этилиши учун партия ташкилотлари, меҳнат коллективлари олдидаги уларнинг шахсий масъулиятини кучайтириш, раҳбарлар фаолиятини омма томонидан контрол қилиб турилишини кучайтириш билан боғлаб қўшиб олиб бориш зарур. Ҳар бир раҳбар топширилган иш учун тўлиқ даражада жавоб бериши, одамлар билан муносабатни тўғри қуриши, шахсий намунаси билан уларни илҳомлантириши керак. Бирорта **партия ташкилоти, бирорта ходим контролдан четда қололмайди.**

Партиянинг ривожланиши **партия сафларининг янада ўсиши ва мустаҳкамланиши, демократик централизм принципи асосида ички партиявий муносабатларнинг такомиллаштирилиши билан характерланади.**

Партия ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, совет зиёлиларининг илғор намояндаларини ўз сафига танлаб ола бориб, коммунистик қурилишнинг турли участкаларига ўз таъсирини кучайтириб боради. КПСС ўзининг социал составида ишчилар етакчи ўринни эгаллаши зарур, деб ҳисоблайди. Кишиларнинг сиёсий ва ишчанлик фазилатлари, ҳалоллик ва батартиблик, бутун кучини коммунизм ишига бахш этишга шай туриш партия сафларига қабул қилишнинг асосий шартлари бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаверади. Партияга амалпарастлик мақсадида киришга уринишлар қатъиян барҳам топиши керак.

Партияга мансублик ҳеч қандай имтиёзлар бермайди, балки мамлакатда қилинаётган барча ишлар учун, коммунистик қурилиш, ижтимоий тараққиёт тақдири учун янада юксак масъулиятни билдиради. Ҳар бир коммунист меҳнатда ва хулқ-атворда, ижтимоий ва шахсий ҳаётда намуна бўлиши зарур. **Коммунистларнинг авангардлик роли** нечоғлик тўлиқ намоён бўлиши кўп жиҳатдан партиянинг омма билан мустаҳкам алоқаларига, унинг халқ ўртасидаги обрў-эътиборига боғлиқдир. Партия ўзининг ҳар бир аъзосидан ўз бурчига, партия аъзосининг ҳалол ва мусаффо қиёфасига нисбатан талабчанликни муттасил ошираверади, унга иши ва хатти-ҳаракатига қараб баҳо беради. **КПСС ички партиявий демократияни янада ривожлантириш ва чуқурлаштиришни,** партия ҳаётининг ленинча нормаларига қатъий риоя этишни, танқид ва ўз-ўзини танқидни, кенг ошкораликни ривожлантиришни ўз муваффақиятли фаолиятининг, коммунистлар юксак ижодий активлигининг гарови, деб билади.

Партия бундан буён ҳам ўзининг барча ишини синалган **коллективчилик принципи** асосига қураверади. Уни янада қарор топтириш ва ривожлантириш мақсадида КПСС коллегиал раҳбар органлар бўлган партия йиғилишлари, пленумлари, конференциялари ва съездларининг, партия комитетлари ва бюроларининг роли ва аҳамиятини ошириш, партия сиёсати ва амалий фаолияти масалаларини партияда эркин ва ишчанлик билан муҳокама этиш учун қулай шарт-шароитлар яратиш зарур, деб ҳисоблайди.

Ички партиявий турмушнинг демократик принциплари амалда изчил ўтказилишига эриша бориб, КПСС айни пайтда **партия интизомини мустаҳкамлашга** жуда катта эътибор беради. Партия аъзоларининг мустаҳкам, онгли интизоми— жамият ҳаётининг барча соҳаларида юксак социалистик интизомнинг зарур шартидир.

Партиянинг муваффақиятли фаолияти, коммунистлар активлигининг ошиши бошланғич партия ташкилотлари ишининг янада яхшиланиши билан чамбарчас боғлангандир. Бошланғич партия ташкилотлари меҳнат коллективларининг сиёсий ўзаги бўлиб, улар партия сиёсати омманинг жонли ижодкорлиги билан қўшилиб кетишига бутун чоралар билан ёрдамлашишга даъват этилган.

Партия ўз сафларининг бирлиги ва монолитлигини ҳамиша мустаҳкамлайверади. У ўз воситалари арсеналида фракциячилик ва гуруҳбозликнинг ҳар қандай кўринишларига қарши КПСС Уставида кўзда тутилган ташкилий гарантияларини сақлаб қолади. Партиянинг куч-қудрати ва енгилмаслигининг энг муҳим манбаи — унинг бузилмас ғоявий ва ташкилий жипслигидадир.

КПСС халқ — тарихининг ижодкори коммунистик бунёдкорлик унинг қўли, ғайрат-шижоати, ақл-идроки билан амалга ошириладиган ишдир, деган марксча-ленинча қоидага асосланади. Омманинг жонли ижодкорлиги — барча ютуқларимизнинг гаровидир.

Партия халқ учун яшайди, халққа хизмат қилишни ўз фаолиятининг мазмуни, деб билади. Партия ўз олдига қўяётган мақсад ва вазифалар совет кишиларининг орзу-умидларини, туб манфаатларини ифодалайди. Партия бундан буён ҳам халқ олдидаги масъулиятини юксак ҳис этиш руҳида ҳаракат қилаверади, омма билан алоқаларини муттасил кенгайтириб ва чуқурлаштириб бораверади, унинг эҳтиёжлари ва ташвишлари билан яшайверади. Партия ички ва ташқи сиёсатнинг энг муҳим масалалари юзасидан меҳнаткашлар билан муттасил маслаҳатлашиб туришни, жамоатчилик фикрини диққат билан ҳисобга олишни, партия ташкилотлари ишида партиясизларни қатнашишга кенг жалб этишни ўз бурчи, деб ҳисоблайди. Халқ партияни нечоғлик актив қўллаб-қувватлагани сайин у ижтимоий тараққиёт жараёнига тобора кўпроқ таъсир ўтказаверади.

КПСС ўзининг бутун фаолиятида **пролетар, социалистик интернационализмнинг синалган марксча-ленинча принципларига** оғишмай амал қилаверади. У марксизм-ленинизм асосида халқаро коммунистик ҳаракат бирлигини мустаҳкамлашга ҳар томонлама кўмаклашаверади, барча коммунистик ва ишчи партиялар билан қардошлик алоқаларини ривожлантираверади, тинчлик учун, ядровий ҳалокат хавфига қарши курашда улар билан актив ҳамкорлик қилаверади, меҳнаткашларнинг туб манфаатларини ҳимоя қилиш учун, миллий озодлик, демократия ва социализм учун улар олиб бораётган курашни қўллаб-қувватлайверади.

* * *

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Программаси мана шундай.

Партия коммунистларни, барча меҳнаткашларни — ишчиларни, колхозчиларни, зиёлиларни Программада илгари сурилган тарихий вазифаларни амалга оширишга ғайрат-шижоат билан киришишга даъват этади. Совет кишилари КПСС Программасини ўзларининг жонажон иши деб қабул қилишларига ва уни амалга оширишга бутун кучларини сафарбар этишларига партиянинг ишончи комил.

Социал-иқтисодий тараққиётни жиддий жадаллаштириш йўли орқали жамиятнинг сифат жиҳатидан янги ҳолатига эришиш — партия стратегиясидир. Социализмни ҳар томонлама такомиллаштириш ҳар бир оилага, ҳар бир совет кишисига янги неъматлар келтиради, социалистик Ватанимизнинг янада гуллаб-яшнашига ва пировард натижада коммунизм тантанасига олиб боради.

Халқимизнинг ана шу эзгу мақсадга эришиш йўлидаги шитобли ҳаракати жамиятни инсонпарварлик ва социал адолат асосида ўзгартириш ғояларининг жозибадор кучини ошираверади. Бу ғоялар жамиятни янада мукаммал ташкил этиш, ишлаб чиқариш кучларини муттасил ўстириш, инсоннинг ижодий меҳнат қилиши, бахт-саодати ва фаровонлиги учун шарт-шароитлар яратиб бериш намунаси билан, агрессив урушларни кескин рад этиш, тенг ҳуқуқлилик ва ялпи хавфсизлик асосида халқлар ўртасида тинчлик ва кенг ҳамкорлик принципларини қарор топтириш билан одамлар ақли ва қалбини эгаллайверади.

Мамлакатимиз коммунистлари, барча меҳнаткашлари келажакка комил ишонч билан қарамоқдалар. Биз ўзимизнинг куч-қудратимизга ишонамиз. Ижодкор халқ, бунёдкор халқ —совет халқининг фидокорона меҳнати билан қўйилган вазифалар ҳал этилишига, белгиланган марралар эгалланишига қаттиқ ишонамиз. Коммунистик партиянинг, бутун совет халқининг қатъий иродаси мана шундай.

Совет халқи партия раҳбарлигида, марксизм-ленинизм байроғи остида социализм қурди.

Совет халқи партия раҳбарлигида, марксизм-ленинизм байроғи остида коммунистик жамият қуражак.

БОЛГАР—СОВЕТ ҲАМКОРЛИГИ МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ БОЛГАР МАШИНАСОЗЛАРИ БИЛАН САМИМИЙ УЧРАШУВИ

СОФИЯ, 24 октябрь. **(ТАСС махсус мухбирлари).** Софиядаги металл қирқувчи станоклар илмий-ишлаб чиқариш комбинати Болгарияда металлга ишлов берувчи техника ишлаб чиқарадиган энг катта ва замонавий корхоналарнинг биридир. Бу ерда рақамли программа билан бошқариладиган токарлик станоклари, автоматлаштирилган модуллар ва технология модуллари, автомат технология линиялари, ишлов берувчи марказлар, бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарилади. Бу маҳсулотларнинг талайгина қисми Совет Иттифоқига етказиб берилмоқда.

Бугун куннинг иккинчи ярмида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев ва БКП Марказий Комитетининг Бош секретари, БХР Давлат Кенгашининг Раиси Т. Живков шу комбинатга бордилар. Ишчилар болгарларнинг одатига кўра, Совет Иттифоқидан келган олий меҳмонга нон-туз тутиб, гуллар тақдим этдилар.

Совет ва болгар раҳбарлари тез ўзгарувчан автомат ишлаб чиқариш системалари цехида, агрегат станоклар ва агрегат линиялар цехида бўлдилар. Ҳозирги вақтда бу ерда бир қанча автомат линияларни совет буюртмачиларига топширишга ҳозирлик кўрмоқдалар. М. С. Горбачев комбинатдаги машиний хизмат марказининг иши билан танишди.

Ҳамма жойда М. С. Горбачевни самимий, шодиёна кутиб олдилар.

Ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори Ш. Петров, инженерлар, ишчилар шу корхонани барпо этиш учун 1948 йилда биринчи марта СССРдан станоклар ва машина-ускуналар келтирилганлигини сўзлаб бердилар. Станоксозлик соҳасидаги тажрибали совет мутахассислари болгар дўстларга уларнинг ватан саноати учун янги бўлган соҳани ўзлаштириб олишларида ёрдам бердилар. Тажрибани сахийлик билан баҳам кўрдилар. Ишлаб чиқаришнинг техникавий даражаси ўсганлиги, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ҳажми муттасил ошиб бораётганлиги талай даражада комбинатнинг совет корхоналари билан, аввало Москвадаги «Красний пролетарий» станоксозлик заводи коллективи ва Иваново шаҳридаги СССР 50 йиллиги номли станоксозлик ишлаб чиқариш бирлашмаси билан қилаётган самарали ҳамкорлигига боғлиқ эканлиги қайд этиб ўтилди. Машинасозликда кооперациянинг ва бевосита алоқаларнинг чуқурлашуви Совет Иттифоқи ва Болгария корхоналари машинасозларининг тажрибасидан яна ҳам самаралироқ ўзаро фойдаланиш имконини бермоқда.

Ҳозир коллектив «СССР учун маҳсулотга — ишчилар кафолоти» шиори остида меҳнат қилмоқда.

Суҳбатлар чоғида М. С. Горбачев экономика ривожланишининг, фан-техника тараққиётининг ҳозирги даражаси моддий, илмий воситаларни, қимматли тажрибани бирлаштиришни, корхоналар ичида меҳнатни ташкил этишнинг ҳам, шунингдек Совет Иттифоқи билан халқ Болгарияси корхоналари, бирлашмалари ўртасидаги баҳамжиҳат ҳаракатнинг ҳам янги формаларини ишлаб чиқишни тақозо этаётганлигини таъкидлади. Биринчи совет—болгар илмий ишлаб чиқариш бирлашмаларининг ташкил этилганлиги СССР билан БХР корхоналари ўртасидаги ҳамкорликнинг ана шундай янги формасидир.

М. С. Горбачев комбинатнинг фахрий меҳмонлари китобига фикр-мулоҳазаларини ёзиб, бу ерда СССР ва Болгария машинасозлиги ходимлари ўртасидаги ҳамкорликнинг янги формаси юзага келганлигини, шу форманинг истиқболи порлоқ эканлигини қайд этиб ўтди. У коллективнинг кенг миқёсли ишларида уларга муваффақиятлар тилади.

Шундан кейин М. С. Горбачев ва Т. Живковнинг комбинат меҳнат коллективи билан қизғин, самимий учрашуви бўлди. Учрашувда БКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, БКП Марказий Комитети секретари О. Дойнов, БКП Марказий Комитетининг секретари Д. Станишев, София партия ва давлат ташкилотларининг раҳбарлари иштирок этдилар. Учрашувни комбинат директори Т. Тодоров очди.

Комбинат фрезерчиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони К. Жатев Совет Иттифоқидан келган олий меҳмонни ишчилар номидан табриклади. У коллектив совғасини — комбинат маҳсулотининг намунаси: митти универсал токарлик станогини М. С. Горбачевга топширди.

М. С. Горбачев ва Т. Живков ўртоқлар учрашув қатнашчилари ҳузурида нутқ сўзладилар. Уларнинг нутқлари зўр эътибор бериб тингланди ва давомли қарсаклар билан кутиб олинди.

М. С. Горбачев СССР халқ рассоми Л. Кербель асарини— Владимир Ильич Ленинниг бронза скульптурасини комбинат коллективига совға қилиб топширди.

М. С. Горбачевнинг комбинат меҳнаткашлари билан самимий учрашуви болгар ва совет халқларининг қардошларча дўстлиги ва ҳар томонлама ҳамкорлиги янада мустаҳкамланиб бораётганлигининг, Болгария ишчилар синфи Советлар мамлакатининг ишчилар синфи билан бундан буён ҳам ёнма-ён туриб, социалистик қурилиш йўлидан бораверишга азму қарор қилганлигининг яна бир яққол далили бўлди.

Е. ИВАНОВ,
Ю. ТИССОВСКИЙ,
В. ДМИТРИЕВ.

М. С. ГОРБАЧЕВ СОФИЯДАН МОСКВАГА ЖЎНАБ КЕТДИ

СОФИЯ, 25 октябрь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг Болгария Халқ Республикасига қилган дўстона визити тугади. М. С. Горбачев бугун Софиядан Москвага жўнаб кетди.

Аэропортда М. С. Горбачевни БКП Марказий Комитетининг Бош секретари, БХР Давлат Кенгашининг Раиси Т. Живков, БКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, БХР Министрлар Советининг Раиси Г. Филипов, БКП Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатлари, БКП Марказий Комитетининг секретарлари, министрлар, жамоатчилик вакиллари кузатиб қолдилар.

Аэродромда Совет Иттифоқи ва Болгария давлат байроқлари кўтарилди. Фахрий қоровул саф тортди. М. С. Горбачев билан Т. Живков жангчилар сафи олдидан ўтдилар.

СССР ва БХР давлат гимнлари ижро этилди.

Самолёт зинапояси олдида Т. Живков билан Г. Филипов М. С. Горбачевга оқ йўл тилаб қолдилар.

Кузатиб қолувчилар орасида СССРнинг БХРдаги элчиси Л. И. Греков ва БХРнинг СССРдаги элчиси Д. Жулев бор эдилар.

* * *

М. С. Горбачев учиб кетишдан олдин Болгария телевидениесининг илтимосига биноан қуйидагиларни айтди:

Қардош Болгарияга қилинган дўстона визит якунида ўртоқ Т. Живков билан, партия ва давлатнинг бошқа раҳбарлари билан бўлган жуда муҳим ва самимий суҳбатлар асосида, София меҳнаткашлари билан учрашувлар асосида мен чиқарадиган энг муҳим хулоса шундан иборатки, биргаликдаги буюк ишимиз — тарихда томир ёйган Болгар—Совет дўстлиги ривожланиб, мустаҳкамланиб бормоқда. Бу дўстлик бизнинг катта ва энг қимматбаҳо бисотимиздир. Мана шу дўстлик дарахти бундан буён ҳам барқ уриб ўсмоғи, ўз меваларини бермоғи учун биз уни доимо парвариш қилишимиз керак.

Суҳбатларимиз чоғида ўртоқ Т. Живков айтганидек, БКП ҳам КПСС каби Совет—Болгария дўстлиги мамлакатларимизнинг манфаатлари йўлида чуқурлашиб бориши учун ҳамма ишни қиладилар. Совет Иттифоқининг Болгария билан ҳамкорлиги — социалистик ҳамдўстликни, халқаро ҳамкорликни, тинчлик кучларининг позицияларини мустаҳкамлайдиган катта ва муҳим омил ҳамдир. Шу сабабли мен Болгариядан жуда яхши ҳис-туйғулар билан жўнаб кетаяпман.

Визит тугади. Шу визит чоғида қилинган ишларнинг ҳаммаси келгусида давом эттириладиган ишнинг бошланишидир, холос.

Қулай фурсатдан фойдаланиб, меҳмондўстликлари учун, шу кунларда бизга изҳор этган қардошлик туйғулари учун ўртоқ Тодор Живковга, Болгария халқига яна бир бор миннатдорчилик билдираман ва Болгарияга янада равнақ, қардош болгар халқига бахт-саодат, эсон-омонлик тилайман.

* * *

Шу куниёқ М. С. Горбачев Москвага қайтиб келди. Аэродромда уни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громико, Е. К. Лигачев, Н. И. Рижков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, С. Л. Соколов, Н. В. Талызин, КПСС Марказий Комитетининг секретарлари Б. Н. Ельцин, Л. Н. Зайков, И. В. Капитонов, В. П. Никонов, К. В. Русаков, бошқа ўртоқлар кутиб олдилар.

Кутиб олувчилар орасида БХРнинг СССРдаги муваққат ишлар вакили М. Йотов бор эди.

(ТАСС).

ТАНТАНАЛИ ЙИҒИЛИШ

24 октябрь куни Москвада совет жамоатчилигининг БМТга кўмаклашувчи СССР уюшмаси активлари иштирокида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 40 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиши бўлди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти иккинчи жаҳон урушида тинчликсевар халқларнинг фашизм ва милитаризм устидан қозонган тарихий Ғалабаси туфайли вужудга келганини, бу Ғалабага СССР ҳал қилувчи ҳисса қўшганини нотиқлар таъкидлаб ўтишди. БМТнинг ялпи тинчлик ва хавфсизликни сақлашда самарали қурол бўлиб хизмат қилишдан иборат асосий вазифасини халқлар тобора кўпроқ қўллаб-қувватламоқдалар ва эътироф қилмоқдалар.

Ҳозирги мураккаб халқаро вазиятда қуролланиш пойгасини тўхтатиш, реал қуролсизланишга эришиш, тинчликни ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлаш жуда зарур. Совет Иттифоқи, бошқа социалистик давлатлар халқларни ядро уруши қирғини хавфидан халос қилиш, халқаро муносабатларни кескинликни юмшатиш ўзанига қатъиян буриб юбориш учун ўзларига боғлиқ бўлган ҳамма ишни қилмоқдалар. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитетининг куни кеча Софияда тугаган кенгашида қабул этилган «Европа ва жаҳон ишларида ядро уруши хавфини йўқотиш ҳамда яхшилик сари бурилиш учун» Баёноти янги куч билан ана шундан далолат беради.

БМТнинг 40 йиллиги муносабати билан Киев ва Минскда ҳам жамоатчиликнинг тантанали йиғилишлари бўлиб ўтди. (ТАСС).

Э. А. ШЕВАРДНАДЗЕнинг БМТ юбилей мажлисида сўзлаган нутқи

НЬЮ-ЙОРК, 24 октябрь. (ТАСС). Бугун БМТ Бош Ассамблеяси 40-сессиясининг юбилей мажлисида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе нутқ сўзлади. У КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг БМТ Бош секретари Х. Перес де Куэльярга ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 40 йиллиги муносабати билан юбилей мажлисининг қатнашчиларига йўллаган мактуби текстини ўқиб эшиттирди.

Сўнгра Э. А. Шеварднадзе бундай деди: халқаро ҳаёт календарида шу қирқ йиллик — алоҳида санадир. Бу сана бизга инсониятнинг фожиаси ва Буюк Ғалабасини яна эслатиб, теварагимиздаги оламга яна ҳам синчиклаб назар ташлашга ҳамда бу олам ишончли ва адолатли бўлиши учун нималар қилишимиз мумкин ва лозимлиги устида чуқурроқ ўйлаб кўришга ундайди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотини энг шафқатсиз урушнинг мислсиз оғир машаққатларини бошидан кечирган кишилар тузган эдилар. Ана шу уруш ҳозирги авлодларга ғам, қайғу-алам ва кулфатлар келтирди. Бу авлодлар келгуси авлодларга ялпи қирғин зарядларидан ҳоли бўлган дунёни қолдиришлари шарт. М. С. Горбачев таъкидлаганидек, ҳозирги авлодларнинг бош вазифаси мана шундадир. Социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари халқаро майдонда айни шу тарзда ҳаракат қилмоқдалар. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитетининг куни кеча Софияда тугаган кенгашида қабул қилинган Баёнот айни мана шундан далолат беради.

Юбилей кунида, деб таъкидлади Э. А. Шеварднадзе, ўтган йилларнинг баъзи якунларини чиқариш истаги қонуниятлидир. Хўш, асосий якун нимадан иборат? Бунинг жавоби оддий ва қисқа: шу давр ичида жаҳон уруши бўлмади. Бунда БМТнинг ҳам хизмати бор, ҳозирги халқаро муносабатларни усиз умуман тасаввур қилиш мумкин эмас. Ҳам ягона, ҳам тарқоқ дунёда бутун-бутун халқлар қўллаб-қувватлаш ва ҳимояга муҳтождирлар. БМТ — улар шунга умид боғлаши мумкин бўлган ташкилотдир.

Ҳар бир тарихий сана ўтмишнигина эслатиб қолмайди. Зотан, ҳал этилмаган масалаларга эътиборни каратиш — юбилейни байрам қилишнинг энг яхши усулидир. Келинглар, ўзимизнинг коллектив диққат-эътиборимизни шундай проблемаларга қаратайликки, бу проблемалар афсуски, БМТ Уставининг барча талаблари ҳамда принциплари амалда батамом ва ҳамма жойда рўёбга чиқарилмоқда, деб айтишимиз учун асос бермайди, деб давом қилди Э. А. Шеварднадзе.

Асосий проблема — ҳозирги ва келгуси авлодлар учун гарантияланган тинчликни таъминлаш проблемаси сақланиб қолмоқда. Бунинг устига у ҳар қачонгидан кўра ҳам ўткирроқ бўлиб турибди. Бизнинг планетамиз ҳозир кулфатлар ва ташвишлар билан оғирлашиб қолган. Аммо қуролланиш пойгаси инсониятнинг елкасига энг оғир юк бўлиб тушган, бу пойга инсониятни жарлик ёқасига тўхтовсиз яқинлаштирмоқда. Бизнинг бурчимиз шу пойгани тўхтатиб қолишдан, сўнгра эса орқага буриб юборишдан, космик фазога ёйилишига йўл қўймасликдан иборатдир. «Самовий урушлар» концепциясига Совет Иттифоқи «самовий тинчлик» ва ер юзида мустаҳкам тинчлик концепциясини қарама-қарши қилиб қўйди. Яқинда М. С. Горбачев қуролланиш пойгасини тўхтатиш, умумий халқаро вазиятни соғломлаштириш юзасидан Совет Иттифоқининг қатъий тадбирлари программасини баён этиб берди.

Совет Иттифоқи космосда қурол бўлмаган дунёни, ядро қуроллари тубдан қисқартириладиган, сўнгра эса умуман йўқ қилинадиган дунёни, СССР билан АҚШ ядро қуролига эга бўлган бошқа давлатларга намуна кўрсатиб, ҳар қандай ядро портлатишларини тўхтатадиган дунёни, СССР билан АҚШ янги ядро қуроллари яратишдан воз кечадиган, ўз аслаҳахоналарини кўпайтирмайдиган, йўлдошга қарши системаларни тақиқлайдиган ва йўқ қиладиган дунёни таклиф этмоқда.

Биз Европада ўртача олислик ядровий воситалари юзасидан олисни кўзловчи қарорни таклиф этдик, Европа зонасидаги ўртача олислик ракеталаримизнинг бир қисмини жанговар навбатчиликдан олиб қўйдик. Тегишли аҳдномага эришилса биз стратегик вазият унча ўзгармаган тақдирда мамлакатнинг Осиё қисмида ҳам шундай ракеталар сонини кўпайтирмаймиз, деб уқтирди Э. А. Шеварднадзе.

Ядровий қуролсизланиш соҳасидаги қатъий қадамлар ҳарбий кескинликни юмшатиш, ишончни мустаҳкамлаш соҳасидаги кенг миқёсли конкрет таклифлар комплекси билан қўшиб олиб борилиши лозим. Буларнинг ҳаммаси эса қатъий ва ишончли контроль остида бўлиши керак. Миллий техника тадбирлари ёрдамидаги контроль зарур даражадаги ишончни бера олмайдиган жойларда биз уни ўзаро келишиб олинган қўшимча процедуралар билан кучайтиришга тайёрмиз. Биз шунинг учун ҳам бу ҳақда жуда аниқ қилиб айтмоқдамизки, баъзи кимсалар гўё Совет Иттифоқи контролга қарши деб жаҳон афкор оммасини ишонтиришни истардилар.

Қурол-яроғларнинг янги, технологик жиҳатдан яна ҳам мукаммал турларини яратиш режасини тузиб, дунёда қурол қанчалик кўп бўлса контролни амалга ошириш шунчалик қийинлашади, деган ҳақиқатни жўртага яшираётган кимсалар шундай дейишмоқда, деб таъкидлади нотиқ. Аввал бошданоқ контролни мушкуллаштиришга мўлжалланган янги қуролларни яратаётган кимсалар шундай даъво қилмоқдалар. Биз уларга шундай қарши савол берамиз: сизлар юзлаб ракета ва самолётларни, минглаб ядровий портловчи зарядларни йўқ қилиб ташлашга биз каби тайёрмисизлар? «Ҳа» деб жавоб берингиз-чи, контроллик тўғрисида эса биз шубҳасиз аҳдлашиб олишимиз мумкин.

Ҳозиргача имзоланган шартномаларга риоя этиш ҳам жуда муҳимдир. Бу эса уларни бир томонлама тартибда эркин талқин этилишига йўл қўйиб бўлмаслигини билдиради. Масалан, ракетадан мудофаа системаларини чеклаш тўғрисидаги шартномани гўё у кенг миқёсли, бунинг устига космосда жойлаштириладиган ракетадан мудофаа системасини яратишга йўл қўяди, деб талқин этиб бўлмайди.

Қўшма Штатлар олий даражада ўтказиладиган Совет—Америка учрашувида Женевадаги музокараларда муҳокама этилаётган масалалар юзасидан принципиал тарзда келишиб олиш имконини берадиган позицияни эгаллашига умид қиламиз. Барча халқлар, деб таъкидлади Э. А. Шеварднадзе, буни сабрсизлик билан кутмоқдалар.

Э. А. Шеварднадзе сўнгра қуйидагиларни айтди: ҳар бир давлат ва умуман бизнинг ташкилотимиз барқарор, мустаҳкам тинчликни таъминлашга ўз ҳиссасини қўша оладилар ва қўшишлари керак, халқларга учинчи минг йилликда порлоқ ҳаёт кечириш истиқболини яратиб бера оладилар ва яратиб беришлари керак. Биз ҳозирча жаҳонни «катта» уруш кулфатларидан халос қила олдик. Бу—буюк муваффақиятдир. Аммо шу нарса бутун-бутун халқларнинг кичик урушлар деб аталган урушлардан кўрадиган кулфатларини камайтира оладими? Улар кишиларга ва мамлакатларга оз эмас, балки, жуда кўп кулфатлар келтиради, уларни мислсиз қайғу-аламга дучор қилади, буларнинг социал ва иқтисодий тараққиётини неча ўн йиллаб орқага суриб юборади.

Хавфсизликнинг кўп мезонлари бор. Агрессия, давлат терроризми, куч-қудратни намойиш қилиш кишиларга, уларнинг эркинлиги ва ҳуқуқларига, инсон қадр-қимматига таҳдид қилаётган хавфнинг ягона манбалари эмас. Давлатнинг ташқаридаги милитаризми билан унинг ички маънавий муҳити ўртасида бевосита боғланиш бор. Устунликни пеш қилиш, дағал зўравонлик, бошқа халқларга нисбатан душманлик ва қаҳр-ғазабни авж олдириш, уюшган тарздаги жиноят муқаррар равишда кишининг социал ва иқтисодий ҳуқуқларини, унинг шахсий хавфсизлиги ва эркинлигини поймол этишга айланиб кетади.

Тананинг ранги ва антропология кишининг жамиятдаги ўрнини белгилаб берадиган, унинг интилишларини, имкониятларини, моддий таъминотини чеклаб қўядиган жойда ҳам шахснинг ҳуқуқлари ва қадр-қимматига ишонч қарор топмайди. Ирқчилик ва унинг қўпол апартеиддан тортиб баъзи сохта демократияларда намоён бўладиган ашаддий камситишгача ҳамма турлари ва уринишлари инсон ҳуқуқларини ўтакетган даражада бузишдан бошқа бир нарса эмас.

Ер куррасида оқ доғлар қолмади, бунинг ўрнига қора доғлар—территориялар пайдо бўлди. Бутун-бутун халқлар қурол кучи ва террор ёрдамида ана шу территориялардан ҳайдаб юборилди. Бошпанасиз халқ деган тушунча инсоният виждонида қора доғдек пайдо бўлди. Фаластин халқи ўз давлатини вужудга келтириш имкониятига эга бўлмаса, Намибия халқи мустақилликка эришмаса, БМТ бажарилмай қолган бурчнинг аламли туйғуларини бошидан кечираверади. БМТда мустамлака ва қарам территорияларнинг ачинарли рўйхати ҳали мавжуд экан, айбнинг оғир машаққатлари ташкилотимиз виждонига ҳавола этилаверади, деб таъкидлади нотиқ.

Жаҳон экономикасининг оғир аҳволи инсоният тақдирига фожиали таъсир ўтказмоқда. Неча ўнлаб давлатлар қарздор бўлиб қолганлигига аввало сабаб шуки, империализм шу давлатлар ҳисобига ўзининг иқтисодий проблемаларини ҳал этмоқда, ғоят кризисли ҳолатларни пасайтириб, ўзининг ҳарбий программаларига маблағ ажратиб бермоқда.

Совет Иттифоқи, деб уқтирди Э. А. Шеварднадзе, умумий ҳалокат хавфини жуда камайтира оладиган амалий ва реалистик тадбирларнинг кенг кўламли комплексини таклиф этади. Бизнинг бутун фикр-зикримиз истиқболга қаратилган, лекин шу истиқбол деб хавф-хатар шу пайтнинг ўзидаёқ йўқотилиши лозим.

Ташкилотимизнинг ўтмиши ҳаммамизни бебаҳо неъмат билан бойитди. Бу — янги реаллик бўлиб, БМТдаги ҳолатни эндиликда бир группа давлатлар эмас, балки, кўпчилик белгилаб бераётганлигида ўз ифодасини топмоқда. Кўпчиликнинг хоҳиш-иродасини ҳеч кимнинг буйруғига бўйсундириш мумкин эмас. Бу — коллективнинг заковати бўлиб, юзаки баҳо беришдан, ҳалокатли хатолардан ва пухта ўйланмаган қарорлардан халос қила олади. Бу, ниҳоят, тажрибадан иборатдир. Бу тажриба умуман олганда БМТ олдида, жаҳон олдида турган вазифаларни ҳал этиш жараёнига ижобий таъсир ўтказади.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе сўзининг охирида бундай деди: бу тажриба бизга ҳозирги кунда инсоният учун жуда зарур бўлган оптимизм ва инсониятнинг соғлом идрокига, унинг келажагига ишонч бахш этади. БМТ Бош Ассамблеяси 40-сессияси юбилей мажлисининг қатнашчилари Э. А. Шеварднадзенинг нутқини зўр эътибор ва иштиёқ билан тингладилар.

ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК МАНФААТЛАРИ ЙЎЛИДА

«КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг Францияга визити» тўплами босмадан чиқди. Тўпламга М. С. Горбачевнинг Франция телевидениеси орқали сўзлаган нутқи, унинг 1985 йил 2-5 октябрь кунлари Францияга қилган визити тўғрисидаги ҳужжатлар ва материаллар киритилган.

Китобни Сиёсий адабиёт нашриёти босиб чиқарди.

(ТАСС).

Э. А. ШЕВАРДНАДЗЕНИНГ КУБАГА ҚИЛАДИГАН ВИЗИТИ ҲАҚИДА

Куба Коммунистик партияси ва ҳукумати раҳбарларининг таклифига биноан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе шу йил октябрь ойининг охирида дўстлик визити билан Кубага боради.

КПСС XXVII СЪЕЗДИГА—27 ЗАРБДОР ЎН КУНЛИК

УЛУҒ БАЙРАМНИ КАТТА ЮТУҚЛАР БИЛАН КУТИБ ОЛАЙЛИК

МАТБУОТ МАРКАЗИ ХАБАР ҚИЛАДИ

НАМАНГАН областида яна бир район — Тўрақўрғон райони меҳнаткашлари зафар қучдилар. Давлатга 35400 тонна пахта етказиб берилди. Ҳар гектар ер ҳисобига олинган ҳосил 34 центнерни ташкил этди.

ОЛТИАРИҚ районидан хушхабар олинди. Район заршунослари давлатга пахта топшириш йиллик планини шараф билан бажардилар. Олтиариқликлар съездолди йили хирмонига 40925 тонна «оқ олтин» тўкишди. Бунинг 92 проценти биринчи сортга топширилди.

● ФАРҒОНА

Риштон райони меҳнаткашлари давлатга пахта етказиб бериш бўйича йиллик ва беш йиллик планларини бажардилар. Бу йилги мавсумда қабул пунктларига 39 минг тонна «оқ олтин» топширилди. 85 процент ҳосил юқори сортларга қабул қилинди. Бу муваффақиятга «Партия XXV съезди», Навоий номли, «Риштон» совхозлари ва «Коммунизм» колхози пахтакорлари катта ҳисса қўшдилар.

Айни кунларда районда икки хўжалик, 15 бўлим ва агроучастка, 140 бригада социалистик мажбурият ҳисобига хом ашё топширмоқда.

● ТОШКЕНТ

Ғалаба райони пахтакорлари йиллик план бажарилганлиги ҳақида рапорт бердилар. Она-Ватан ғалабаликлардан 55 минг тоннадан зиёд «оқ олтин» қабул қилиб олди. Шунинг 92 проценти «зангори кема»лар бункеридан тўкилди. Район заршунослари ўз имкониятларини чамалаб, яна 3100 тонна пахта тайёрлашга аҳд қилдилар.

* * *

Янгийўл райони пахтакорлари ҳам зафар маррасини эгалладилар. Улар давлат қабул пунктларига 31040 тонна «оқ олтин» топшириб, йиллик планни адо этишди. Ҳар гектар ердан ўртача 31,5 центнердан ҳосил териб олинди. Ҳосилнинг 17400 тоннаси «пўлат этак»лардан тўкилди. Эришилган муваффақиятга Ҳамроқул Турсунқулов номли, «Октябрь», «Коммунизм», Назарали Ниёзов номли, Калинин номли, Ленин номли колхозларнинг азаматлари, айниқса, баракали ҳисса қўшдилар. Район миришкорлари давлатга яна 3 минг тонна пахта топшириб, ҳосилдорликни 34 центнерга етказиш мажбуриятини олишди.

● НАМАНГАН

Уйчи райони меҳнаткашлари катта меҳнат ғалабасини қўлга киритдилар. Улар 42 минг тонна «оқ олтин» тайёрлаб, йиллик планни муддатидан илгари адо этишди. Ялпи хирмоннинг 12,5 минг тоннаси уруғлик пахтадир. Ҳосилдорлик гектар бошига 35 центнерни ташкил этди. Меҳнат муваффақиятига Ленин номли, Охунбобоев номли, Калинин номли, Тельман номли, «Гулистон» колхозлари ва «ВЛКСМ 60 йиллиги» совхози миришкорлари салмоқли улуш қўшдилар.

Район пахтакорлари ўз имкониятларини чамалаб, яна 3 минг тонна хом ашё тайёрлаш ва ҳосилдорликни 37 центнерга етказиш мажбуриятини олдилар.

* * *

Косонсой районида беш йиллик план адо этилди. Косонсойликлар қабул пунктларига 169 минг тонна «оқ олтин» етказиб бердилар.

* * *

Норин райони механизаторлари машина терими плани бажарилганлиги ҳақида рапорт бердилар. «Зангори кема»лар бункеридан 17 минг 150 тонна «оқ олтин» тўкилиб, йиллик план 129 процент адо этилди. 130 та агрегатнинг ҳар бири ёрдамида ҳозирга қадар 135 тоннадан дурдона териб олинди. «Коммунизм» колхози механизатори Фозилжон Иброҳимов, Карл Маркс номли колхоз механизаторлари Баҳром Турғунов ва Каримжон Маматқуловлар ўз агрегатлари бункеридан 180-190 тоннадан «оқ олтин» тўкишга муваффақ бўлдилар.

* * *

Чортоқ районидаги «Фарғона» совхозида пахта тайёрлаш бўйича социалистик мажбурият адо этилди. Қабул пунктларига 711 тонна, яъни пландагидан 211 тонна кўп «оқ олтин» топширилди.

● ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР

Тўрткўл районидаги «Ленинизм» совхози механизаторлари беш йиллик планни бажардилар. Ўтган давр мобайнида «зангори кема»лар бункеридан 15 минг тоннадан зиёд дурдона тўкилди. Бу кўзда тутилганидан минг тонна кўпдир.

* * *

Беруний районидаги «Ленинизм» колхозининг Султон Арамонов бошлиқ бригадаси азаматлари социалистик мажбурият бажарилганлиги ҳақида рапорт бердилар. Улар 60 гектар ернинг ҳар гектаридан 50 центнердан «оқ олтин» териб олишди.

* * *

Хўжайли райони пахтакорлари беш йиллик планни бажардилар. Мамлакат хирмонига 210.340 тонна «оқ олтин» тўкилди. Ҳар гектар ердан олинган ҳосил 26,6 центнерга етди. 60 процент пахта машиналарда терилди. Ленин номли, Ҳамза номли, Энгельс номли колхозлар ва «Тошкент» совхози коллективлари айниқса, яхши натижаларга эришдилар.

* * *

Ленинобод райони пахтакорлари беш йиллик планни адо этдилар. Давлатга 66 минг тонна «оқ олтин» топширилди. Шунинг 75 проценти агрегатлар бункеридан тўкилди. Район хўжаликларида пахта йиғим-терими қизғин давом эттирилмоқда.

● АНДИЖОН

Комсомолобод районидаги Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ҳафиз Полвонов раҳбарлик қилаётган «Партия XXIV съезди» совхози пахтакорлари якунловчи йил планини муддатидан илгари бажардилар. Қабул пунктларига топширилган 5825 тонна «оқ олтин»нинг 70 процентидан кўпроғи агрегатлар ёрдамида териб олинди. Хўжаликнинг кўплаб юқори ҳосилли бригадалари КПСС XXVII съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XXI съезди шарафига зиммаларига олган социалистик мажбуриятларини адо этдилар. Улар қаторида Маҳмуджон Бекмирзаев, Дилором Мамадалиева, Умарали Темиров бошлиқ илғор бригадалар ҳам бор.

Миришкорлар мавсум охирига қадар яна 175 тонна «оқ олтин» тайёрлашни кўзлашмоқда.

* * *

Балиқчи районидаги Горький номли совхоз ва «Правда» колхозларида ҳам якунловчи йил плани бажарилди. Горький номли совхоз пахтакорлари 9228 тонна, правдаликлар эса 2571 тонна «оқ олтин» тайёрлашга муваффақ бўлдилар.

● СИРДАРЁ

1334 гектар ернинг ҳар гектаридан 34 центнердан қўриқ дурдонаси йиғиштириб олган Ворошилов районидаги Карл Маркс номли колхоз чўлқуварлари якунловчи йил планини бажардилар. Ялпи ҳосилнинг 84 проценти «зангори кема»лар ёрдамида териб олинди. Илғор механизаторлардан Янгибой Ҳусанов, Абдували Абдуллаев, Ширин Шароповлар ўз агрегатлари бункеридан 160— 170 тоннадан «оқ олтин» тўкишди. Хўжаликда яна 1000 тонна пахта тайёрлаш учун қизғин кураш кетмоқда.

* * *

Шу райондаги «Шўрўзак» совхози меҳнатчилари социалистик мажбурият бажарилганлигини хабар қилдилар. Она-Ватан қўриқ хўжалик заршуносларидан 3500 тонна юқори сифатли хом ашё қабул қилиб олди. Хўжалик миришкорлари планга қўшимча яна 500 тонна пахта тайёрлаш учун курашмоқдалар.

● ЖИЗЗАХ

Область далаларида ишлаётган 33824 студентнинг ҳар бири кунига ўртача 35 килограммдан пахта теряпти. Пахтакор районида эса ҳар бир талаба хирмонга кунига 40 килограммдан «оқ олтин» тўкаётир.

Тошкент давлат медицина институти стоматология факультетининг бўлажак шифокорлари ҳозиргача 1200 тонналик хирмон уйдилар. Кунига 130—150 килограммдан «оқ олтин» тераётган Маъруф Раҳимов, Олима Нарзуллаева, Бобоназар Маматқулов, Шокиржон Ортиқов, Озод Жуманиёзовлар ишда ўртоқларига намуна бўлишаётир.

Медицина институти студентлари ўртасидаги ўзаро социалистик мусобақада Ҳасан Умаров бошлиқ «Стоматолог» қишлоқ хўжалик отряди илғорлик қиляпти. Институт талабаларининг ҳозиргача уйган хирмонлари 5841 тоннадан ошиб кетди.

● БУХОРО

Ғиждувон районидаги Энгельс номли колхоздан йиллик план бажарилганлиги ҳақида хушхабар олинди. Хўжалик заршунослари ҳар гектар ердан 40 центнердан ҳосил олиб, давлатга 7 минг тонна хом ашё етказиб бердилар. Робия Қаҳҳорова, Сафар Муқимов, Мажид Рашидов, Теша Бекмуродов ва Нарзулла Муҳайёевлар бошлиқ юқори ҳосилли бригадаларда ҳар гектар ердан 41-45 центнердан «оқ олтин» териб олинди.

КПСС XXVII съездини муносиб кутиб олишга аҳд қилган колхоз пахтакорлари планга қўшимча 900 тонна хом ашё тайёрлаш мажбуриятини олдилар.

* * *

Давлат қабул пунктларига 3310 тонна «оқ олтин» етказиб берган Бухоро районидаги «Ленин йўли» колхозининг деҳқонлари йиллик план бажарилганлиги ҳақида рапорт бердилар. Хўжалик миришкорлари ялпи хирмонни 3900 тоннага етказиш учун йиғим-терим суръатини бўшаштиришмаётир.

● СУРХОНДАРЁ

Область заршунослари ингичка толали пахта тайёрлаш бўйича оширилган социалистик мажбуриятларни ҳам адо этдилар. Она-Ватан сурхондарёлик пахта усталаридан 300 минг 700 тонна қимматбаҳо хом ашё қабул қилиб олди. Бу меҳнат муваффақиятига Ленин йўли, Гагарин, Шеробод, Ангор ва Жарқўрғон районларининг пахтакорлари, айниқса, баракали улуш қўшдилар.

● ҚАШҚАДАРЁ

Китоб районидаги Улуғбек номли колхозда илғор механизатор Аҳмад Муҳиддинов шарафига меҳнат шуҳрати байроғи кўтарилди. Моҳир дала гвардиячисининг ҳозирга қадар уйган хирмони 130 тоннадан ошди. А. Муҳиддинов бу кўрсаткични 180 тоннага етказишга аҳд қилди.

● ХОРАЗМ

Хонқа районидаги «Победа» колхози миришкорлари ғалабага эришдилар. Йиллик план барвақт ошириб адо этилди. Она-Ватан победаликлардан 3650 тонна пахта қабул қилиб олди. Мавжуд 1080 гектар ернинг ҳар гектаридан 34 центнердан ҳосил кўтарилди.

● САМАРҚАНД

Нарпай райони механизаторлари ўртасидаги меҳнат беллашувида Ислом шоир номли совхоздан ака-ука Саъдулла ва Нурилла Очиловлар олдинда боришмоқда. Улар ҳозирга қадар 250 тонна «оқ олтин» теришга муваффақ бўлишди. Уларнинг мусобақадошлари — Усмон ва Қудрат Мамадиёровлардан иборат оилавий экипажнинг уйган хирмони 214 тоннадан ошди.

* * *

Пахтачи районидаги Карл Маркс номли колхознинг илғор механизатори Абдужаббор Қодиров ўз машинаси ёрдамида 120 тонна «оқ олтин» терди. У бу кўрсаткични 200 тоннага етказиш учун курашмоқда.

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 25 октябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Фарғона	1,01	94,76	0,11	34,62
Наманган	1,21	92,21	1,25	73,10
Тошкент	0,98	91,54	0,57	97,85
Хоразм	0,82	85,32	0,79	43,00
Сирдарё	1,42	79,30	1,20	96,14
Андижон	0,94	79,11	0,40	49,75
ҚҚАССР	1,18	78,08	1,06	64,53
Сурхондарё	0,70	78,06	0,44	80,51
Бухоро	0,75	77,22	0,09	15,33
Навоий	0,92	70,48	0,47	39,71
Жиззах	1,24	69,87	0,79	74,64
Самарқанд	1,07	64,39	0,30	40,27
Қашқадарё	1,05	53,58	0,71	37,89
Республика бўйича:	1,02	77,88	0,62	58,12
Шу жумладан ингичка толали пахта				
СУРХОНДАРЁ	1,27	122,07	0,94	139,28
Наманган	0,92	98,46	—	—
Бухоро	1,20	57,87	—	—
Қашқадарё	1,42	40,37	1,45	31,74
Навоий	0,96	38,88	0,74	6,00
Республика бўйича:	1,30	89,12	1,06	92,37

ОБ-ҲАВО

Синоптикларнинг хабар беришича, 26 октябрь куни Ўзбекистонда ҳаво ўзгариб туради. Республиканинг шимолида ва тоғли районларда ёмғир ёғади. Тошкент областининг баъзи жойларида бир оз ёмғир ёғади, республиканинг қолган территориясида ёғингарчилик бўлмайди. Ғарбдан секундига 5—10 метр тезликда шамол эсади, кечаси 3—8, кундузи 13—18 даража, жанубда 24 даражагача иссиқ бўлади. Ўзбекистоннинг шимолий қисмида кечаси 3 даража совуқ, 2 даража иссиқ, кундузи 5—10 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво ўзгариб туради, ёмғир ёғмайди, ғарбдан секундига 3—8 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 4—6, кундузи 15—17 даража иссиқ бўлади.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

В. Г. МАРИНКИН, А. Р. ТУРСУНҚУЛОВ ВА Ў. Р. ЙЎЛДОШЕВ ЎРТОҚЛАРНИ «ЁНҒИНДА ЖАСОРАТ КЎРСАТГАНЛИК УЧУН» МЕДАЛИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ёнғинни ўчириш вақтида мардона ва қатъий ҳаракат қилганликлари учун қуйидагилар СССР Олий Совети Президиуми номидан «Ёнғинда жасорат кўрсатганлик учун» медали билан мукофотлансин:

Маринкин Виктор Геннадьевич — Жиззах область халқ депутатлари Дўстлик район Совети ижроия комитети ички ишлар бўлимининг катта инспектори.

Турсунқулов Аъзамқул Раббимқулович — халқ депутатлари Жиззах область Совети ижроия комитети ички ишлар бошқармаси ёнғиндан сақлаш бўлими бошлиғининг ўринбосари.

Йўлдошев Ўктам Рўзматович — Жиззах шаҳридаги ип йигириш фабрикаси профессионал ўт ўчириш қисмининг автомобиль ҳайдовчиси.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
О. САЛИМОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри.
1985 йил 25 октябрь.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми халқ депутатлари Фарғона область Совети ижроия комитети раисининг вазифасини ижро этишни ўртоқ Ҳамид **Мажитов** зиммасига юклади.

СПОРТ

ШАХМАТ

ТОЖДОР ВА ДАЪВОГАР БАҲСИДА

Москвада жаҳон биринчилиги учун ўтказилаётган Анатолий Карпов билан Гарри Каспаров ўртасидаги матчда ҳал қилувчи кунлар бошланди. Баҳснинг сўнгги чорак қисми давом этмоқда. У мусобақанинг қандай натижа билан тугашини аниқлаб беради. Бундай шароитда ҳар қандай самарали ўйин матчнинг умумий якунига ўз таъсирини ўтказиши турган гап. Шунинг учун ҳам рақиблар ҳар бир партияни ўта масъулият билан ўтказишга ҳаракат қилишяпти.

Ўн тўққизинчи партияда яна Нимцович ҳимояси қўлланилди. Матч 42-юришда кечиктирилди. Кеча кечиктирилган бу ўйин давом эттирилмай, А. Карпов таслим бўлганини тан олди.

Редактор
Н. НАСИМОВ.

«ЗАНГОРИ ЭКРАН» ҲАФТАЛИГИ

28 ОКТЯБРЬ—3 НОЯБРЬ

28 октябрь, душанба

МОСКВА—I. 9.00 — «Время». 9.40 — Футбол шарҳи. 10.10 — Мультфильмлар. 10.50 — Телефильм. 11.20 — «Финишсиз пойгалар». Бадиий фильм. 12.45 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.20 — Концерт. 16.45 — «Ўсмирнинг касб танлашдаги ўйлари». 17.15 — Концерт. 17.50 — «Инсон, йўл, автомобиль». 18.20 — Концерт. 18.45 — Футбол шарҳи. 19.15 — «Дунё воқеалари». 19.30 — «Ишлар ва одамлар». 20.00 — «Айбсиз айбдорлар». Фильм-спектакль. 21.30 — «Время». 22.05 — Фильм-спектаклнинг давоми. 23.40 — «Дунё воқеалари».

МОСКВА-II. 9. 00 — Гимнастика. 9.15 — Телефильм. 9.35 — Ўқувчилар учун кўрсатув. 10.05 — «Рус тили». 11.05 — Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 11.35 — Ботаника. 11.55 — Илмий-оммабоп фильм. 12.10 — «Фан ва турмуш». 13.00 — «Ўқитувчига — музика сабоғи». 14.00 — Физика. 14.30 — Умумий биология. 15.00 — Совет давлати ва ҳуқуқи асослари. 15.30 — «Драматургия ва театр». 16.15 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.50 — Ҳужжатли фильм. 19.00 — Ритмик гимнастика. 19.30 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар». 20.45 — «Халқаро панорама». 21.30 — «Время». 22.05 -- Бу ерда, менинг юртимда». Бадиий фильм. 23.25 — Турк халқ рақслари.

ТОШКЕНТ-I. 7.30 — Ритмик гимнастика. 7.50 — Эртак кетидан эртак. 8.00 — «Тонгги тароналар». 8.10 — «Оила ва жамият». 8.30 — «Ахборот». 8.55 — Телефильмлар. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — «Китоб — бизнинг дўстимиз». 19.00 — «Ёшлик». 19.30 — «Ахборот». 19.50 — Концерт. 20.30 —«Ахборот». 20.55 — «Ёзувчилар — пахтакорларга». 21.30 — «Время». 22.05 — «Тил — жамият кўзгуси». 22.50 — «Иқбол».

ТОШКЕНТ-II. 9.00—16.20 — Москва-II. 19.20 — «Рус тили— мактабгача ёшдаги болаларга». 19.50 — Телефильм. 20.00 — Тошкент янгиликлари. 20.20 — Телефильмлар. 21.00 — Ўқитувчи экрани. 21.30 — Москва-II.

29 октябрь, сешанба

МОСКВА-I. 9.00 — «Время». 9.40 — Концерт. 10.10 —Фильм-спектакль. 13.10 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.25 — «Москва комсомолининг ишлари». 16.55 — «Серташвиш ёшлик». Бадиий фильм. 18.30 — Концерт. 19.15 — «Дунё воқеалари». 19.30 — «Сиз яратган боғ». 20.00 — Фильм-концерт. 20.20 — Телефильм. 20.30 — «Сохта барон». Бадиий фильм. 21.30 — «Время». 22.05 — Телефильм. 23.05 — «Дунё воқеалари».

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Телефильм. 9.35 — Тарих. 10.05 — Француз тили. 11.05 — «АБВГДейка». 11.35— Музика. 12.05 — Шахмат мактаби. 13.10—Табиатшунослик. 14.00 — Совет тасвирий санъатида инсон образи. 14.30 — Умумий биология. 15.00 —«А. Гайдарнинг ҳаёти ва китоблари». 15.45 — «Ҳал қилувчи жанг». 16.30 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — «Кинотомошабин ҳамроҳи». 19.30 — «Музикали киоск». 20.00 — Ю. А. Жуков суҳбати. 20.30 — «Хайрли тун, кичкинтойлар». 20.45— «16 ёшгача ва ундан катталар». 21.30 — «Время». 22.05— «Беҳаловат ёз». Бадиий фильм. 23.15 — Хоккей. «Динамо» (М) — «Торпедо».

ТОШКЕНТ-I. 7.30 — Ритмик гимнастика. 7.50 — Мультфильм. 8.00 — «Пионер телетайпи». 8.10 — «Тонгги тароналар». 8.20 — Телефильм. 8.30 — «Ахборот». 8.55 — Телефильмлар. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — «Ёшлик». 19.30— «Ахборот». 19.50 — Халқаро аҳвол кундалиги. 20.00 —«Инсон ва табиат». 20.30 — «Ахборот». 20.55 — «Ёшлигимиз сенга, Ватан!». Концерт. 21.30 «Время». — 22.05 — «Хирмонингизга барака». 23.15 — Телефильм.

ТОШКЕНТ-II. 9.00—16.35 — Москва-II. 19.20 — Адабиёт. 19.50 — Телефильм. 20.00 — Тошкент янгиликлари. 20.20 — «Комсомолдан ўрнак ол». 20.50 — Кинопрограмма. 21.30 — Москва-II.

30 октябрь, чоршанба

МОСКВА-I. 9.00 — «Время». 9.40 — Шахмат. Жаҳон чемпионати. 9.55 — Мультфильм. 10.05 — Ҳужжатли фильм. 10.25 — «Саёҳатчилар клуби». 11.25 — «Сохта барон». Бадиий фильм. 12.25 — Концерт. 12.55 ва 15.00 —Янгиликлар. 15.20— Телефильм. 15.50 — «Моҳир қўллар». 16.20 —Концерт. 16.45 — Ўқувчиларга нон ҳақида. 17.15 — Фильм концерт. 17.45 — «16 ёшгача ва ундан катталар». 18.30 — «Ҳозирги замон ва ишчилар ҳаракати». 19.00 — «Қувноқ нотачалар». 19.15 — «Дунё воқеалари». 19.30 — «Агар соғлом бўлай десанг». 19.45 — «Экран усталари». 21.15 — Шахмат. Жаҳон чемпионати. 21.30 — «Время». 22.00 — Футбол. Жаҳон чемпионати саралаш учрашуви. СССР—Норвегия.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Телефильм. 9.35 — Ўқувчилар учун кўрсатув. 10.05 — Немис тили. 11.05 — Астрономия. 11.35 — Тарих. 12.05 — «Оила ва мактаб». 13.10 — Ўқувчилар учун кўрсатув. 13.40 — Музика. 14.40 — Тележурнал. 15.25 — «Тарих саҳифалари». 16.10 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.50 — Қишлоқ янгиликлари. 19.50 — Шахмат мактаби. 20.20 — «Фан ва техника». 20.30 — «Хайрли тун, кичкинтойлар». 20.45 — «Инсон. Ер. Коинот». 21.30 — «Время». 22.00 — «Поэзия». 22.30— Концерт.

ТОШКЕНТ — I. 7.30 — Ритмик гимнастика. 7.50— Мультфильм. 8.00 — «Тонгги тароналар». 8.10 — «Беш йиллик одимлари». 8.30 — «Ахборот». 8.55 — Телефильмлар. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Мультфильм. 18.20 — «Сўз кетидан сўз келар». 18.35 — «Осмон ва дўзах». Телеспектакль. 19.10— «Ахборот». 19.50 — Ҳужжатли фильм. 20.05 — «Оқ олтин» — шоним менинг». 20.30 —«Ахборот». 20.55 — Концерт. 21.30— «Время». 22.05 —«Ягона, аҳил оилада».

ТОШКЕНТ—II 9.00 — 16.15— Москва—II. 19.20 — Ўқитувчи экрани. 19.50 — Телефильм. 20.00 — Тошкент янгиликлари. 20.20 — Спорт кинопанорамаси. 21.00 — «Алкоголизмга қарши курашамиз». 21.30 — Москва — II.

31 октябрь, пайшанба

МОСКВА — I. 9.00—«Время». 9.40 — «Моҳир қўллар». 10.10 — «Беҳаловат ёз». Бадиий фильм». 11.15 — Телефильм. 11.35 — «Ҳайвонот оламида». 12.35 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.20 — Концерт. 16.40 —«Стадион ҳамма учун». 17.10 — Концерт. 17.45 — «Электроника ва биз». 18.15 — Ҳужжатли фильм. 18.45 — «Сўзни амалда иш билан оқла». 19.15 —«Дунё воқеалари». 19.30 — Кинокўрсатув. 19.40 — «Дунё ва ёшлар». 20.20 — Телефильм. 20.30 — «Ярим тунда қабул қилинган қарор». Бадиий фильм. 21.30 — «Время». 22.05 — «Олам кинокамера кўзгусида». 22.55 — «Дунё воқеалари». 23.10 — Концерт.

МОСКВА — II. 9.00 —Гимнастика. 9.15 — Телефильм. 9.35 — Умумий биология. 10.05 — Испан тили. 11.05 — Физика. 11.35 — Зоология. 12.00 —«Сиз яратган боғ». 12.30 —Илмий-оммабоп фильм. 13.05 — Революция қўшиқлари. 14.00 — «Совет поэзиясининг байроқдорлари». 14.55 —«Империянинг емирилиши». Бадиий фильм. 16.30 ва 18.30 —Янгиликлар. 18.45 — Телефильм. 18.55 — Тарихий фильм экрани. 20.30 — «Хайрли тун, кичкинтойлар». 20.45 — Ритмик гимнастика. 21.15 — Иллюзионист чиқиши. 21.30 — «Время». 22.05 — Телефильм. 22.15 — Хоккей. АСК — «Динамо» (М). 23.45 — Бадминтон. Халқаро турнир.

ТОШКЕНТ —I. 7.30 — Ритмик гимнастика. 7.50 — «Сўз кетидан сўз келар». 8.05 — «Тонгги тароналар». 8.15 — Студентлар учун кўрсатув. 8.30 —«Ахборот». 8.55 — Телефильмлар. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Мультфильм. 18.25 — «Ноз-неъмат бунёдкори». 18.45 — Концерт. 19.30 — «Ахборот». 19.50 — «Инсон ва қонун». 20.30 — «Ахборот». 20.55 — «Даврим тароватлари». 21.30 — «Время». 22.05 — СССР халқ артисти Г. Измайлова.

ТОШКЕНТ — II. 9.00—16.35— Москва — II. 19.20 — Концерт. 19.45 — Реклама. 19.55 — Тошкент янгиликлари. 20.20 — Телефильм. 21.10 — «Мусобақа, тажриба, ташаббус». 21.30 — Москва — II.

1 ноябрь, жума

МОСКВА — I. 9.00 —«Время». 9.40 — Шахмат. Жаҳон чемпионати. 9.55 —Концерт. 10.55 — Илмий-оммабоп фильм. 11.15 — «Ярим тунда қабул қилинган қарор». Бадиий фильм. 12.15 — Концерт. 12.35— ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 15.55 — Рус тили. 16.25 — Ҳужжатли фильм. 16.45—Концерт. 17.10 —Эртак ҳузурида меҳмонда. 18.45—«Фан ва турмуш». 19.15 —«Дунё воқеалари». 19.30 — Шахмат. Жаҳон чемпионати. 19.45 —«Инсон ва қонун». 20.15 — Халқ куйлари. 20.30— «Малага учун пианино». Бадиий фильм. 21.30 — «Время». 22.05 — Концерт. 23.15—«Дунё воқеалари».

МОСКВА—II. 9.00 —Гимнастика. 9.15 — Телефильм. 9.35 «Эстетик тарбия». 10.05 —Инглиз тили». 10.35 — «Устоз ва шогирдлар». 11.35 — П. Неруда ҳаёти ва ижоди саҳифалари. 12.20 — Табиатшунослик. 12.50 — Илмий-оммабоп фильм. 13.10 — Музика. 13.40 —Революцион плакат. 14.10 —Тарих. 15.10 — В. Маяковскийнинг гражданлик лирикаси. 16.10 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.50 — Концерт. 19.00 — «Саёҳатчилар клуби». 20.00 — «Онамларнинг мактаби». 20.30 — «Хайрли тун, кичкинтойлар». 20.45 — «Ҳамдўстлик». 21.15 — Телефильм. 21.30 — «Время». 22.05 — «Эркаклар». Бадиий фильм. 23.15 — «Санъат усталари».

ТОШКЕНТ — I. 7.30 —Ритмик гимнастика. 7.50—«Салом, кичкинтойлар». 8.00 — «Тонгги тароналар». 8.10 — «Замонавий қишлоқнинг турмуш маданияти». 8.20 — Ҳужжатли фильм. 8.30 — «Ахборот». 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Болалар учун фильм. 18.45 — «Адабий альманах». 19.30 — «Ахборот». 19.50 — Халқаро аҳвол кундалиги. 20.05 —Телефильм. 20.30 — «Ахборот». 20.55 — Концерт. 21.30 — «Время». 22.05 — «Автомобилдан сақланинг». Кинокомедия.

ТОШКЕНТ — II. 9.00 —16.15 — Москва — II. 18.10 — «Бахтли одам». Бадиий фильм. 19.20 — Манзарали фильм. 19.30 — «Ахборот». 19.50 — Балет кечаси. 20.30 — «Ахборот». 20.55 — Ҳужжатли фильм. 21.30 — Москва —II.

2 ноябрь, шанба

МОСКВА — I. 9.00—«Время». 9.35 — Концерт. 10.00 — Реклама. 10.30 — «Малага учун пианино». Бадиий фильм. 11.30 — Сизни қизиқтирган адабиётлар. 12.15—«Ғолиблар». 13.35 — «Оила ва мактаб». 14.05 — Телефильм. 15.05 — Камалак. 15.30 — «Дунё воқеалари». 15.45 — «Мангуликка айланган лаҳзалар». 16.10 — «Гун-Гам». Телеспектакль. 17.20 — «Мўъжизасиз-мўжизалар». 18.20 — «9-студия». 19.20 — «Барбод бўлган экспедиция». Бадиий фильм. 1 ва 2-серия-лар. 21.30 —«Время». 22.00 — Футбол. «Динамо» (М) —«Спартак». 22.45 — «Агар соғлом бўлай десанг». 23.00 —Футбол. «Днепр» — «Черноморец». 23.45 — Янгиликлар.

МОСКВА—II 9.00 — Гимнастика. 9.15 — «Агар соғлом бўлай десанг». 9.30 Телефильм. 10.10 — «Тонгги почта». 10.40 — Молдавия телевидениесининг программаси. 11.40 — «Рассомлар ҳақида ҳикоялар». 12.15 — Реклама. 12.20 —«Балет ҳақида». 13.30 — «Ташландиқ бола». Кинокомедия. 14.10 — «Инсон — замин соҳиби». 15.40 — «Кинопанорама». 17.25 — Концерт. 19.30 — «Здоровье». 20.15 —Халқ куйлари. 20.30 — «Хайрли тун, кичкинтойлар». 20.45 —«Ҳужжатли экран». 21.30 —«Время». 22.00 — «Хатолар туни». Телеспектакль.

ТОШКЕНТ — I. 7.30 — Ритмик гимнастика. 7.50 — Мультфильм. 8.00 — «Тонгги тароналар». 8.10 — Врач маслаҳати. 8.20 — Қишлоқ ёшлари учун. 8.30 — «Ахборот». 8.55— «Далалар узра юлдузлар». Телефильм. 9.25 — «Оналар мактаби». 9.55 — Телефильм. 10.40 — «Москвалик хола». Спектакль. 12.00 — «Савоя»нинг ўғирланиши». Бадиий фильм. 18.05 —Болалар учун фильмлар. 19.00 — «Санъат ғунчалари». 19.30 — «Ахборот». 19.50 — Мультфильмлар. 20.30 — «Ахборот». 20.55 — «Оламга саёҳат». 21.30 — «Время». 22.05— Хирмонингизга барака».

18.00 — Тожикистон телевидениесининг программаси.

3 ноябрь, якшанба

МОСКВА — I. 9.00—«Время». 9.40 — Шахмат. Жаҳон чемпионати. 9.55 — «Спортлото». 10.05 — «Будильник». 10.35 — «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!» 11.35 — «Здоровье». 12.20 — «Тонгги почта». 12.50 — «Совет тупроғидаги учрашувлар». 13.05 — «Қишлоқ янгиликлари». 14.05 — «Музикали киоск». 14.35 — «Поэзия». 15.10 — Телефильм. 15.30 — Концерт. 16.05 — «Свифт қурган уй». Бадиий фильм. 18.30 — Ҳужжатли фильм. 18.40 — «Халқаро панорама». 19.25 — Мультфильмлар. 19.55 — Фильм-концерт. 20.30 —«Саёҳатчилар клуби». 21.30 — «Время». 22.05 — Концерт. 22.55 — Янгиликлар.

МОСКВА—II. 9.00 — «Зарядкага сафланинг». 9.15 — Қувноқ нотачалар». 9.30 —Ритмик гимнастика. 10.00—«Рус тили». 10.30 — Концерт. 11.25 — Реклама. 11.30— Ҳужжатли фильмлар. 11.50 — «Ҳайвонот оламида». 12.50 — «Мамлакат ва қитъалар бўйлаб». 13.20 —«Эртак ҳузурида меҳмонда». 14.55 — «Камалак». 15.20 —«Дунё ва ёшлар». 15.55 — «Мухбирларимиз ҳикоя қиладилар». 16.25— Концерт. 17.25 — Мультфильмлар. 18.00 — «Машҳур совет композиторлари». 19.05 —«Тантиқ Анна». Бадиий фильм. 20.30 — «Хайрли тун, кичкинтойлар». 20.45 — «Кинотомошабин ҳамроҳи». 21.30 — «Время». 22.05 —Футбол. «Динамо» (К) — «Арарат». 23.45— Концерт.

ТОШКЕНТ—I. 7.30— «Ритмик гимнастика». 7.50 — «Тонгги тароналар». 8.00 — «Врач маслаҳати». 8.10 — «Истеъдод». 8.30 — «Ахборот». 8.55 —Ҳужжатли фильм. 9.45 —Концерт. 10.05 — «Кинопублицист экрани». 10.50 — «Қувноқ стартлар». 11.35 — «Чапай бургутчалари». Бадиий фильм. 13.00 — «Шахмат мактаби». 13.30 — Футбол. «Соҳибкор» — «Таврия». 14.15 — Реклама. 18.00 — «Бойчечак». 18.30 — «Театр ва томошабин». 19.30 — «Ахборот». 19.50 — «Хамса»нинг 500 йиллигига. 20.20 — Манзарали фильм. 20.30 — «Ахборот». 20.55 — Концерт. 21.30— «Время». 22.05 — «Ўша йигит қайтди». Бадиий фильм.

16.00 — Қирғизистон телевидениесининг программаси.

Р. — 06102. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. ИНДЕКС: 64684. А. 1813. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12